

POLSKA GOSPODARCZA TYGODNIK

1 9 3 9

SKARBOFERM

SPÓŁKA DZIERŻAWNA
POLSKICH KOPALŃ SKARBOWYCH
NA GÓRNYM ŚLĄSKU

SPÓŁKA AKCYJNA W KATOWICACH

ADRES: CHORZÓW I, PL. MARSZAŁKA PIŁSUDSKIEGO 12

ADRES TELEGRAFICZNY: SKARBOFERM-CHORZÓW

TELEFON 409-01

SPRZEDAŻ:

WĘGLA, KOKSU, BRYKIETÓW

I SIARCZANU AMONU

Z KOPALŃ:

„KRÓL” W CHORZOWIE, „BIELSZOWICE”

I „KNURÓW”

POLSKA GOSPODARCZA

TYGODNIK, WYDAWANY PRZY POPARCIU MINISTERSTWA PRZEMYSŁU I HANDLU
ORAZ MINISTERSTW: SKARBU, ROLNICTWA I REF. ROLN., KOMUNIKACJI, POCZT I TELEGR.

WYCHODZI W SOBOTY

TREŚĆ ZESZYTU

	Str.		Str.
ROZDROBNIENIE HANDLU — ANTONI RYGLEWICZ	1221	KOMUNIKACJA I TRANSPORT	1238
WYNIKI FINANSOWE POLSKICH KOLEI PAŃSTWO-		Pociągi motorowe P. K. P — a. d. c.	
WYCH — INŻ. M. ŁOPUSZYŃSKI	1224	ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE	1238
KRONIKA GOSPODARCZA:		KRONIKA TYGODNIOWA:	
Z MIN. PRZEMYSŁU I HANDLU	1231	PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ	1239
GÓRNICCTWO I PRZEMYSŁ:		TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓŁKACH AKCYJNYCH	1239
GÓRNICCTWO WĘGLOWE	1231	SKARBOWOŚĆ I FINANSE:	
PRZEMYSŁ CHEMICZNY	1232	PIENIĄDZ I KREDYT	1240
Wywóz produktów chemicznych w I półroczu 1939 r. — Mgr T. Chęciński		RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH	1240
ROLNICTWO	1234	Z BANKU POLSKIEGO	1242
Rozwój plantacji buraków cukrowych — W. K.		PRZEGLĄD ZAGRANICZNY:	
HANDEL:		KRONIKA ZAGRANICZNA:	
V Targi Północne w Wilnie		ANGLIA	1243
TRAKTATY I KONWENCJE	1236	NIEMCY	1244
HANDEL ZAGRANICZNY	1236	PALESTYNA	1244
KRAJOWE RYNKI TOWAROWE	1237	Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH	1244
RYNEK AKCYJNY	1237	BIBLIOGRAFIA	1246

ROZDROBNIENIE HANDLU

ROZPOCZNIEMY od przypomnienia znanego faktu, że pojemność handlu w zakresie rąk roboczych rośnie o wiele szybciej niż pojemność przemysłu.

W Anglii np. w okresie 1881 ÷ 91 przyrost ludności pracującej w handlu wyniósł 42·8% (z 285 138 do 363 037), w przemyśle zaś — tylko 15·1%. Liczba drobnych samodzielnych kupców w tym samym czasie zwiększyła się o 27·9% (z 494 471 do 632 233). W branży kolonialnej przyrost liczby drobnych kupców wynosił 40·01%, galanteryjnej — 30·5%, rybnej — 38·2%, węglowej — 16·7%, warzywnej i owocarskiej — 38·3%, żelaznej — 33%, włókienniczej — 29·9%. W Stanach Zjedn. przesunięcie zatrudnienia ludności w kierunku funkcji dystrybucyjnych w okresie 1850 ÷ 1920 przedstawiało się następująco: w 1850 r. czysta produkcja — 80·2%, rozdział dóbr i usługi — 19·8%, w 1900 r. — odpowiednio — 59·9% i 40·1%, w 1920 r. — 49·6% i 50·4%. Od 1920 r. do 1930 r. wzrost ogółu zatrudnionych

w handlu wyniósł ok. 22·5%. W Niemczech w 1882 r. jedno przedsiębiorstwo handlowe przypadało na 59·9 mieszkańców, a w 1895 r. — już tylko na 38·8 mieszkańców. W Austrii w okresie 1857 ÷ 90 ludność wzrosła o $\frac{1}{3}$, liczba zaś kupców zwiększyła się dwukrotnie.

W przemyśle koncentracja kapitału ze względów technicznych pociąga za sobą koncentrację robotników w wielkich zakładach pracy. W handlu wzrost zatrudnienia idzie na ogół w parze z wzrostem liczby przedsiębiorstw. Drobne kapitały mają predylekcję do handlu. Wyobraźmy sobie posiadacza kapitału np. zł 10 tys. Nawet przy bardzo wysokiej stopie procentowej trudno wyżyc z takiego kapitału, gdyby go ulokowano w papierach wartościowych lub w operacjach pożyczkowych (prywatnych). Założenie zakładu przemysłowego wymaga specjalnych wiadomości technicznych. Ponadto każdorazowy stan techniki określa „minimum” kapitału zakładowego, nawet dla drobnych zakładów przemysłowych. Technika handlu nie

stwarza sztywnych norm „minimum” kapitału. Lokata w handlu otwiera widoki nie tylko na normalne oprocentowanie włożonego kapitału, lecz również na uzyskanie wynagrodzenia za prowadzenie przedsiębiorstwa (łącznie dochód daje możliwość egzystencji).

Handel w Polsce jest rozdrobniony. W rozdrobnionej sieci handlowej istnieją jednak niektóre przedsiębiorstwa kapitałowo zasobne. Te właśnie przedsiębiorstwa są ośrodkami dyspozycji gospodarczej na rynku kupieckim. Łącuch dystrybucji może się wydłużać w kierunku poziomym lub pionowym. Omówimy kolejno oba wypadki. Dla uproszczenia będziemy się posługiwać przykładami liczbowymi.

I. Produkcja pewnego towaru składa się z 400 tys. jednostek wartości zł 400 tys. Nabywcami są: jedna firma kupiecka za kwotę zł 40 tys. (10% produkcji) i 35 firm drobnych po zł 10 tys. (razem 90% produkcji). Handel więc jest rozdrobniony, w ujęciu statystycznym przeciętna obrotu i kapitału będzie wynosiła ok. zł 10·8 tys.

Na marżę zysku kupieckiego składa się: oprocentowanie kapitału i wynagrodzenie za prowadzenie przedsiębiorstwa. Stopa oprocentowania kapitału wynosi 10%. Wynagrodzenie za prowadzenie przedsiębiorstwa liczymy dla „drobnej firmy” w kwocie zł 3 tys. rocznie, a dla „wielkiej firmy” w wysokości podwójnej — zł 6 tys.

Zakładamy, że kapitał nawet ostatniej z „drobnych firm” jest potrzebny dla całkowitego pokrycia podaży producenta. Ostatnia „drobna firma” odgrywa więc rolę „popytu krańcowego”, przy danej podaży decydującego o cenie. Marża zysku kupieckiego ustali się na takim poziomie, aby mogła pokryć oprocentowanie kapitału (zł 1 tys.) „drobnej firmy” i wynagrodzenie za prowadzenie przedsiębiorstwa (3 tys.) „drobnej firmy”. Marża ustali się więc na poziomie 40% ceny zakupu = ok. 28% ceny detalicznej. (Cena zakupu jednostki towaru = zł 1, cena detaliczna = zł 1·40).

Każda z „drobnych firm” kupiła towaru za zł 10 tys., sprzeda — za zł 14 tys.

„Wielka firma” kupiła za zł 40 tys., zgodnie z ustaloną marżą sprzeda za zł 56 tys. Różnica pokryje: oprocentowanie kapitału — zł 4 tys., wynagrodzenie za prowadzenie przedsiębiorstwa — zł 6 tys. Pozostaje jednak jeszcze kwota zł 6 tys., którą wypada zaliczyć jako specjalną „rentę”, wpływającą z układu rynkowego — ze zróżniczkowania siły kapitałowej firm kupieckich.

Rozpoczyna się ostra konkurencja między firmami kupieckimi. Cena detaliczna spada o 7% — z zł 1·40 na zł 1·30.

„Drobna firma” kupiła za zł 10 tys., musi sprzedać za zł 13 tys. Różnica pokryje: oprocentowanie kapitału — zł 1 tys., na wynagrodzenie za prowadzenie przedsiębiorstwa pozostanie tylko zł 2 tys. Ogólny dochód właściciela „drobnej firmy” zmniejszył się o 25%. Jeżeli drobny kupiec nie zredukuje swych wydatków osobistych na kwotę zł 83·25 miesięcznie, zacznie zjadać swój kapitał i będzie musiał zbankrutować.

„Wielka firma” kupiła za zł 40 tys., musiała na skutek zaostrej konkurencji sprzedać za zł 52 tys. Różnica pokryje: oprocentowanie kapitału — zł 4 tys., wynagrodzenie za prowadzenie przedsiębiorstwa — w dotychczasowej wysokości — zł 6 tys. Na „rentę” pozostanie jeszcze zł 2 tys.

Idźmy dalej. W wyniku ostrej konkurencji kilka „drobnych firm” zbankrutowało. W następnym okresie gospodarczym powstaje luka. Kto tę lukę może wypełnić? Pozostałe na rynku „drobne firmy” nie mają wolnych kapitałów dla rozszerzenia obrotów. Nowe drobne kapitały, odstraszone poprzednimi bankructwami, nie będą dopływać do danej gałęzi handlu. Według wszelkiego prawdopodobieństwa tylko „wielka firma” będzie w stanie wypełnić lukę, ale za odpowiednią cenę. Producent, żeby utrzymać zbyt w poprzedniej wysokości, musi udzielić „wielkiej firmie” większego rabatu. Producent, wiedząc z doświadczenia o niepewności „firm drobnych”, zawsze będzie skłonny udzielić większym odbiorcom większego rabatu, pomijając nawet i ten wzgląd, że dokonywanie większej liczby drobnych transakcyj zwiększa koszty administracyjne i transportu oraz opóźnia moment całkowitej realizacji zbytu wyprodukowanych towarów. Tak powstaje zróżniczkowanie rabatów — najpoważniejsze źródło mozaiki cen w handlu.

Pominęliśmy kwestię kosztów handlowych. Uwzględnienie jednak tej pozycji jeszcze bardziej uwydatni przewagę „wielkiej firmy”. Koszty handlowe na jednostkę towaru są mniejsze przy większych obrotach. Wprawdzie, i w handlu działa prawo nieproporcjonalnych przychodów (wzrost odsetka kosztów), ale zaczyna ono działać dopiero między 4- i 5-krotną wysokością danych obrotów.

Sytuacja „drobnej firmy” pogorszy się znacznie, jeżeli będzie zmuszona uciec się do kredytu prywatnego. Dyskonter prywatny z uwagi na „niepewność” sytuacji rynkowej „drobnej firmy” pobiera wyższy procent. Nadmierne koszty kredytu osłabiają zdolność konkurencyjną kredytobiorcy, pogłębiają „niepewność” jego sytuacji rynkowej. Przy zaciąganiu kredytu w następnych okresach gospodarczych zwiększona „niepewność” uzasadni pobieranie jeszcze wyższego procentu. W ten sposób powstaje błędne koło lichwy.

Konkurencja drobnych firm nie może, na ogół biorąc, podważyć egzystencji firmy kapitałowo zasobnej. (Abstrahujemy od różnicy uzdolnień, błędnych kalkulacyj itp.). Wręcz odwrotnie — od polityki cen „firmy wielkiej” zależy często byt gospodarczy masy drobnych satelitów rynkowych. „Firma wielka”, ryzykując tylko częścią „renty”, może rozpocząć konkurencyjną obniżkę cen, rujnąjąc szereg drobnych konkurentów. Utrata części „renty” może być zrekomensowana w następnych okresach gospodarczych zwiększeniem rabatów od cen zakupu.

Konkurencja nie wyczerpuje treści stosunku między drobnymi i większymi kapitałami kupieckimi. Z konkurencji rodzi się zależność gospodarcza.

W rzeczywistym układzie rynkowym (tj. handlu) istnieją tendencje wytworzenia się i utrzymania się stosunkowo nielicznych ośrodków dyspozycji gospodarczej. Tendencje te są uwarunkowane właśnie rozdrobnieniem handlu. Dodajmy, że rozdrobnienie handlu przyczynia się również do częściowego opanowania dyspozycji na rynku kupieckim przez prywatny kapitał dyskonterski. (Ta odmiana kapitału jest zresztą genetycznie związana z kapitałem kupieckim).

II. Hurtownik chce rozszerzyć zakres swej działalności handlowej. Może w tym celu zwiększyć personel, lokal, skład lub otworzyć kilka sklepów filialnych. Istnieje jednak nadmiar rąk roboczych i wiele drobnych kapitałów, garnących się do handlu. W tych warun-

kach hurtownikowi bardziej się opłaci rozszerzenie zakresu działalności w innej drodze. Udzielając kredytu towarowego, może on poniekąd sfinansować powstanie kilku nowych „samodzielných” ogniw w sieci handlu detalicznego.

1) Koszty urządzenia sklepowego ponosi detalista. Jeżeli z powodu nieodpowiedniego pomieszczenia składowego towary się psują, tracą na wadze itp.—straty ponosi detalista. Hurtownika w tym wypadku kwestia składów w ogóle nie obchodzi.

2) Część przynajmniej ryzyka handlowego przeżywa się na detalistę.

3) Udział detalisty w marży zysku kupieckiego jest dopasowany do rozmiaru obrotów. Ta forma wynagrodzenia jest wygodniejsza od stałych pensyj, które by hurtownik musiał wypłacać zwiększonemu własnemu personelowi. Odpadają też przy tym tzw. ciężary socjalne. Jeżeli globalny roczny zysk detalisty jest nawet większy od przeciętnej płacy pracownika handlowego, to jednak praca detalisty jest wydajniejsza, a przeto tańsza—choćby z tego tylko względu, że pociąga za sobą „nieopłacaną” pracę rodziny detalisty.

4) Koszty kredytu towarowego, wkalkulowane w cenę płaconą przez detalistę, są wyższe od normalnego oprocentowania kapitału („niepewność” sytuacji rynkowej detalisty). Koncentracja kapitału kupieckiego w hurcie może iść w parze z dekoncentracją i postępującym rozdrobnieniem detalicznej sieci dystrybucyjnej. Zjawisko to można nazwać „uchalupniczeniem” detalu.

Podobne motywy działają nie tylko w stosunku między hurtownikiem i detalistą, lecz również w stosunku między pierwszym i następnym ogniwem w skupie zawodowym. Zamiast kredytu towarowego występuje kredyt zaliczkowy, zadatkowanie drobnego handlarza, zatrudnionego w pierwszych stadiach skupu zawodowego.

Selekcja przedsiębiorstw handlowych może zahamować rozdrobnienie handlu. Producent uzyskuje wpływ na selekcję przedsiębiorstw handlowych w miarę uniezależniania się od kapitału kupieckiego: bądź wtedy, gdy jest w stanie wyeliminować pośrednictwo kupieckie i zastąpić go własnym aparatem sprzedaży, bądź wtedy, gdy jest w stanie stać się stroną finansowo aktywną. O możliwościach w tym kierunku decydują: 1) stosunek całego kapitału obrotowego producenta do części niezbędnej dla utrzymania w ciągłości procesu produkcyjnego, 2) stosunek kapitału obrotowego do kapitału stałego.

Producent wyprodukował partię towaru wartości zł 10 tys. Na wartość partii złożyły się: surowce—zł 4 tys., robocizna—zł 3 tys., amortyzacja maszyn i budynków—zł 3 tys. Od chwili wyprodukowania partii do chwili nabycia ostatniej jednostki towarowej przez konsumentów musi upłynąć pewien czas. Przez ten czas producent wiąże kapitał obrotowy zł 7 tys.—w składach własnego aparatu sprzedaży lub w kredycie, udzielonym pośrednikom. Przed upływem tego czasu producent może podjąć produkcję nowej partii towaru tylko wtedy, gdy dysponuje dodatkowym kapitałem obrotowym w kwocie zł 7 tys.

Przypuśćmy, że producent nie dysponuje dodatkowym kapitałem obrotowym. Wyprodukowana partia towaru jest wartości zł 10 tys. Dla otrzymania ciągłości ruchu zakładu przemysłowego producent potrzebuje tylko zł 7 tys. Może więc udzielić kre-

dytu towarowego w wysokości 30% wartości towaru. Taka część wartości towaru przypada na amortyzację kapitału stałego. Wysokość tej części jest określona stosunkiem kapitału stałego do kapitału obrotowego producenta.

Szczupłość kapitału stałego (maszyny, budynki) z reguły spotykamy w produkcji rozdrobnionej. Zróżniczkowanie wzorów, gatunków itp. ułatwia drobnemu producentowi wytrwanie na rynku w walce konkurencyjnej. Ze względów konkurencyjnych drobnemu producentowi unika standaryzacji. Nawet największe przedsiębiorstwo handlowe w tych warunkach nie jest w stanie utrzymać na składzie asortymentu, obejmującego wszystkie odmiany rynkowe danego artykułu. Powstają obiektywne warunki rozwoju drobnych zakładów handlowych w dziedzinie zbytu gatunków gorszych lub z jakiegokolwiek innego powodu nieasortowanych przez firmy większe.

Sezonowość produkcji, wywołana sezonowością zbytu, utrudnia selekcję przedsiębiorstw handlowych. Zbyt ostrożna selekcja grozi producentowi zwłoką w zbyciu, utratą krótkotrwałego sezonu. Tak samo utrudniają selekcję częste fluktuacje mody. Poza tym zarówno sezonowość, jak i fluktuacje mody stwarzają warunki rozwoju drobnych zakładów handlowych, specjalizujących się w zbyciu ramszów i artykułów, które wyszły z mody. Wyprzedaje posezonowe, urządzone przez wielkie sklepy, budzą dlatego takie niezadowolenie wśród drobnych kupców.

*

Rozkład gospodarstwa domowego wpływa na rozdrobnienie handlu spożywczego. Spiżarka domowa kurczy się lub znika. Rolę spiżarki zbiorowej dla kilku lub kilkunastu domów obejmuje drobnemu sklep spożywczy lub spożywczo-mieszany. Zapasy są przechowywane w takim sklepiku w granicach kilkunastu dniowego zapotrzebowania obsługiwanych domów. Właściciel sklepiku potrzebuje znikomego kapitału. Sklepiarz udziela kredytu do końca tygodnia lub miesiąca. Również rozliczenia z dostawcami dostawiają do tych terminów. Kredyt towarowy udzielany i otrzymywany pokrywa się w ramach zwyczajnego okresu rozliczeniowego. (Większego „kapitału” wymaga sklepik w dzielnicy robotniczej; z uwagi na bezrobocie sezonowe trzeba czasem udzielać dłuższego kredytu). Omawiane sklepiki należą więc do przedsiębiorstw typu „czysto usługowego”. Stanowią one prawie 33% wszystkich zakładów handlu towarowego w Polsce, przy czym połowa ich znajduje się w miastach. Jak we wszystkich zawodach tzw. „świadczenia usług”—decydujący wpływ na sytuację sklepików ma „punkt” oraz przyzwyczajenia obsługiwanych.

Rozkład gospodarstwa domowego postępuje: 1) wraz z procesem urbanizacji, 2) ze wzrostem liczby kobiet pracujących, 3) na wsi—wraz ze wzrostem liczby bezrolnych. Zagęszczenie ludności w bardzo wielkich skupieniach miejskich pozwala na specjalizację sklepików żywnościowych. W 1935 r. na Warszawę przypadało zaledwie 4% sklepów z „różnymi artykułami spożywczymi”, ale za to 17% sklepów nabiałowych i 28% sklepów wyłącznie warzywnych.

W gruncie rzeczy analogiczną rolę, mianowicie komórek lub schowków na węgiel i drzewo dla kilku-

nastu kamienic—odgrywają drobne składy (detaliczne) węglowe i opałowe.

Jesteśmy zresztą już na peryferiach (zresztą bardzo obszernych) normalnego rynku kupieckiego.

Na niektórych gałęziach handlu zaciążyły pozostałości przedkapitałistycznego układu rynkowego. Dla szeregu towarów krąg wymiany zamyka się w obrębie rynku lokalnego, obejmującego jedno miasteczko i kilka przyległych wsi. Rytm wymiany na takim rynku jest jeszcze najzupełniej średniowieczny: od jednego dnia targowego do drugiego w następnym tygodniu i od jednego jarmarku do następnego. Oczywiście, w ramach takiego rynku nie może być mowy o tendencjach koncentracyjnych kapitału kupieckiego. Natomiast częstym objawem są „porozumienia gospodarcze” między rzemieślnikami i między handlarzami co do cen, warunków zbytu itd.¹⁾ Niepotrzebnie zaliczalibyśmy te porozumienia do ugrupowań „karteloidalnych”²⁾. Są one raczej odpowiednikami średniowiecznych cechów i gildyj. Powstawanie drobnomiasteczkowych porozumień w dobre obecnej jest dowodem, że na podłożu ciasnego, statycznego, ściśle lokalnego rynku dla pewnych artykułów rodzą się w sposób samorzutny średniowieczne korporacje.

Celem uniknięcia nieporozumień—niezbędna jest jedna uwaga końcowa. Używając terminu „wielka firma kupiecka”, mieliśmy na myśli jedynie kryterium siły kapitałowej, która może się ukrywać pod niepozornym wyglądem zewnętrznym przedsiębiorstwa. Ani wygląd zewnętrzny, ani nawet wysokość obrotów, lecz tylko rzeczywisty bilans świadczy o sile kapitałowej przedsiębiorstwa.

Mobilizacja życia gospodarczego wymaga poważnych zmian w metodach zaopatrywania i w układzie rynku. Żadne jednak posunięcie nie będzie skuteczne, o ile nie będzie poprzedzone dokładnym zbadaniem dotychczasowego układu rynkowego, dotychczasowego rozmieszczenia sił kapitałowych, działających na rynku. Sfera dystrybucji jest w znacznej mierze opanowana przez kupiectwo żydowskie. Wgląd w faktyczny układ stosunków żydowskiego środowiska kupieckiego jest utrudniony z uwagi na odrębność mentalności, metod organizacyjnych i języka. Ale te trudności raczej powinny przyspieszyć podjęcie intensywniejszych prac nad strukturą handlu wewnętrznego.

Antoni Ryglewicz

WYNIKI FINANSOWE POLSKICH KOLEI PAŃSTWOWYCH

POWOLNY rozwój komunikacji samochodowej w Polsce oraz brak żeglugi na drogach wodnych śródlądowych, w istotnym, handlowym jej sensie — sprawiły, iż koleje polskie w ubiegłych latach musiały przyjąć na siebie cały ciężar pracy przewozowej w kraju. Jako ilustracja pracy przewozowej kolei, samochodów i żeglugi rzecznej służą następujące dane o wykonanych osobo- i tono-kilometrach:

	1925	1935
	% ogólnej sumy osobo-km	
Koleje normalnotorowe . . .	90'6	81'3
Koleje wąskotorowe	0'5	0'3
Komunikacja samochodowa	8'9	18'4
	% ogólnej sumy tono-km	
Koleje normalnotorowe . . .	97'6	98'7
Koleje wąskotorowe P. K. P.	0'5	0'2
Drogi wodne śródlądowe . . .	1'6	0'7
Komunikacja samochodowa	0'3	0'4

Koleje polskie musiały od samego początku swego istnienia walczyć z trudnościami wewnętrznymi i zewnętrznymi. Trudności wewnętrzne wynikały z nieodpowiadającego wymaganiom gospodarczym kraju układu sieci, z niemożności właściwego jej rozwoju i modernizacji, powodowanej brakiem własnych środków obrotowych, z konieczności usuwania zniszczeń wojennych i szeregu innych przyczyn.

Niezależnie od tych okoliczności — koleje musiały dostosowywać się nieustannie do zmiennych warunków gospodarczych, które — jak wiadomo — ulegały w ub. okresie silnym wahaniom.

Będąc wielkim przedsiębiorstwem użyteczności publicznej, koleje — w większym stopniu aniżeli każde

inne przedsiębiorstwo — były narażone na wahania w zapotrzebowaniu na ich usługi przewozowe. Jednocześnie z uwagi na swe daleko idące wpływy, możliwości i znaczenie państwowe, gospodarcze i społeczne były one w pierwszym rzędzie powołane do pracy nad niwelowaniem i pokonywaniem ogólnych trudności gospodarczych kraju i przekształcaniem się jego gospodarki.

Zależność opłat taryfowych od wymagań polityczno-gospodarczych, konieczność obniżania ich w imię wyższych interesów Państwa, a wbrew interesom własnym, bezpłatne i ulgowe przewozy osób i towarów dla potrzeb państwowych i społecznych — oto główne serwityuty, obciążające gospodarkę kolei — równoległe do potęgujących się wymagań szybkiej, bezpiecznej, terminowej, regularnej, wygodnej i taniej obsługi przewozów.

Zmiany gospodarcze ub. okresu znalazły swe odbicie w pracy kolei, czego ilustrację mamy w następującym zestawieniu wskaźników produkcji w Polsce oraz wykonanych przez P. K. P. tono-kilometrów:

	Wskaźnik ogólny produkcji przemysłowej	Wskaźnik produkcji dóbr wytwórczych	Wskaźnik przewozów towarowych
1928	100	100	100
1929	102	99	107
1930	90	87	90
1931	78	73	91
1932	64	57	68
1933	70	68	71
1934	79	80	82
1935	85	88	80
1936	94	103	82
1937	111	127	100
1938	119	140	

Przewozy kolejowe towarowe w okresie lat 1928 ÷ 1937 osiągnęły najwyższy poziom w 1929 r., wykazując następnie spadek kryzysowy w 1932 r. o 32%. W 1937 r. osiągnęły one ponownie poziom z 1929 r.

¹⁾ P. artykuł Inż. B. Kremera: „Porozumienia gospodarcze w Ejszyskach” (*Rolnictwo* rok VIII, tom II, zes. — 2).

²⁾ Na innych odcinkach handlu tendencje karteloidalne mogą być dość silne. Przybierają one często eufemiczne nazwy, np. branżowych komisji dla normalizacji cen itp.

Niezależnie od wahań wielkości pracy przewozowej w ub. okresie następowały znaczne zmiany w kierunkach przewozów towarowych, czego dowodem są następujące wskaźniki przewiezionego tonażu przeżytek:

	N a d a n i e :		P r z y b y c i e :		Tran- zyt	Razem
	w komuni- kacji wc- wnętrznej	do portów w Gdańsku	za granicę	z portów w Gdańsku		
1924	58	65		60	39	59
1928	100	100	100	100	100	100
1929	101	110	103	180	113	104
1932	54	105	31	50	33	57
1936	32	116	17	150	27	70
1937	89	130	21	210	40	86
1938	96	135	24	172	37	91

Jak widzimy, przy ogólnej poprawie pracy przewozowej P. K. P. przewozy przez granice lądowe spadły w okresie 1928÷38 o 76% w wywozie i o 63% w przywozie, co wskazuje na zmniejszanie się obrotów handlowych z zagranicą na tej drodze, a w konsekwencji doprowadza do bezczynności linii i urzążeń kolejowe, przystosowane do większych przewozów w tych kierunkach. Jednocześnie zaś obserwujemy, doniosły dla całokształtu naszej gospodarki, nieustanny wzrost przewozów w komunikacji z portami w Gdyni i w Gdańsku. Po nieznacznym spadku wywozu w 1932 r. (5%) osiągnęły one w 1938 r.

wzrost w porównaniu ze stanem w 1928 r. o 35% w wywozie i o 72% w przywozie.

Z podanego powyżej zestawienia pracy przewozowej Polskich Kolei Państwowych możemy sobie zdać sprawę z trudności eksploatacji, jakie powstawały w związku ze zmiennością rozmiarów i kierunków przewozu. Po dostosowaniu się do silnego wzrostu przewozów towarowych w okresie 1924÷28 i zapewnieniu sprawnej eksploatacji, umożliwiającej równowagę finansową, w następnych latach P. K. P. zmuszone zostały do przestawienia swej gospodarki na pokonanie nagłego i nieprzewidzianego w swej wielkości spadku przewozów.

Niewątpliwie, koleje muszą zawsze liczyć się z wahaniami ruchu i z wpływem czynników koniunkturalnych, przy tak wielkim jednak i skomplikowanym aparacie, rozrzuconym na całym obszarze kraju, zachowanie elastycznej gospodarki i osiągnięcie równowagi finansowej w ramach racjonalnej gospodarki wewnętrznej jest zadaniem trudnym i wymaga wielkich wysiłków.

Rozpatrując gospodarkę finansową P. K. P., możemy stwierdzić, na podstawie przedstawionej poniżej tablicy, że pomimo trudności, będących następstwem raptownych zmian w przewozach, koleje polskie zachowały w ciągu ub. okresu równowagę i samowystarczalność finansową.

Tabl. I

Wyniki eksploatacji Polskich Kolei Państwowych

R o k	Koleje normalnotorowe				Koleje wąskotorowe			
	Wpływy eksploatacyjne	Rozchody eksploatacyjne	Nadwyżka eksploatacyjna	Współczynnik eksploatacji	Wpływy eksploatacyjne	Rozchody eksploatacyjne	Nadwyżka (+) lub niedobór (-) eksploatacyjne	Współczynnik eksploatacji
	m i l i o n y z ł				m i l i o n y z ł			
1924	762·9	697·5	65·4	91	11·4	12·8	- 1·4	112
1925	891·5	884·6	6·9	99	13·3	13·6	- 0·3	102
1926	1 105·2	925·4	179·8	83	13·2	12·0	+ 1·2	91
1927	1 341·5	1 099·9	241·6	82	16·8	15·6	+ 1·2	93
1928	1 479·9	1 283·1	196·8	87	19·8	19·2	+ 0·6	97
1929	1 577·7	1 392·4	185·2	88	19·3	21·4	- 2·1	111
1930	1 443·4	1 312·3	131·1	91	15·5	19·2	- 3·7	124
1931	1 281·3	1 171·1	110·2	91	12·7	16·0	- 3·3	126
1932	998·3	919·6	78·7	92	8·4	12·3	- 3·9	147
1933	881·2	810·6	70·6	92	7·4	10·1	- 2·7	137
1934	886·6	765·6	121·0	86	7·9	9·4	- 1·5	118
1935	884·3	744·7	139·6	84	7·9	8·9	- 1·0	113
1936	824·1	726·3	97·8	88	8·9	8·2	+ 0·7	92
1937	953·5	770·6	182·9	81	10·3	8·4	+ 1·9	82
1938	944·5	844·4	100·1	89	10·6	8·9	+ 1·7	84

Dodatnie wyniki finansowe P. K. P. charakteryzują się nadwyżką eksploatacyjną, która w stosunku do wpływów brutto wynosiła (w %)-ach):

1924	10·2	1936	11·9
1929	11·7	1937	19·2
1932	7·9	1938	10·6

Rozpatrując tabl. I, spostrzegamy zjawisko postępującego spadku wpływów eksploatacyjnych w okresie 1929÷36. Wzrost wpływów obserwujemy dopiero od 1937 r. — z tym, że nie dorównały one postępowi przewozów. Ilustrację tego faktu znajdujemy w następującym zestawieniu:

	1929	1932	1936	1937	1938
Wskaźnik wpływów	100	63	52	61	60
Wskaźnik przewozów osobowych	100	65	81	95	102
Wskaźnik przewozów towarowych	100	64	58	77	77

Wpływy przedsiębiorstwa P. K. P. z poszczególnych grup przewozów kształtowały się następująco:

(P. tablicę na następnej stronie)

Dane tabl. II wskazują, że podczas gdy ilość osobo-km, wykonanych w 1938 r., przekroczyła nieco poziom z 1929/30 r., wpływy z przewozu osób zmalały o 39%, wykazując zmniejszenie wpływów, przypadających na 1 osobo-km — o 40%, a na 1 podróżnego — o 54%.

Wytworzenie się dysproporcji pomiędzy wielkością wpływów i przewozów spowodowały zarówno czynniki taryfowe, jak i momenty natury strukturalnej, mianowicie przesunięcia, jakie następowały w liczbie podróżnych, korzystających z poszczególnych klas wagonów, oraz skrócenie przebiegu, przypadającego na 1 podróżnego.

Tabl. II

Wpływy z przewozu osób na P. K. P.

R o k .	Ilcść wykonanych miln. osobo-km	Wpływy miln. zł	Wpływy przypadające na:		Wskaźnik wykonanych osobo-km	Wskaźnik wpływów	Wskaźnik wpływów przypadających na:	
			1 osobo-km gr	1 podróznego zł			1 osobo-km	1 podróznego
1928/29	7 130	372·2	5·2	2·17	98	96	98	94
1929/30	7 260	388·0	5·3	2·30	100	100	100	100
1930/31	6 564	249·3	5·3	2·34	92	64	100	102
1931/32	5 376	292·1	5·4	2·24	74	75	102	97
1932	4 695	243·0	5·2	2·14	65	63	98	93
1933	4 754	210·7	4·4	1·53	66	54	83	67
1934	5 275	204·3	3·9	1·40	73	53	74	61
1935	5 494	205·6	3·7	1·43	76	53	70	62
1936	5 915	204·0	3·4	1·19	81	53	64	52
1937	6 907	220·2	3·2	1·05	95	57	60	46
1938	7 445	236·9	3·2	1·05	102	61	60	46

Spadek wpływów z przewozów osobowych od 1929 r. do 1938 r. z punktu widzenia przyczyn taryfowych był częściowo skutkiem szerszego wprowadzenia ulgowych opłat za przejazdy podróжных, o czym świadczy zestawienie procentowego stosunku osobo-km, wykonanych wg taryfy normalnej i ulgowej (w %/0-ach):

	1929	1936	1937	1938
Przewóz podróжных:				
wg taryfy normalnej	76	37	33	32
wg taryfy wojskowej i ulgowej	24	63	67	68

Jeżeli chodzi o dalsze przyczyny zmian w przewozach osobowych, które oddziaływały na wysokość wpływów przedsiębiorstwa P. K. P., należy wymienić strukturalne przesunięcia w liczbie przewiezionych podróжных różnych klas wagonów. Przesunięcia te, podane niżej, jakkolwiek były stosunkowo niewielkie, niemniej jednak wpłynęły na obniżkę wpływów:

	1929/30	1936	1937	1938
	w p r o c e n t a c h			
Podróžni I klasy	0·39	0·23	0·19	0·19
„ II „	10·17	7·98	7·71	7·70
„ III „	89·44	91·79	92·10	92·11

Spadek wpływów, przypadających na 1 podróжного, o 54% w 1938 r. w porównaniu z 1929 r. — większy od spadku wpływów z 1 osobo-km, wynoszącego w tym samym okresie 40% — wskazuje na zmniejszenie się przeciętnych przejazdów 1 podróжного, które ilustruje następujące zestawienie (w km):

	1929/30	1936	1937	1938
Podróžni I klasy	256·1	304·1	301·3	307·4
„ II „	77·0	48·6	41·3	41·5
„ III „	40·9	33·5	31·8	32·4
Ogółem:	43·1	34·4	32·9	33·0

Zmniejszanie się długości przejazdów podróжных ma swe źródło we wzroście ruchu podmiejskiego, jest więc zjawiskiem o charakterze strukturalnym — podobnie, jak przesunięcia w zaludnianiu poszczególnych klas wagonów, z którymi P. K. P. muszą się liczyć.

Mówiąc o zmniejszaniu się wpływów P. K. P. z przewozów osobowych, nie możemy pominąć kwestii oddziaływania komunikacji samochodowej na wielkość tych przewozów na P. K. P.

Biorąc pod uwagę tylko przewozy na liniach autobusowych, otrzymamy następujące dane o ilości wykonanych osobo-km w zarobkowej komunikacji samochodowej w 1938 r.:

Ilcść autobusów	1 734
Długość dróg, obsługiwanych przez komunikację autobusową — km	29 386
Ilość wykonanych osobo-km — tys.	867 427

Jeżeli przyjmiemy — opierając się na danych P. A. Dobieckiego — że 30% przewozów w komunikacji autobusowej pochodzi od kolei, otrzymamy, że ubytek kolejowych przewozów osobowych w 1938 r. wyniósł ok. 260 230 tys. osobo-km, co stanowiło 3·5% ogólnych przewozów osób na P. K. P. w tym roku. Ubytek wpływów z tego tytułu był prawdopodobnie większy ze względu na to, że podróżni, którzy przestali korzystać z przejazdów na P. K. P. i przeszli na samochody, opłacaliby najprawdopodobniej pełną taryfę.

Wydawać by się mogło, że przy deficytowości ruchu osobowego zmniejszanie się przewozów osobowych na kolejach wskutek konkurencyjności komunikacji samochodowej wpływa na zmniejszenie się strat kolei. Tak jednak nie jest, albowiem przy spadku natężenia ruchu następuje wzrost kosztu własnego, przypadającego na jednostkę kilometryczną. Gdyby — na przykład — natężenie przewozów na całej sieci P. K. P., wynoszące w 1935 r. 314 tys. osobo-km, spadło do 200 tys., wówczas koszt własny 1 osobo-km wzrósłby z gr 4·44 do gr 4·88, co przy dochodzie gr 4·00 z 1 osobo-km spowodowałoby wzrost straty na wpływach, przypadających na 1 km linii, z zł 1 287·40 do zł 1 760·00.

Znajduje to potwierdzenie w następujących danych o wielkości strat z 1 osobo-km, obliczonych przez P. Inż. A. Krzyżanowskiego i Komisję Badania Kosztów Własnych Eksploatacji P. K. P.:

	Natężenie ruchu osobowego tys. osobo-km	Zysk (+) lub strata (—), przypadająca na 1 osobo-km gr
1928/29	410	+ 0·21
1932	266	— 1·07
1935	309	— 0·85
1936	338	— 0·97
1937	391	— 0·77

(P. tablicę na następnej stronie)

Jak widzimy z tabl. III, przewozy przesyłek bagażowych i ekspresowych, pieczywa, mleka i czasopism były w 1938 r. bliskie poziomowi z 1929 r., wpływy jednak zmalały niemal o połowę. Główną przyczyną tego spadku były zniżki taryfowe i częściowo — jak

Tabl. III Wpływy z przewozu przesyłek bagażowych i ekspresowych, pieczywa, mleka i czasopism

R o k	Ilość wykonanych miln. tono-km	Wpływy miln. zł	Wpływy przypadające na:		Wskaźnik wykonanych tono-km	Wskaźnik wpływów	Wskaźnik wpływów przypadających na:	
			1 tono-km gr	1 t zł			1 tono-km	1 t
1928/29	40·2	20·8	0·52	59·5	93	105	98	94
1929/30	37·4	19·8	0·53	63·5	100	100	100	100
1930/31	28·2	17·2	0·61	64·6	75	87	115	101
1931/32	24·1	13·9	0·58	44·0	65	70	109	69
1932	21·7	11·9	0·55	63·5	58	60	103	100
1933	18·9	8·9	0·47	58·4	51	45	89	92
1934	19·3	9·2	0·48	54·6	52	46	91	86
1935	24·8	9·4	0·38	46·6	66	47	72	73
1936	27·7	9·4	0·34	41·9	74	47	64	66
1937	30·5	9·9	0·33	41·5	82	50	62	65
1938	33·8	10·7	0·32	42·5	90	54	60	67

można przypuszczać — nieuchwytnie liczbowo przejęcie przez samochody droższych pod względem taryfy przewozów.

Należy zaznaczyć, że przewozy tego rodzaju przesyłek w ogóle są dla P. K. P. deficytowe i jak wykazują poniższe dane, wzięte z obliczeń P. Inż. A. Krzy-

żanowskiego i wspomnianej wyżej komisji, straty, przypadające na 1 tono-km, wynosiły (w gr):

1929/30	52·4
1935	104·6
1936	20·28
1937	30·58

Tabl. IV Wpływy z przewozu przesyłek towarowych pośpiesznych

R o k	Ilość wykonanych miln. tono-km	Wpływy miln. zł	Wpływy przypadające na:		Wskaźnik wykonanych tono-km	Wskaźnik wpływów	Wskaźnik wpływów przypadających na:	
			1 tono-km gr	1 t zł			1 tono-km	1 t
1928/29	84·7	.	.	.	74	.	.	.
1929/30	117·7	.	.	.	102	.	.	.
1930/31	115·2	44·3	38·4	66·9	100	100	100	100
1931/32	106·9	33·4	31·2	58·6	93	76	81	87
1932	107·6	21·9	20·3	40·9	93	49	53	61
1933	112·2	14·8	13·2	26·9	97	34	34	40
1934	106·6	14·7	13·8	26·4	93	33	35	39
1935	121·5	16·9	13·9	28·0	104	38	35	42
1936	142·4	17·9	12·5	27·2	123	40	33	41
1937	164·8	19·6	11·9	25·3	143	44	31	38
1938	200·0	25·5	12·7	30·1	173	58	33	45

Przewozy przesyłek pośpiesznych wzrosły w okresie 1930/31 ÷ 1938 o 73%, jednocześnie zaś wpływy z nich zmalały o 42%, dając spadek wpływów z 1 t o 55%, a z 1 tono-km o 67%. Poza oddziaływaniem

taryfy — tak znaczny spadek wpływów, przypadających na jednostkę kilometryczną, może być również tłumaczony przejściem na samochody przesyłek droższych, opłacających wyższą taryfę.

Tabl. V Wpływy z przewozu przesyłek towarowych zwyczajnych

R o k	Ilość wykonanych miln. tono-km	Wpływy miln. zł	Wpływy przypadające na:		Wskaźnik wykonanych tono-km	Wskaźnik wpływów	Wskaźnik wpływów przypadających na:	
			1 tono-km gr	1 t zł			1 tono-km	1 t
1928/29	19 762	.	.	.	109	.	.	.
1929/30	21 015	.	.	.	116	.	.	.
1930/31	18 074	856·2	4·7	14·2	100	100	100	100
1931/32	17 153	739·9	4·3	14·3	95	86	92	101
1932	13 432	605·1	4·5	14·5	75	71	96	102
1933	14 018	523·3	3·7	12·5	78	61	79	88
1934	14 077	549·9	3·9	11·8	78	64	83	83
1935	12 899	542·4	4·2	11·4	72	63	89	80
1936	12 456	476·8	3·8	9·5	69	56	81	67
1937	16 181	565·6	3·5	9·1	89	66	75	64
1938	16 092	554·4	3·4	8·5	89	65	72	60

Przewozy przesyłek towarowych zwyczajnych na liniach P. K. P. zmalały w 1938 r. o 11% w porównaniu z 1930/31 r., wpływy zaś spadły o 35%, dając

zniżkę wpływów, przypadających na 1 tono-km — o 28%, a przypadających na 1 t — o 40%. W ostatnich 2 latach przeciętny wpływ z 1 tono-km ustalił

się na poziomie $gr\ 3.4 \div 3.5$, co było następstwem zakończenia w 1936 r. procesu przystosowywania taryf do poziomu cen.

Jakkolwiek niżka wpływów z 1 tono-km, będących odpowiednikiem przeciętnej stawki taryfowej, następowała powolniej niż niżka cen hurtowych i nie osiągnęła w latach ostatnich rozmiarów tej ostatniej, należy jednak przy tłumaczeniu tego zjawiska wziąć pod uwagę sztywność rozchodów przedsiębiorstwa P. K. P., która nie pozwoliła na dalsze obniżki taryf bez naruszenia jego równowagi finansowej.

Przebieg procesu przystosowywania taryf do poziomu cen ilustruje następujące zestawienie:

	Wskaźnik wpływów z 1 tono-km	Wskaźnik cen hurtowych nominalnych
1929	100	100
1932	94	68
1935	90	55
1936	80	56
1937	73	62
1938	71	58

Dr H. K. Hendrikson¹⁾, rozpatrując zjawisko obniżania się wpływów z przedsiębiorstwa P. K. P. przy jednoczesnym wzroście przewozów, dochodzi do wniosku, że przyczyny tego zjawiska były następujące:

1) wzrost przewozów tych towarów, których transport był deficytowy dla kolei, przy czym stałe ulgi taryfowe nie pozwoliły na wydatne „odbitcie się” P. K. P. na innych przewozach;

2) mała elastyczność popytu na usługi przewozowe oraz jego ścisła korelacja z obrotami gospodarczymi, wyrażająca się w fakcie, że udzielane stale podczas kryzysu ulgi przewozowe nie spowodowały znaczącego wzrostu przewozów.

Niewątpliwie, spadek wpływów P. K. P. z przewozów towarowych przypisać należy w głównej mierze ulgom i niżkom taryfowym, udzielanym w okresie 1930 ÷ 36. Proces ten wpłynął niekorzystnie na dochody przedsiębiorstwa i nie dał rekompensaty we wzroście przewozów, był jednak uznany za konieczny z punktu widzenia ogólnogospodarczego.

Należy wspomnieć, że na kształtowanie się wpływów i przewozów towarowych P. K. P. oddziaływała również współzawodnictwo z komunikacją samocho-

wą, która w zakresie ruchu towarowego rozszerza swój stan posiadania — sądząc ze wzrostu ilości samochodów ciężarowych w kraju, która wynosiła w dn. 1/I 1929 r. 4 896 szt., w dn. 1/I 1938 r. — 6 843 szt. i w dn. 1/VI 1939 r. — 9 368 szt.

Przyjmując przeciętny roczny przebieg 1 samochodu ciężarowego w wysokości 50 tys. tono-km oraz współczynnik konkurencyjności z koleją jako 0:30 — otrzymamy, że przebiegi towarowe w komunikacji samochodowej, które możemy uważać jako pochodzące od kolei, wyniosły:

	Tys. tono-km	% ogółu przewozów kolejowych
1929	73 440	35
1938	102 645	63
1939	140 520	.

Odsetek przewozów towarowych, straconych przez koleje, jest stosunkowo niewielki. Strata ta jednak oddziaływała na wpływy przedsiębiorstwa P. K. P. w większym stopniu, gdyż na samochody przechodzą przesyłki, opłacające wyższe stawki przewozowe.

Dalszy konkurencyjny wzrost przewozów samochodowych, niewątpliwie, w większym stopniu będzie oddziaływał na wpływy kolei — tak w ogólnej ich masie, jak i na jednostkę kilometryczną.

Przechodząc do przeglądu zmian, jakie odbywały się w zakresie rozchodów eksploatacyjnych P. K. P., należy zauważyć, że sumy rozchodów brutto, wykazane w sprawozdaniach budżetowych P. K. P., powinniśmy dla naszych celów porównawczych przeliczyć, wprowadzając poprawki w tych pozycjach rozchodów, które posiadają odpowiedniki we wpływach. Do takich pozycji należą: wydatki służby sanitarnej, która po stronie wpływów ma pozycję częściowego zwrotu przez pracowników kosztów leków i świadczeń, otrzymanych od kolei, czynsze najmu taboru, opłaty procentów i różnice kursowe, sprzedaż kart rejestracyjnych i opłaty emerytalne. Rozchody P. K. P., ujęte w ten sposób, przedstawia tabl. VI, grupująca w pierwszym rzędzie rozchody ogólnoadministracyjne, bardziej sztywne i nie mające bezpośredniego związku z obsługą ruchu, następnie — rozchody, pozostające w bliższym związku z pracą ruchową i przewozową, wreszcie — rozchody na utrzymanie torów, budowlę, urządzeń i taboru.

Tabl. VI

Rozchody eksploatacyjne (kolei normalnotorowych) P. K. P.

Rozchody	1929/30	1933	1936	1937	1938	1933	1936	1937	1938
	t y s i ą c e z ł					w s k a ź n i k i (1929/30 r. = 100)			
Zarząd dykcji kolejowych	39 687	32 787	28 355	30 557	33 551	82	71	77	84
Służba sanitarna	12 000	10 617	9 785	10 240	10 237	88	81	85	85
„ zasobów	12 926	7 352	3 618	3 404	3 475	57	28	26	26
Wydatki wspólne	48 232	39 888	29 435	47 961	50 732	83	61	100	105
Emerytury i zaopatrzenia	53 153	73 423	90 323	88 853	93 281	138	170	167	175
Ochrona porządku	—	—	7 006	7 400	7 582	—	—	—	—
Przewozy gospodarcze	18 399	9 364	9 336	—	—	—	—	—	—
Podatki	—	—	7 831	7 831	7 831	—	—	—	—
Służba handlowa	50 076	34 290	30 401	32 106	31 990	69	61	64	64
„ stacyjna	156 444	103 195	86 806	86 452	90 461	66	55	55	58
„ konduktorska	89 436	50 046	41 256	41 785	41 233	56	46	47	46
„ parowozowa	234 188	139 941	113 627	122 785	128 952	60	48	52	55
„ wagonowa	24 332	15 294	13 165	13 934	15 486	63	54	57	64
Naprawa taboru	243 330	122 827	109 352	117 185	123 180	50	45	48	51
Wymiana taboru	83 717	8 643	14 247	12 786	29 125	10	17	15	35
Trakcja elektryczna	—	—	—	1 853	5 273	—	—	—	—
Utrzymanie torów, budowli i urządzeń	257 023	130 812	119 629	136 116	151 623	49	47	53	59
Razem:	1 322 943	778 479	715 082	761 248	824 012	59	54	58	62

¹⁾ Dr H. K. Hendrikson: „Interwencja Państwa w zakresie komunikacji”.

Rozpatrzenie tabl. VI doprowadza nas do wniosku, że w okresie od 1929 r. największą sztywność wykazały wydatki administracyjne, największy zaś spadek w okresie kryzysu i w latach następnych dały wydatki na naprawę i wymianę taboru oraz utrzymanie toru, linii i urządzeń. Przytoczone w tej tablicy wskaźniki rozchodów w latach: 1933, 1936, 1937 i 1938 — w porównaniu z 1929/30 r. — nie odzwierciedlają jednak całkowicie zmian, jakie nastąpiły w rozchodach z punktu widzenia płac personelu oraz kosztu robocizny i materiałów. Odpowiednie przeliczenie tych wskaźników — wg metody i danych P. Inż. A. Krzyżanowskiego — podaje tabl. VII, z której widzimy, że największą sztywność wykazały rozchody służby dyrekcyjnej, sanitarnej i handlowej oraz wydatki zarządu liniowego służby trakcji, przy czym rozchody służby dyrekcyjnej i sanitarnej wykazują nawet w latach ostatnich wzrost w porównaniu do stanu w 1929/30 r. Najwyższy spadek rozchodów dała służba konдукtorska, naprawa i wymiana taboru oraz utrzymanie linii i urządzeń. Wreszcie, należy podkreślić wzrost wydatków na emerytury i świadczenia.

Wskaźniki rozchodów P. K. P., wyrównanych do poziomu płac i cen w 1929/30 r.

Tabl. VII

Rozchody	1933	1936	1937	1938
Zarząd dykcji kolejowych . . .	115	97	105	123
Służba sanitarna	98	126	128	132
„ zasobów	63	39	38	39
„ handlowa	93	88	93	98
„ stacyjna	95	76	76	85
„ konдукtorska	78	59	61	62
Zarząd liniowy i ogólne wydatki służby trakcji	91	100	100	109
Służba parowozowa	78	64	69	81
„ wagonowa	91	78	88	79
Naprawa taboru	80	73	74	58
Wymiana taboru	23	39	35	55
Zarząd liniowy i ogólne wydatki służby drogowej	91	78	77	84
Utrzymanie toru, budowli i urządzeń	76	69	80	87
Emerytury	148	231	228	242
Ogółem:	79	79	83	92

Obliczone wyżej wskaźniki przedstawiają zmiany w absolutnej wielkości rozchodów eksploatacyjnych P. K. P., lecz nie uwypuklają związku, jaki zachodzi pomiędzy wysokością rozchodów w poszczególnych ich grupach i pracą przewozową oraz ruchową. Ścisłe uchwycenie tego związku jest niemożliwe, albowiem wielkość rozchodów zależy od wielu czynników eksploatacyjnych, a więc: osobo-kilometrów, tonokilometrów netto i brutto, pociągo-kilometrów, parowozokilometrów itd. Stopień oddziaływania tych czynników na poszczególne grupy rozchodów nie jest nam ściśle znany, na skutek czego przy obliczeniach kosztów własnych przewozów kolejowych musimy posilkować się zwykle tylko przypuszczeniami.

Chcąc jednak określić chociażby w przybliżeniu kształtowanie się rozchodów eksploatacyjnych w zależności od zmian w natężeniu pracy ruchowej i przewozowej, z uwzględnieniem zmian w płacach personelu oraz w kosztach robocizny i materiałów, przyjmujemy do obliczenia podane w tabl. VIII charakterystyczne czynniki eksploatacyjne, które umożliwią

nam ogólną orientację w wahaniach, jakie zachodziły w rozpatrywanym okresie w rozchodach, zależnych od ruchu.

Rozchody eksploatacyjne P. K. P., wyrównane do poziomu cen z 1929/30 r. i przeliczone na mierniki eksploatacyjne (w % rozchodów z 1929/30 r.)

Tabl. VIII

	1933	1936	1937
Służba stacyjna w stosunku do przebiegu pociągów w pociągo-km	119	93	83
Służba konдукtorska w stosunku do przebiegu pociągów w pociągo-km	99	70	66
Służba parowozowa w stosunku do przebiegu parowozów w parowozokm	105	81	78
Służba wagonowa w stosunku do przebiegu osi wagonów w osio-km	134	100	100
Służba drogowa w stosunku do długości zastępczej wszystkich torów	76	65	75

Z powyższych danych możemy przekonać się, że wydatki służby konдукtorskiej i parowozowej, przyrównane do poziomu cen z 1929/30 r. i przeliczone w stosunku do ilości wykonanych pociągo- i parowozokilometrów, spadły odpowiednio o 34% i 22%, a wydatki służby stacyjnej — o 17%. Wydatki zaś służby wagonowej, przeliczone na przebieg wagonów, wyrażony w osio-kilometrach, pozostały na poziomie wydatków z 1929/30 r.

Dane tabl. VIII potwierdzają znany fakt, że w ogólnym dostosowywaniu gospodarki P. K. P. do spadku wpływów najniekorzystniejszą koniecznością było obniżanie wydatków na utrzymanie i naprawę taboru oraz na utrzymanie i wymianę składowych części nawierzchni, budowli i urządzeń. Kompresja bowiem tego rodzaju wydatków uniemożliwia utrzymanie majątku P. K. P. w należytym stanie, a następnie powoduje narastanie braków w tym zakresie, które wymagają być w najbliższej przyszłości wyrównania kosztem bardzo znacznych sum. Według danych P. Pos. J. Dudzińskiego, przytoczonych przez P. Dr H. K. Hendriksona — zaległości w utrzymaniu taboru i szyn tylko w okresie 1931÷38 wyniosły zł 488 miln. Nie obejmuje to jednak innych braków w utrzymaniu linii, budowli i urządzeń, nie znajdujących pokrycia ani w preliminowanych wydatkach, ani też w odpisach amortyzacyjnych, których P. K. P. nie dokonywają.

Przy omawianiu wyników gospodarczo-finansowych P. K. P. nie możemy pominąć tych rozchodów, które — nie stanowiąc obciążenia czysto eksploatacyjnego — muszą znaleźć pokrycie w ogólnym budżecie kolei, a ściśle mówiąc — w ramach nadwyżki wpływów nad rozchodami czysto eksploatacyjnymi. Dane te znajdujemy w tabl. IX, dotyczącej zużycia nadwyżek eksploatacyjnych w okresie 1924÷37.

(P. tablicę na następnej stronie)

Na podstawie danych tabl. IX możemy stwierdzić, że przeciętne zużycie nadwyżek eksploatacyjnych było następujące (w % -ach):

	Okres 1924÷37	Okres 1935÷37
Inwestycje	46.5	22.9
Splata pożyczek i gwarancje kolei prywatnych	23.0	40.2
Rezerwy i odpisy	15.5	13.7
Wpłaty do Skarbu Państwa	9.6	11.0
Lotnictwo cywilne	5.3	11.8
Komunikacja samochodowa	0.1	0.4

Tabl. IX

Zużycie nadwyżek eksploatacyjnych P. K. P. (w tysiącach zł)

R o k	Nadwyżki eksploatacyjne	Z u ż y c i e n a d w y ż e k e k s p l o a t a c y j n y c h						
		Spłata pożyczek	Zaliczki gwarancyjne, renty wykupna i dzierżawy kolei prywatnych ¹⁾	Inwestycje	Lotnictwo ²⁾	Komunikacja samochodowa ²⁾	Wpłaty do Skarbu Państwa	Rezerwy i odpisy
1924	67 995	4 013	261	63 721	—	—	—	—
1925	8 762	2 146	3 328	1 448	1 840	—	—	—
1/I 1926 ÷ 31 III 1927	272 024	38 595	2 177	68 870	4 017	—	33 306	125 059
1927/28	154 078	22 122	1 052	122 838	6 991	—	51 000	50 075
1928/29	181 030	24 736	589	136 487	—	—	—	19 218
1929/30	206 804	8 415	1 340	161 723	—	—	—	35 326
1930/31	138 677	19 589	4 213	84 863	—	—	30 000	12
1931/32	118 610	16 700	2 749	65 256	8 903	—	25 002	—
1/IV ÷ 31/XII 1932	70 839	60 322	2 423	—	7 998	—	—	96
1933	67 926	31 037	+2 402	28 684	10 607	—	—	—
1934	112 386	30 666	1 128	57 349	13 164	79	—	10 000
1935	130 705	30 611	1 369	61 300	14 506	850	7 401	14 668
1936	90 644	62 504	1 112	—	15 660	393	9 601	1 374
1937	176 964	63 541	975	29 784	16 772	352	26 500	39 040

Jak widzimy zatem, w okresie 1924 ÷ 37 przeciętnie prawie połowa nadwyżki eksploatacyjnej przeznaczona była na cele inwestycyjne. Natomiast w okresie ostatnich lat 1935 ÷ 1937 wydatki inwestycyjne zostały zmniejszone do 23% nadwyżki eksploatacyjnej, jednocześnie zaś poczęły wzrastać spłaty pożyczek, które w tych latach doszły do 39%. Wzrost spłat pożyczek jest następstwem zadłużania się P. K. P., którego zmiany od 1929 r. ilustruje następujące zestawienie (wg Dr K. H. Hendriksona—w milin. zł):

	Zadłużenie ogółem	W tym: akcepty i skrypty dłużne
1929	321·8	—
1930	354·2	—
1931	398·7	—
1932	405·3	10·5
1933	432·3	24·6
1934	452·2	30·0
1935	385·1	60·5
1937	414·1	91·1
1937	506·8	175·4

Wzrost zadłużenia P. K. P. pozostaje w związku z brakiem własnych środków na niezbędne inwestycje na istniejącej sieci i na budowę nowych linii kolejowych, które w ubiegłych latach były prawie w 80% pokrywane z nadwyżek eksploatacyjnych. Dopiero w latach ostatnich finansowanie ich odbywa się przy pomocy pożyczek i operacji kredytowych, o czym świadczą następujące dane (w miln. zł):

Ogólna suma inwestycyj	P o k r y c i e :			
	z nadwyżek eksploatacyjnych	z pożyczek i operacji kredytowych	z innych źródeł	
1935	75·0	61·3	11·6	2·1
1936	75·9	—	74·1	1·8
1937	102·0	29·8	52·8	19·4

Streszczając przegląd wyników gospodarczo-finansowych Polskich Kolei Państwowych, możemy stwierdzić, że w dotychczasowej swej działalności — w związku z koniecznym z punktu widzenia ogólnogospodarczego dostosowywaniem pobieranych opłat taryfowych do poziomu cen w kraju — musiały one zastosować silną kompresję wydatków, wpływającą ujemnie na utrzymanie i wymianę niektórych części składowych posiadanego majątku. Spełniały one przy

tym poważną rolę w prowadzeniu ogólnej polityki gospodarczej i przez oddziaływanie na poziom obrotów i cen w kraju dawały pośrednie zyski swemu właścicielowi — gospodarstwu narodowemu.

Niemniej jednak zagadnienie samowystarczalności i równowagi budżetu kolejowego oraz konieczność wyrównania dotychczasowych braków w utrzymaniu i wymianie taboru, nawierzchni i urządzeń, asygnowania większych kredytów na odnowienie budowli, a wreszcie wzmoczenie tempa niezbędnych inwestycji — jak i wszystkie inne obowiązki kolei — są dla P. K. P. nadal aktualne.

Obok zadania budowy nowych linii kolejowych, co powinno być rozpatrywane w skali zagadnień ogólnopaństwowych, istnieje dziedzina inwestycji na obecnej sieci, które wymagają znacznych wkładów pieniężnych i w zasadzie powinny być pokrywane z dochodów P. K. P.

Niezależnie od tego, czy bieżące inwestycje kolejowe będą wykonywane w drodze samofinansowania, czy też z pożyczek i operacji kredytowych, konieczne jest podniesienie nadwyżek eksploatacyjnych i znalezienie w budżecie kolejowym zwiększonego pokrycia na odnowienie i utrzymanie linii, taboru i urządzeń.

Rozwiązanie tego zagadnienia może być dokonane dwiema drogami. Jedną z nich jest podniesienie dochodów kolei przez podwyżkę taryf kolejowych lub przez wzrost przewozów, drugą zaś jest zmniejszenie kosztów własnych.

Podniesienie taryf przewozowych nie leży w sferze bezpośredniego wpływu Zarządu Kolejowego. Wysokość bowiem taryf może być rozpatrywana tylko w płaszczyźnie interesów ogólnopaństwowych, społecznych i gospodarczych. Inną jest rzeczą, że umiejętna polityka taryfowa może w ręku Zarządu Kolejowego stać się skutecznym narzędziem, umożliwiającym podwyższanie przewozów, a tym samym i dochodów. Powstaje przy tym kwestia opłacalności świadczeń, ponoszonych przez koleje na rzecz Państwa, samorządów i gospodarstwa społecznego, nie związanych bezpośrednio z działalnością przedsiębiorstwa P. K. P., jak np. wyrównanie deficytowych przewozów poczty, ulgowych i bezpłatnych przewozów osób i towarów dla innych działów gospodarki pań-

¹⁾ Salda rozchodów po potrąceniu wpływów.

²⁾ Salda rozchodów zwyczajnych i nadzwyczajnych po potrąceniu wpływów.

stwowej, samorządów i celów społecznych, które to świadczenia nie powinnyby obciążać wyłącznie tylko budżetu kolejowego.

Poza pociągnięciami polityki taryfowej zarząd kolejowy ma możliwość oddziaływania na przyrost przewozów lub zahamowanie ich spadku przez stosowanie właściwej i umiejętnej akwizycji w dziedzinie przewozów osobowych i towarowych, ułatwienia w przewozach osób i towarów, usunięcie zbędnych i uciążliwych formalności przy nadawaniu i otrzymywaniu przesyłek, przez odpowiednią organizację ich transportu ze stacyj kolejowych do klientów i odwrotnie, przez racjonalną politykę bocznicową itd. Czynniki, wpływającymi na wzrost przewozów, jest również ulepszenie i postęp w technicznej obsłudze przewozów: zwiększenie szybkości pociągów, bezpieczeństwo, terminowość, regularność i wygoda.

Wszystko to wpywa pośrednio na dochodowość kolei, wymaga jednak — poza sprawnością personelu kolejowego — również pewnych inwestycji.

W sferze bezpośrednich decyzji kierownictwa kolejowego pozostaje natomiast olbrzymi kompleks zagadnień wewnętrznych, od właściwego rozwiązania

których zależy wysokość kosztów własnych wyprodukowanych usług przewozowych. Racjonalizacja pracy, jej organizacja, zwiększenie wydajności, umiejętne wyzyskanie materiału ludzkiego, odpowiednia gospodarka materiałowa i pieniężna itd. — są to środki, przy pomocy których koleje mogą uzyskać obniżkę kosztów własnych.

Dominującą i podstawową wszakże rolę w zastosowaniu tych środków powinien posiadać czynnik gospodarczości, oznaczający dążenie do otrzymania największych wyników z będących w rozporządzeniu środków.

Należy przy tym wspomnieć, że dotychczasowa wyłączność przewozowa kolei będzie niewątpliwie coraz to silniej podrywana przez rozwój innych środków transportowych, jak komunikację samochodową, żeglugę śródlądową i lotnictwo. Współzawodnictwo z nimi nie jest obecnie groźne dla kolei, lecz może takim się stać w najbliższej przyszłości, i dlatego już obecnie musi być zastąpione przez harmonijne współdziałanie, oparte na planowym rozwoju kolei i innych komunikacji oraz na planowej ich eksploatacji.

Inż. M. Łopuszyński

KRONIKA GOSPODARCZA

Z MIN. PRZEMYSŁU I HANDLU
POWRÓT PANA MINISTRA PRZEMYSŁU
I HANDLU ANTONIEGO ROMANA.—Pan Mini-

ster Przemysłu i Handlu Antoni Roman powrócił do Warszawy i objął urzędowanie.

GÓRNICCTWO I PRZEMYSŁ GÓRNICCTWO WĘGLOWE

STAN PRZEMYSŁU WĘGLOWEGO W CZERWCU 1939 R.—

Sytuacja w przemyśle węglowym w czerwcu kształtowała się nadal pomyślnie, przy czym pewien spadek eksportu został częściowo skompensowany zwiększonym zbytem na rynku krajowym. Ogólne wydobycie węgla w czerwcu — przy tej samej liczbie dni roboczych (24) co i w maju — nieznacznie zmalało. Natężenie produkcji, tj. przeciętna dzienna wytwórczość — wobec jednakowej liczby dni roboczych w porównywanym miesiącu — zmalała w tym samym stopniu co i ogólne wydobycie i wynosiła w czerwcu 167 tys. t — wobec 167,5 tys. t w maju. W przemyśle koksowym przy nieco osłabionej produkcji zaznaczył się niewielki wzrost zbytu ogólnego. W przemyśle brykietowym zmniejszeniu produkcji towarzyszył jednocześnie spadek zbytu.

Liczbowo stan przemysłu węglowego w czerwcu — według danych tymczasowych — ilustruje poniższe zestawienie (w tys. ton):

Rejony węglowe	Wydobycie	Zbyt w kraju ¹⁾	Eksport	Zapasy na zwalach ²⁾
Śląski	2 549	1 495	921	914
Karwiński	647	351	248	323
Dąbrowski	585	412	136	185
Krakowski	227	202	2	86
Razem:	4 008	2 460	1 307	1 508
Maj 1939 r.	4 021	2 423	1 389	1 554
Czerwiec 1938 r. ³⁾	2 902	1 688	996	1 234
I półrocze 1939 r.	23 184	13 857	7 647	1 652—1 508
I „ 1938 r. ³⁾	18 129	10 799	5 521	825—1 234

Z zestawienia powyższego wynika, że wydobycie węgla kamiennego w czerwcu zmalało w porównaniu z majem o 13 tys. t. Spadek wydobycia dotyczył wszystkich rejonów węglowych, prócz rej. śląskiego, gdzie wydobycie kształtowało się zwykło. Z porównania wydobycia węgla kamiennego w czerwcu 1939 r. w dawnych granicach Rzeczypospolitej, tj. bez rej. karwińskiego, z wydobyciem w tymże miesiącu 1938 r. wynika, że wzrosło ono w b. r. o 459 tys. t, czyli o 15,82%.

Ogólne wydobycie węgla kamiennego w I półroczu 1939 r. wyniosło 23 184 tys. t — wobec 18 129 tys. t w I półroczu 1938 r., zatem wzrosło w b. r. o 5 055 tys. t, wzgl. o 27,88%, co tłumaczy się głównie odzyskaniem kopalń rej. karwińskiego, których wydobycie w I półroczu b. r. wyniosło 3 790 tys. t. W ten sposób wydobycie węgla w dawnych granicach Rzeczypospolitej w I półroczu b. r. stanowiło 19 394 tys. t, wykazując wzrost w stosunku do ub. r. o 1 265 tys. t, czyli o 6,98%.

Ogólny zbyt węgla w czerwcu spadł w stosunku do maja o 45 tys. t, czyli o 1,18%. Ponieważ zbyty krajowy wzrósł, a eksport zmalał — przeto w ustosunkowaniu się zbytu krajowego do eksportu nastąpiło pewne przesunięcie na korzyść zbytu na rynku wewnętrznym. Udział zbytu krajowego w ogólnym zbycie węgla wzrósł do 65,30%, a eksportu zmalał do 34,70%. Odpowiednie liczby dla maja wynosiły: 63,56% i 36,44%.

Zbyt w kraju węgla kamiennego wzrósł w czerwcu o 37 tys. t, tj. o 1,53%. We wzroście tym parycypowały kopalnie rej. śląskiego i rej. karwińskiego, natomiast zbyty z kopalń rej. krakowskiego kształtował się niżkowo, a z rej. dąbrowskiego utrzymał się na poziomie majowym. Wzrost zbytu z kopalń rej. śląskiego i karwińskiego tłumaczy się okolicznością, że kopalnie tych rejonów produkują głównie przemysłowe gatunki węgla, których zapotrzebowanie jest obecnie wyjątkowo duże — w związku z realizacją akcji gromadzenia zapasów węgla przez przemysł przetwórczy. W porównaniu ze zbytem krajowym w czerwcu 1938 r. zbyty tegoroczny wykazuje wzrost o 772 tys. t, czyli o 45,73%. Ponieważ zbyty krajowy z kopalń rej. karwińskiego w czerwcu 1939 r. wynosił 351 tys. t, przeto wzrost zbytu węgla na rynku wewnętrznym w czerwcu 1939 r. w porównaniu z analogicznym

¹⁾ Bez zużycia własnego kopalni i deputatów.

²⁾ Obliczono przy uwzględnieniu węgla, zużytego na cele własne kopalni, na deputaty, oraz skreślonego węgla przy sprawdzaniu zapasów.

³⁾ Bez rej. karwińskiego.

miesiącem 1938 r.—w dawnych granicach Rzeczypospolitej, tj. bez rej. karwińskiego—wynosił 421 tys. t, czyli 24·94%.

Udział poszczególnych grup odbiorczych w zbycie krajowym węgla kamiennego w czerwcu b. r. w porównaniu z majem ilustruje poniższe zestawienie:

	M a j		C z e r w i e c	
	tys. ton	%	tys. ton	%
Przemysł	1 459	60·21	1 478	60·08
Koleje żelazne	452	18·66	462	18·78
Pozostali odbiorcy (przeważnie węgiel dla opałowego)	512	21·13	520	21·14
R a z e m:	2 423	100·00	2 460	100·00

Powyższe zestawienie stwierdza, że w czerwcu nie tylko nie wystąpiło sezonowe osłabienie zbytu na rynku krajowym, ale—przeciwnie,—ujawniła się dalsza poprawa, przy czym wzrost odbioru węgla nastąpił ze strony wszystkich 3 głównych grup odbiorców. Przemysł zwiększył swój odbiór w wyniku akcji Ministerstwa Przemysłu i Handlu, mającej na celu zaopatrzenie w paliwo przedsiębiorstw na wypadek trudności transportowych. Koleje żelazne również czynią poważniejsze zapasy w okresie letnim—okiesie stosunkowo słabszych przewozów kolejowych. Wreszcie, bezpośredni konsumenci węgla opałowego oraz handel hurtowy gromadzą zapasy w obawie trudności natury transportowej w miesiącach jesiennych, kiedy następuje największe nasilenie ruchu kolejowego.

Co się tyczy poszczególnych gałęzi przemysłowych, to stosunkowo najsilniej wzrósł odbiór węgla przez przemysł o charakterze sezonowym, a przede wszystkim przemysł, związane z ruchem inwestycyjno-budowlanym, tj. przemysł cementowy, ceramiczny łącznie z cegielniami i wapiennikami, oraz przemysł cukrowniczy, który gromadzi znaczniejsze zapasy na nadchodzącą kampanię produkcyjną. Również rolnictwo, łącznie ze swymi przemysłami przetwórczymi, wykazało sezonowy wzrost odbioru. Poza tym pewien wzrost zapotrzebowania wykazała grupa elektrowni. Natomiast zmalał, chociaż stosunkowo nieznacznie, odbiór węgla ze strony przemysłu górniczo-hutniczego, gazowni, przemysłu obróbczego, chemicznego i włókienniczego. Pozostałe gałęzi przemysłu nie wykazywały w odbiorze węgla w czerwcu w porównaniu z majem poważniejszych odchyłań.

W okresie I półrocza 1939 r. umieszczono na rynku krajowym więcej niż w analogicznym okresie 1938 r. o 3 058 tys. t, czyli o 28·32%. Zaznaczyć jednak należy, że w 1939 r. zarachowany został również zbył węgla z kopalń rej. karwińskiego, który w omawianym okresie wyniósł 1 835 tys. t.

Eksport¹⁾ węgla kamiennego w czerwcu w stosunku do maja spadł o 82 tys. t, czyli o 5·90%.

Ponieważ ogólny zbył węgla, łącznie z zużyciem na cele techniczne kopalń i na deputaty, był nieco większy od bieżącej produkcji, przeto zapasy węgla na zwalach kopalnianych w ciągu czerwca zmalały, میانowiec o 46 tys. t do 1 508 tys. t.

Liczba robotników, zapisanych w kopalniach węgla kamiennego, w miesiącu sprawozdawczym wzrosła o 617 do 98 080. Jak widzimy z poniżej podanego zestawienia, stan załogi robotniczej zwiększył się we wszystkich rejonach węglowych:

Rejony	Maj	Czerwiec
Śląski	54 947	55 251
Karwiński	17 159	17 235
Dąbrowski	17 740	17 881
Krakowski	7 617	7 713
R a z e m:	97 463	98 080

Ceny węgla w kraju pozostały niezmiennione. Silny wzrost zapotrzebowania na sortymenty drobne oraz na miały, jaki zaobserwowano w maju—w związku z realizacją akcji gromadzenia stałych zapasów węgla przez przemysł przetwórczy—w miesiącu sprawozdawczym został jeszcze spotęgowany; zapotrzebowanie na sortymenty grubsze—wskutek gromadzenia większych zapasów zimowych przez hurtowników—uległo również pewnemu zwiększeniu. Na odcinku cen eksportowych nie notowano zmian. Ceny w czerwcu utrzymały się na wysokim poziomie majowym. Grube sortymenty węgla górnośląskiego notowane za tonę fob Gdynia/Gdańsk sh 16/-÷sh 20/6—w zależności od kraju przeznaczenia.

Jeśli chodzi o f r a c h t y morskie, to w czerwcu za statek ok. 3 tys. t placono (w sh): Ryga 5/3, Tallin 5/3, Abo, Helsingfors, Wvborg 5/6, Gefle 5/3, Sztokholm 5/3, Slite 5/3, Malmö 4/9, Göteborg, Oxelösund 5/3, Oslo 6/3, Stavanger 7/-, Trondheim, Tromsø 7/3, Hammerfest 8/-, Aarhus 6/9, Kopenhaga 6/9, Amsterdam, Rotterdam 6/-, Antwerpia 4/9, Gandava 4/10½, Boulogne, Rouen 9/3, Lorient 9/6, Nantes 9/9,

Bordeaux 10/6, Bayonne 11/9, Dakar 10/-, Oran 10/-, Alger 10/3, Bona 10/3, Sfax 10/3, Pireus 9/9, Valetta 9/9, Buenos Aires 14/9, New-York 10/6.

Produkcja koksu w czerwcu b. r. wyniosła 250 tys. t, a więc zmalała o 5 tys. t, czyli o 1·96%, natężenie zaś produkcji, tj. przeciętna dzienna wytwórczość—wobec mniejszej o 1 liczby dni pracy w czerwcu w porównaniu z majem—utrzymała się na tym samym poziomie, wynosząc 8 tys. t. Z ogólnego zbytu koksu, wynoszącego 270 tys. t, na zbył krajowy przypada 208 tys. t, tj. o 18 tys. t, wzgl. o 7·97% mniej, a na eksport—62 tys. t, czyli o 77·14% więcej—w porównaniu z majem. Spadek zbytu koksu na rynku krajowym spowodowany został zmniejszonym odbiorem ze strony przemysłu hutniczo-żelaznego. Eksport koksu do poszczególnych krajów w czerwcu w porównaniu z majem obrazuje poniższe zestawienie (w tys. ton):

	Maj	Czerwiec
Szwecja	7	23
Niemcy	2	1
Węgry	5	6
Czechy i Słowacja	8	8
Jugosławia	3	4
Inne kraje	7	15
W. M. Gdańsk	3	5
R a z e m:	35	62

Ponieważ ogólny zbył koksu przewyższał nieco bieżącą produkcję, przeto zapasy na zwalach zmalały w ciągu czerwca o 20 tys. t do 331 tys. t.

Produkcja b r y k i e t ó w w czerwcu wyniosła 18 tys. t—o 2 tys. t mniej niż w maju. Rejon śląski wyprodukował 13 tys. t i rej. karwiński—5 tys. t. Ogólny zbył wyniósł 17 tys. t i prawie całkowicie został umieszczony na rynku krajowym.

EKSPORT WĘGLA KAMIENNEGO W I POŁOWIE SIERP-NIA 1939 R. w porównaniu z przeciętną za połowę lipca — przy tej samej liczbie dni roboczych (13)—zmalał o 30 tys. t, tj. o 4·55% i wyniósł 630 tys. t. Przeciętna dzienna wysyłka węgla kamiennego łącznie z węglem okrętowym w okresie 1÷15/VIII wyniosła 48 tys. t—wobec 50 tys. t w lipcu.

Spadek wywozu dotyczył rej. śląskiego i karwińskiego, natomiast eksport z rej. dąbrowskiego wykazał wzrost. Z rej. śląskiego wywieziono 423 tys. t, czyli o 34 tys. t mniej, a z rej. karwińskiego 130 tys. t, czyli o 17 tys. t mniej—w porównaniu z przeciętną za połowę lipca.

Wywóz na rynki środkowo-europejskie wyniósł 85 tys. t, a więc zmalał o 21 tys. t, na co wpłynęło zmniejszenie wywozu do wszystkich państw tej grupy rynków.

Na rynki skandynawskie wywieziono 187 tys. t, czyli więcej o 31 tys. t; na wzrost ten wpłynął zwiększony wywóz do Szwecji, Islandii i Finlandii, natomiast do Norwegii wywóz zmniejszył się, a do Danii utrzymał się na poziomie poprzedniego miesiąca.

Rynki bałtyckie wykazały nieznaczny zwyczaj odbioru polskiego węgla—do 3 tys. t.

Eksport na rynki zachodnio-europejskie wyniósł 138 tys. t, zatem spadł o 19 tys. t. Spadek wywozu dotyczył Francji i Belgii, do Holandii zaś i Szwajcarii nieco wzrósł.

Na rynki południowo-europejskie wywieziono 94 tys. t, czyli o 16 tys. t mniej; spadek dotyczył głównie Włoch (81 tys. t), w mniejszym zaś stopniu Jugosławii i Portugalii.

Wywóz na rynki pozaeuropejskie wykazał również nieznaczny spadek (o 2 tys. t) i wyniósł 16 tys. t.

Do W. M. Gdańska wywieziono 30 tys. t, tj. o 1 tys. t więcej niż w poprzednim okresie.

Wywóz węgla okrętowego również uległ zmniejszeniu o 6 tys. t do 77 tys. t.

Przeładunek węgla w portach Gdynia/Gdańsk w I połowie sierpnia w porównaniu z przeciętną za połowę lipca zwiększył się o 28 tys. t, z czego na Gdynię przypada 321 tys. t, czyli o 10 tys. t więcej, a na Gdańsk 235 tys. t, tj. o 18 tys. t więcej.

PRZEMYSŁ CHEMICZNY

WYWÓZ PRODUKTÓW CHEMICZNYCH W I PÓŁROCZU 1939 R.

Pomyślna koniunktura, przejawiająca się w polskim przemyśle chemicznym w I kwartale b. r., o czym pisaliśmy w zesz. 22 tygodnika, utrzymała się w II kwartale, wykazując nawet dalsze wzmocnienie. Mówią o tym m. in. wskaźniki produkcji przemysłu chemicznego. W styczniu 1939 r. wskaźnik wyniósł 145·7 (przy podstawie 1928 r. = 100), w lutym—148·9, w marcu—149·2, w kwietniu—157·6, w maju—152·6, w czerwcu—154·3.

Równoległe ze wzrostem produkcji przemysłu chemicznego zaznaczył się również wzrost eksportu artykułów chemicznych. Dynamika eksportu produktów chemicznych w okresie pierwszych miesięcy b. r.

¹⁾ Dane, dotyczące eksportu, omówiliśmy szczegółowo w zesz. 27/1939, str. 1015.

była niewątpliwie większa niż w maju i w czerwcu b. r. Jeżeli porównamy wartość wywozu produktów chemicznych w latach 1938 i 1939, to okaże się, że w I kwartale b. r. wywóz artykułów chemicznych przekroczył o ok. 20% wywóz w I kwartale ub. r. Natomiast wartość wywozu produktów chemicznych w całym I półroczu b. r. przekroczyła już zaledwie o 7% wartość wywozu artykułów chemicznych w I półroczu 1938 r.

Powodem tego stanu rzeczy była nie bierność naszych eksporterów czy też trudności na rynkach zagranicznych, lecz przede wszystkim wzrost zapotrzebowania na artykuły chemiczne, wykazywany przez rynek wewnętrzny. Za wzrostem tym, wywołanym różnymi przyczynami, m. in. wzmożonym ruchem inwestycyjnym kraju, musiał nadążyć przemysł chemiczny, który ze względu na swój charakter i konieczność posiadania skomplikowanych aparatów i maszyn w wielu wypadkach mógł pokryć zwiększone zapotrzebowanie rynku wewnętrznego jedynie z trudem, kosztem zmniejszenia swej działalności eksportowej.

W niektórych wypadkach wprowadzone zostało na wywóz produktów chemicznych wysokie cło wywozowe, uniemożliwiające praktycznie wywóz produktów chemicznych bez zgody Ministra Skarbu na zwolnienie od cła danego transportu towaru, wysyłanego za granicę. Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dn. 5/V 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 42) ustanowione zostało cło wywozowe na następujące produkty węglpochodne: smoła z węgla kamiennego — zł 15 od 100 kg, oleje z węgla kamiennego i produkty z nich (benzol, toluol itd.) — zł 90 od 100 kg, naftalina — zł 60 od 100 kg, fentol i krezoze — zł 200 od 100 kg, antracen — zł 90 od 100 kg. Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dn. 28/VI 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 60) wprowadzone zostało cło wywozowe w wysokości zł 150 od 100 kg na glicerynę nieoczyszczoną i oczyszczoną, ługi pomydlane oraz wody glicerynowe.

Ogółem w I półroczu 1939 r. wartość wywozu produktów chemicznych osiągnęła kwotę zł 26 277 tys., co w stosunku do wywozu w I półroczu 1938 r. (zł 24 569 tys.) stanowi wzrost o zł 1 708 tys., czyli o 7%.

Poniżej wyszczególniamy te artykuły chemiczne, których wartość wywozu w I półroczu b. r. przekroczyła zł 100 tys. (w nawiasach — odpowiednie dane za 1938 r.):

	Kwintale	Tys. zł
Siarczan amonu	351 602 (209 598)	4 445 (2 683)
Biel cynkowa	61 715 (43 969)	2 463 (2 067)
Smoły	313 692 (242 710)	2 420 (1 754)
Benzol surowy	67 190 (53 818)	2 189 (2 180)
Superfosfaty	226 671 (149 005)	2 279 (1 467)
Sole potasowe	215 165 (218 088)	1 984 (2 088)
Makuchy	84 696 (149 513)	1 171 (2 420)
Karbid	45 402 (45 416)	898 (1 043)
Benzol oczyszczony	19 325 (51 270)	824 (2 023)
Soda	50 277 (33 118)	694 (458)
Kadm	1 049 (984)	572 (1 185)
Kleje roślinne	16 969 (10 733)	541 (397)
Potaż i węgiel wywar.	17 422 (15 468)	457 (465)
Ciężkie oleje z węgla kam.	27 059 (153)	389 (5)
Cerata	1 625 (580)	368 (143)
Chlorek amonu	10 610 (11 192)	357 (311)
Przędza jedw. sztucznego	836 (506)	331 (264)
Kwas karbolowy	2 609 (2 637)	237 (330)
Węgiel drzewny	25 024 (18 327)	237 (180)
Saletry	6 334 (2 993)	204 (126)
Klej kostny i skórny	2 100 (2 616)	200 (266)
Siarczan sodu	44 055 (2)	196 (13)
Naftalin	11 939 (4 297)	178 (140)
Gliny i farby	1 364 (908)	163 (104)
Azotniak	11 299 (25 480)	151 (381)
Siarczan miedzi	2 500 (3 500)	151 (212)
Chlorany i nadch. sodu i potasu	1 564 (1 671)	141 (146)
Wytwory farmaceutyczne	40 (31)	106 (118)
Barwniki	66 (76)	94 (57)

Jak widzimy, poważny spadek wartości wywozu, który zaważył w dużym stopniu na ogólnej kwocie eksportowej, wykazały: benzol oczyszczony (spadek o zł 1 193 tys.), makuchy (spadek o zł 1 249 tys.) i kadm (spadek o zł 613 tys.). Że mimo to wartość wywozu produktów chemicznych w okresie sprawozdawczym utrzymała się nawet nieco powyżej poziomu wywozu z I półroczu 1938 r. — świadczy to o dość poważnym zwiększeniu się wywozu innych artykułów chemicznych. Obok wyżej wymienionych artykułów spadek wartości eksportu wykazały jeszcze: azotniak (o 14 181 q i zł 230 tys.), karbid (o 14 q i zł 145 tys.), śrut i mąka kostna (o 4 897 q i zł 124 tys.), żelazochrom (o 939 q i zł 113 tys.), klej kostny i skórny (o 516 q i zł 66 tys.), sole potasowe (o 2 923 q i zł 104 tys.), wapno bielące (o 9 154 q i zł 74 tys.), siarczan miedzi (o 1 000 q

i zł 61 tys.), kwasy karbolowe (o 28 q i zł 93 tys.), terpentyna (o 493 q i zł 22 tys.), róg naturalny i mąka rogowa (o 918 q i zł 37 tys.), masy plastyczne (o 123 q i zł 16 tys.).

Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, iż wartość wywozu soli potasowych nie odbiega już znacznie od kwoty zesioroczonej — mimo utraty największego odbiorcy, jakim był do niedawna rynek czeski. W I kwartale b. r. spadek wartości wywozu soli potasowych w stosunku do I kwartału roku poprzedzającego wyniósł zł 1 139 tys. (tj. ok. 50%). Przemysł potasowy stanął wówczas wobec konieczności szukania innych odbiorców dla swego produktu, co — jak widzimy — powiodło mu się w zupełności.

Przechodząc z kolei do artykułów, których wartość wywozu wykazała w okresie sprawozdawczym wzrost w stosunku do roku poprzedzającego, należy przede wszystkim wymienić siarczan amonu. W okresie sprawozdawczym wywieziono 351 602 q siarczanu amonu, co w stosunku do I półroczu ub. r. stanowi wzrost o 142 tys. q. Wartość wywozu siarczanu amonu wzrosła o zł 1 762 tys. Na wzrost ten wpłynął niewątpliwie fakt przystąpienia koksowni Śląska Żołnierskiego do porozumienia azotowego, na skutek czego zwiększył się polski kontyngent wywozowy.

Wywóz smół drzewnych i paku zwiększył się o 70 982 q, a wartościowo — o zł 666 tys., bieli cynkowej — o 17 746 q i zł 396 tys.

Eksport superfosfatu zwiększył się wagowo o 77 666 q i wartościowo o zł 712 tys.; są to — jak wiadomo — superfosfaty, wywożone z fabryk, znajdujących się na terenie gdańskim, do Prus Wschodnich.

Z artykułów węglpochodnych zwiększył się eksport ciężkich olejów z węgla kamiennego (o 26 906 q i zł 384 tys.), benzolu surowego (o 13 372 q i zł 109 tys.), naftalinu (o 7 642 q i zł 38 tys.), pirydyny (o zł 21 tys.).

Wartość eksportu sody, wywożonej jak zwykle na rynki bałtyckie, wzrosła o zł 236 tys., a jego waga — o 17 159 q, ceraty — o 1 045 q i zł 225 tys.

Poza tym wzrost wywozu pod względem wartości wykazały: siarczan sodu (o 42 055 q i o zł 183 tys.), węgiel drzewny (o 6 697 q i o zł 57 tys.), potaż żrący (o 705 q i o zł 55 tys.), chlorek amonu (wzrost wartości o zł 46 tys., spadek wagi o 582 q), węgiel amonu (o 720 q i o zł 35 tys.), kwas octowy (o 300 q i o zł 24 tys.), barwniki syntetyczne (wzrost o zł 37 tys. i spadek o 10 q), gliny i farby (o 456 q i o zł 59 tys.), litopon (o 531 q i o zł 18 tys.), kleje roślinne (o 6 236 q i o zł 144 tys.), saletry (o 3 341 q i o zł 78 tys.), przędza jedwabiu sztucznego (o 330 q i o zł 67 tys.), żelazochrom (spadek wagi o 832 q przy wzroście wartości o zł 33 tys.), papier wiskozowy (o 57 q i o zł 19 tys.).

Mimo zwiększonego zapotrzebowania rynku wewnętrznego na szerokie chemikalia polski przemysł chemiczny okazuje w dalszym ciągu zainteresowanie dla eksportu, w szczególności poszukuje nowych rynków zbytu. W dążeniach tych znajduje on dużą pomoc w akcji, prowadzonej przez czynniki urzędowe, w szczególności przez Państwowy Instytut Eksportowy — akcji, zmierzającej m. in. w kierunku organizowania wystaw towarów polskich w różnych krajach. Wystawy te są szczególnie potrzebne, jeżeli chodzi o propagandę polskiej wytwórczości chemicznej. Do niedawna bowiem polski przemysł chemiczny był tak słabo rozwinięty, że nie tylko nie mógł wychodzić ze swymi towarami na rynki zagraniczne, ale w minimalnym również stopniu zaspakajał zapotrzebowanie kraju. Dwudziestoletni okres Niepodległości, w ciągu którego przemysł chemiczny zainwestował ok. zł 1 500 miln., przyniósł — jak wiadomo — ogromne zmiany na lepsze w wielkości i w zakresie naszej produkcji chemicznej. Zagranica jednak nie zawsze jeszcze zdaje sobie z tego sprawę.

Mówiąc o akcji propagandowej, która umożliwiła przemysłowi chemicznemu eksport pionierski na nowe ciekawe rynki zbytu, wspomnieć należy przede wszystkim o rynku amerykańskim. Oczywiście, amerykański przemysł chemiczny jest potężnie rozbudowany wszędy, produkcja zaś ma typowy amerykański masowy charakter. Jednakże w wielu wypadkach wytwórczość amerykańska z różnych względów jest bądź droższa, bądź gorszej jakości, co powoduje, iż Stany Zjedn. importują chemikalię rocznie za kilkadziesiąt milionów dolarów. Polska brała dotychczas minimalny udział w tym przywozie, wywożąc na rynek amerykański artykuły chemiczne za kilkadziesiąt tysięcy złotych rocznie. Dlatego też za bardzo pożyteczną należy uważać akcję P. I. E., który przy Pawilonie Polskim na Wystawie Światowej w New-Yorku zorganizował biuro informacyjno-handlowe. Związek Przemysłu Chemicznego R. P. wytypował kilkadziesiąt artykułów chemicznych, mających szanse zbytu w Stanach Zjednoczonych, i przesłał próbki, próbne oferty itd. do New-Yorku, gdzie delegaci polskiego przemysłu chemicznego przeprowadzają na miejscu badania i współdziałają w nawiązaniu kontaktów handlowych między firmami polskimi i importerami amerykańskimi.

W okresie 20/VIII–20/IX b. r. odbywają się doroczne międzynarodowe Targi w Izmir (Smyrna). W Targach tych zgłosiło swe uczestnictwo 6 polskich przedsiębiorstw chemicznych, co z uwagi na to, że Targi odgrywają dużą rolę w życiu gospodarczym Turcji, może przynieść odpowiednio pozytywne rezultaty. Również poważny udział wezmą polskie fabryki chemiczne w Targach w Belgradzie,

które odbędą się w okresie 7÷17/IX b. r. Dotychczas zgłosiło swe uczestnictwo 14 fabryk chemicznych. Rynek jugosłowiański jest niewątpliwie ciekawym rynkiem zbytu dla polskich produktów chemicznych, które są już tam częściowo znane i cenione. Należy przypuszczać, że wspomniane Targi spowodują wzrost zamówień eksportowych w polskich fabrykach chemicznych.

Dalsze pomyslnie wyniki w eksporcie produktów chemicznych możliwe będą przy bardziej sprzyjających warunkach. Szerzące się w całym świecie tendencje autarkiczne oraz idące z nimi w parze środki protekcjonizmu celnego i ograniczenia dewizowe zaznaczyły się bowiem szczególnie ostro w dziedzinie ochrony przez poszczególne kraje własnych przemysłów chemicznych. Z drugiej znów strony eksporter polski, wywożąc produkty chemiczne na rynki wolno-dewizowe, liberalne pod względem przywozu, musi walczyć z konkurencją krajów, posiadających przemysły chemiczne większe od naszego kilka czy nawet kilkanaście razy oraz dysponujących od dawna rozgałęzionymi stosunkami handlowymi na całym świecie.

Celem dopomożenia polskiemu przemysłowi chemicznemu w sku-

tecznej konkurencji na rynkach zagranicznych — wskazane byłoby — zdaniem eksporterów — utworzenie instytucji, któraaby miała za zadanie asekurowanie kredytów, udzielanych przez polskich eksporterów zagranicznym odbiorcom, przed ryzykiem polityczno-handlowym i ryzykiem prywatnym. Tego rodzaju ubezpieczenia kredytów eksportowych stosowane są od dawna w wielu krajach, jak w Niemczech, we Włoszech, w Danii, gdzie okazały się bardzo pożytecznymi. Przez eksportujące przedsiębiorstwa chemiczne wysuwany jest jeszcze dezyderat co do tanich kredytów na inwestycje, dokonywane wyłącznie dla celów eksportowych. W wielu bowiem wypadkach fabryka, skądinąd zdolna do konkurowania na rynkach zagranicznych z artykułami innych krajów, nie może podjąć się większych zamówień eksportowych — ze względu na ograniczoną zdolność produkcji.

Sprawy te mają co prawda charakter ogólny i odnoszą się do większości przemysłów eksportujących, szczególnie jednak są ważne w zakresie eksportu artykułów chemicznych.

Mgr T. Chęciński

ROLNICTWO

ROZWÓJ PLANTACJI BURAKÓW CUKROWYCH.—Burak cukrowy należy do jednej z najbardziej opłacalnych roślin w strefie umiarkowanej, i dlatego też uprawa buraków cukrowych posiada dla rolnictwa duże znaczenie. Produkcja buraka cukrowego daje się łatwo reglamentować, co pozwala rolnictwu na utrzymanie opłacalnej ceny za buraki, nawet w okresie kryzysu rolnego. Koniunktura buraka cukrowego jest pochodną koniunktury cukru, toteż obszar plantacji buraczanych jest zależny od rozmiarów produkcji cukru, która z kolei zależy od wielkości spożycia i eksportu tego artykułu. Linia rozwojowa plantacji buraków cukrowych w Polsce odpowiada ogólnym zmianom koniunkturalnym, jakie nasz kraj przeżywał w tym czasie.

Poniższe zestawienie przedstawia obszar plantacji buraczanych w Polsce, zbiór buraków oraz wydajność z 1 ha w poszczególnych latach:

	Obszar uprawy tys. ha	Zbiory tys. q	Wydajność q z 1 ha
1928	234.3	49 027.5	209
1929	238.9	49 703.9	208
1930	185.0	47 170.3	255
1931	148.6	27 612.5	186
1932	116.1	23 785.7	205
1933	99.1	18 523.1	187
1934	112.0	25 665.0	229
1935	118.7	25 005.6	211
1936	121.4	25 554.4	210
1937	146.8	32 455.6	221
1938	150.4	31 624.4	210
1939	164.5	36 298.5 ¹⁾	—

Z powyższego zestawienia wynika, że do 1929 r. włącznie mieliśmy corocznie duży wzrost arealu uprawy buraków cukrowych. W 1929 r. obszar plantacji buraków doszedł do 234 300 ha. Od roku 1930 następuje stopniowe zmniejszanie się plantacji buraczanych — w związku z załamaniem się ogólnej koniunktury gospodarczej. Kurczenie się arealu buraczanego trwało kilka lat, minimum osiągnięte zostało w 1933 r., mianowicie 91 100 ha. Następnie, od 1934 r. obszar plantacji buraków cukrowych stale wzrasta, dochodząc w 1939 r. do ok. 165 800 ha. Również ogólne zbiory buraków cukrowych wykazują podobne wahania jak i obszar plantacji buraczanych. W 1929 r. mieliśmy największy dotychczasowy zbiór buraków w wysokości 49 703 300 q, w 1933 r. — tylko 18 523 100 q, a w 1939 r. zostało zakontraktowanych 36 298 500 q buraków cukrowych. W ostatnim 10-leciu wydajność buraków z 1 ha wynosiła przeciętnie ok. 210 q. Największy urodzaj buraków był w 1930 r., w którym z 1 ha zebrano 255 q, najmniejszy zaś — w 1931 r. (z 1 ha buraków zaledwie 186 q).

Obszar plantacji buraków cukrowych stanowi obecnie zaledwie niecały 1% ogólnej powierzchni zasiewów w Polsce. Poniższe zestawienie przedstawia ogólną powierzchnię zasiewów 4 głównych zbóż

(żyto, pszenica, jęczmień, owies), buraków cukrowych, oraz przychód gotówkowy rolnictwa z uprawy zbóż i buraków cukrowych w latach 1937 i 1938:

	Ogólny obszar zasiewów tys. ha	Powierzchnia zasiewu zbóż tys. ha	% ogóln. obszaru zasiewów	Przychód z uprawy zbóż miln. zł	Obszar plantacji buraków tys. ha	% ogóln. obszaru zasiewów	Przychód z plantacji buraków miln. zł
1937	17 421.7	10 940.9	62.80	599	146.8	0.84	104.0
1938	17 628.7	11 104.0	62.98	495	150.4	0.85	108.8

Jak widzimy, obszar plantacji buraczanych wynosił w 1937 r. 0.84% ogólnej powierzchni zasianej, a w 1938 r. — 0.85%, obszar zaś zasiewów 4 głównych zbóż stanowił w tych latach przeszło 62% całej obsianej powierzchni w Polsce. Jeśli chodzi o przychód gotówkowy rolnictwa z tytułu uprawy zboża i buraków w tych latach, to kształtuje się on odmiennie — na korzyść buraków. Buraki cukrowe dały rolnictwu w 1937 r. ok. zł 104 miln. przychodu gotówkowego, co stanowi 17.4% przychodu, otrzymanego w tym roku ze zbóż, w 1938 r. przychód gotówkowy z buraków jeszcze wzrasta i stanowi ok. 22% przychodu gotówkowego, jaki rolnictwo nasze otrzymało z uprawy 4 głównych zbóż. Toteż w obecnej koniunkturze gospodarczej istnieje olbrzymia tendencja ze strony rolnictwa do plantowania buraków cukrowych.

Natężenie uprawy buraków cukrowych, tj. stosunek ilości ogólnego obszaru gruntów zasianych do ilości gruntów ornych, wziętych pod uprawę buraka cukrowego, nie jest w Polsce jednolite. Z wyjątkiem 3 województw: wileńskiego, nowogródzkiego i poleskiego, burak cukrowy jest uprawiany na obszarze całej Polski. Poniższe zestawienie przedstawia rozmieszczenie obszaru uprawy buraków cukrowych oraz zbiory buraków w poszczególnych województwach w latach 1937 i 1938 (wg podziału administracyjnego, obowiązującego do dn. 31/III 1939 r.):

Województwa	1937			1938		
	po-wierzchnia ha	zbiór q	wydaj-ność q z 1 ha	po-wierzchnia ha	zbiór q	wydaj-ność q z 1 ha
Ogółem						
Polska: . . .	146 761	32 455 616	221	150 372	31 624 352	210
Warszawskie . . .	18 171	3 668 493	202	19 015	4 400 096	212
Łódzkie . . .	3 628	784 012	216	4 354	926 636	213
Kieleckie . . .	6 428	1 266 911	197	6 281	1 382 803	220
Lubelskie . . .	15 048	2 921 197	194	15 459	3 061 416	198
Białostockie: . . .	229	32 052	140	365	60 086	165
Wileńskie . . .	—	—	—	—	—	—
Nowogródzkie . . .	—	—	—	—	—	—
Poleskie . . .	—	—	—	—	—	—
Wołyńskie . . .	8 412	1 625 766	193	8 458	1 506 353	178
Poznańskie . . .	42 772	10 499 230	245	43 906	9 472 477	215
Pomorskie . . .	35 998	8 540 040	237	36 139	8 145 428	225
Śląskie . . .	1 105	257 629	233	1 103	252 309	229
Krakowskie . . .	357	73 080	205	381	73 378	193
Lwowskie . . .	6 576	1 342 336	204	6 499	1 233 125	190

¹⁾ Ilość buraków, zakontraktowanych przez cukrownie.

Stanisławowskie	3 699	668 405	181	3 806	688 253	181
Tarnopolskie	4 338	776 465	179	4 516	781 992	173

Na podstawie powyższego zestawienia możemy stwierdzić, że plantacje buraków cukrowych w Polsce tworzą kilka ośrodków produkcji o bardzo nierównomiernym natężeniu. Z grubsza można podzielić Polskę na 4 ośrodki uprawy buraków.

Pierwszy ośrodek uprawy buraków cukrowych stanowią województwa: poznańskie i pomorskie. Na ogólną ilość zasianych gruntów ornych w 1938 r. na plantacje buraków cukrowych przypada 80 135 ha, co stanowi ok. 2,5% ziemi zasianej. Jest to największy rejon uprawy buraków cukrowych w Polsce — zarówno pod względem obszaru i natężenia, jak i o największej wydajności buraków z 1 ha. W 1937 r. areal buraczany wynosił w tym ośrodku 78 770 ha, w 1938 r. — 80 135 ha, a w bież. roku — ok. 87 400 ha, co stanowi ok. 53,1% ogólnego obszaru uprawy buraków cukrowych w Polsce. Zbiory buraków cukrowych w tym rejonie wynosiły w 1937 r. 19 039 270 q i w 1938 r. 17 617 905 q, co stanowi: w 1937 r. ok. 60%, w 1938 r. zaś ok. 55% ogólnych zbiorów buraków cukrowych. Na 61 cukrowni w Polsce w rejonie tym znajduje się 28 cukrowni, w tym 20 cukrowni o dużych zdolnościach przerobowych, m. in. znane duże cukrownie: Chełmża i Opalenica.

Drugi ośrodek plantacji buraków cukrowych tworzą województwa: warszawskie, łódzkie i południowo-zachodnie powiaty woj. białostockiego, mianowicie: łomżyński, ostrołęcki, ostrowski i wysoko-mazowiecki. Jest to rejon o dużym natężeniu uprawy buraków cukrowych, ale w porównaniu z poprzednim rejonem znacznie mniejszy. Obszar plantacji buraków cukrowych w tym ośrodku produkcji wynosił w 1937 r. 22 028 ha, a w 1938 r. — 23 734 ha, co stanowi ok. 15,8% ogólnego obszaru uprawy buraków cukrowych. Natężenie uprawy buraków w tym rejonie wynosi 0,9%. Przeciętna wydajność z 1 ha buraków wynosiła w 1937 r. 205 q i w 1938 r. — 212 q. Ogólny zbiór buraków cukrowych w omawianym ośrodku w 1937 r. wyniósł 4 484 557 q i w 1938 r. — 5 026 818 q. Na obszarze tym znajduje się 13 cukrowni o średnich zdolnościach przerobowych.

Do trzeciego ośrodka plantacji buraków cukrowych zaliczyć trzeba województwa: kieleckie, lubelskie i wołyńskie, w których znajduje się 15 cukrowni. Obszar plantacji buraków cukrowych w tych województwach w 1937 r. wynosił 29 888 ha, a w 1938 r. — 30 198 ha, co stanowi ok. 20,5% plantacji buraczanych w Polsce. Ogólny zbiór buraków cukrowych w tym rejonie wyniósł w 1937 r. 5 813 874 q i w 1938 r. — 4 950 572 q. Przeciętna wydajność buraków z 1 ha wynosiła w latach: 1937—194 q, 1938—198 q. Natężenie uprawy buraków w tym rejonie stanowi 0,7%.

Województwa: śląskie, krakowskie, lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie tworzą czwarty ośrodek plantacji buraków cukrowych w Polsce. Na terenie tym znajduje się 5 cukrowni. Areal buraczany w 1937 r. w omawianym rejonie wynosił 16 075 ha, w 1938 r. — 16 305 ha, co stanowi ok. 10,6% ogólnu plantacji buraczanych. Zbiory buraków cukrowych w tym rejonie wyniosły w 1937 r. 3 117 915 q i w 1938 r. — 3 029 057 q. Natężenie uprawy buraków w tym rejonie jest najmniejsze w Polsce, wyrażające się liczbą 0,4%.

Z powyższej charakterystyki rozmieszczenia i natężenia w latach 1937 i 1938 plantacji buraków cukrowych widoczna jest znaczna różnica, jaka występuje w udziale w plantacjach buraków cukrowych poszczególnych ośrodków produkcji. Przeszło połowa (53%) obszaru plantacji buraków cukrowych jest skoncentrowana na terenach województw: pomorskiego i poznańskiego, 47% zaś arealu buraczanego przypada na pozostały obszar Polski.

Jeśli chodzi o udział w plantacjach buraków cukrowych poszczególnych kategorii gospodarstw rolnych (mniejszych gospodarstw o obszarze do 50 ha i większych gospodarstw o obszarze powyżej 50 ha), to w ostatnich 3 latach kształtuje się on, jak następuje:

	1937	1938	1939
	ha	ha	ha
Gospodarstwa powyżej 50 ha	90 940	90 043	87 500
Gospodarstwa do 50 ha	55 294	60 329	75 000
Razem	146 234	150 372	162 500

Z powyższego zestawienia wynika, że obszar plantacji buraków cukrowych gospodarstw większych (powyżej 50 ha) w ostatnich latach nieznacznie zmniejsza się, udział zaś drobnych gospodarstw rolnych w plantacjach buraczanych w tym czasie znacznie powiększył się — i to zarówno w liczbach absolutnych, jak i procentowych. Również ostatnio zwiększyła się wydajność buraków z 1 ha w gospodarstwach małorolnych, a jeśli chodzi o rok 1938, to należy stwierdzić, że na terenie województwa lubelskiego wydajność buraków z 1 ha w tych gospodarstwach przekroczyła wydajność buraków w gospodarstwach większych.

W. K.

RADA GOSPODARKI DRZEWNEJ.—W dn. 22/VIII b. r. odbyło się pod przewodnictwem P. Wiceministra Rolnictwa i Ref. Roln. M. Wierusz-Kowalskiego plenarne posiedzenie Rady Gospodarki Drzewnej w nowym składzie osobowym. Nowi członkowie Rady Gospodarki Drzewnej powołani zostali przez Ministrów: Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Przemysłu i Handlu na okres 2 lat, tj. do 1941 r.

Po zagajeniu obrad przez P. Wiceministra Wierusz-Kowalskiego Rada uchwaliła swój budżet na lata 1939 i 1940 oraz dokonała wyboru szeregu komisji, w których ześrodkowane będą prace tej instytucji.

Zostało utworzonych 6 komisji, mianowicie: 1) główna, 2) traktatowa i zagadnień międzynarodowych, 3) obciążeń produkcji, 4) organizacji produkcji i zbytu, 5) spraw obrotu towarowego polsko-niemieckiego oraz 6) budżetowa.

Poza tym na posiedzeniu plenarnym omówiono zagadnienia importu drewna w obrocie uszlachetniającym, przekazując tę sprawę do komisji organizacji produkcji i zbytu w celu przepracowania.

W skład Rady wchodzi przedstawiciele następujących instytucji i organizacji: Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych, Rady Naczelnej Związków Drzewnych w Polsce, Zrzeszenia Właścicieli Lasów, Związku Izb Przemysłowo-Handlowych oraz Związku Izb i Organizacji Rolniczych.

HANDEL

V TARGI PÓLNOCCNE W WILNIE

W dn. 19/VIII b. r. odbyło się w Wilnie uroczyste otwarcie V Targów Północnych.

Na uroczystość otwarcia przybył z Warszawy Pan Podsekretarz Stanu w Min. Przemysłu i Handlu A. Rose. Poza tym stawili się przedstawiciele władz miejscowych z P. Woj. Maruszewskim na czele, przedstawiciele wojska, postowie i senatorowie Ziemi Wileńskiej, duchowieństwo, przedstawiciele miasta, reprezentanci sfer gospodarczych i finansowych, związków i stowarzyszeń kupieckich itd.

Wstępne przemówienie wygłosił Prezes Towarzystwa Targów Północnych, P. Wiceprezydent miasta K. Grodzicki, który — charaktery-

zując dorobek organizacyjny i gospodarczy kampanii targowej w b. r. — podkreślił, że Wilno ma wszelkie warunki, by stać się wielkim centralnym ośrodkiem gospodarczym, promieniującym nie tylko na wielkie obszary naszych ziem, ale i na kraje bałtyckie.

Następnie, przemówienie wygłosił P. Wiceminister A. Rose, wyrażając na wstępie radość, że wznowione w ub. r. po 5-letniej przerwie Targi Północne dają dowód swej żywotności, skoro pomimo atmosfery napięcia w stosunkach międzynarodowych Targi tegoroczne zgromadziły większą niż przedtem liczbę wystawców.

Przypominając następnie poszczególne etapy wysiłków Rządu nad gospodarczym podniesieniem ziem północno-wschodnich, P. Wice-

minister Rose stwierdził, że w akcji podniesienia gospodarczego duża rola przypada Targom Północnym.

P. Wiceminister Rose podkreślił, że w ostatnich czasach dorobek ziem północno-wschodnich w dziedzinie gospodarczej jest poważny. W dalszym ciągu swego przemówienia P. Wiceminister Rose dokonał przeglądu osiągnięć gospodarczych, a przede wszystkim przemysłowych, na ziemiach północno-wschodnich w ostatnich czasach.

Na zakończenie P. Wiceminister Rose—zwróciwszy szczególną uwagę na przykład spokoju, siły, równowagi i pełnienia obowiązku dnia codziennego, jaki Wilno daje całemu krajowi—ogłosił V Targi Północne za otwarte.

Tegoroczne Targi Północne są targami o ustabilizowanych formach organizacyjnych i programowych. Na czoło ich wysuwa się dział

przemysłowo-handlowy, zgrupowany po raz pierwszy w pięknym wielkim pawilonie przemysłu i handlu, wybudowanym kosztem zł 280 tys., posiadającym własną rampę wyładunkową i bocznicę kolejową. Dział ten reprezentowany jest przez około 150 firm z całej Polski. Poważnie wystąpiło w b. r. rzemiosło, którego wystawa zorganizowana została przez izby rzemieślnicze w Wilnie i Białymstoku, oraz spółdzielnię eksportową wyrobów rzemieślniczych ziem północno-wschodnich w Wilnie. Również bardzo szeroko potraktowany został przez organizatorów dział rolniczy.

Razem na terenie Targów Północnych wystawia około 220 wystawców; do liczby tej trzeba dodać jeszcze kilkudziesięciu wystawców z wystaw specjalnych. W ub. r. liczba wystawców była znacznie mniejsza.

TRAKTATY I KONWENCJE

ROKOWANIA HANDLOWE POLSKO-DUŃSKIE.—W pierwszych dniach września rozpoczynają się w Kopenhadze rokowania handlowe polsko-duńskie, mające na celu przedłużenie i ewentualne częściowe zmodyfikowanie dotychczas istniejącej umowy, regulującej wzajemny obrót towarowy.

Stosunki handlowe między Polską i Danią są unormowane zasadniczo układem handlowym z dn. 26/VIII 1936 r. Układ ten zastąpił zawierane poprzednio porozumienia 4-miesięczne, które ze względu na krótki okres trwania nie wpływały korzystnie na rozwój wzajemnego handlu, wytwarzając wśród zainteresowanych sfer poczucie niepewności. Stworzywszy stalsze podstawy do wzajemnej wymiany, układ ten okazał się w praktyce dobrym jej instrumentem; w istocie swej był on petyfikacją stanu faktycznego, wytworzonego poprzednimi porozumieniami 4-miesięcznymi. Został on dwukrotnie przedłużony—z niewielkimi zmianami, i w chwili obecnej ważność jego kończy się dn. 31/VIII b. r. Ażeby nie powodować przerwy, szkodliwej dla wzajemnych stosunków handlowych, obie strony zgodziły się na ustanowienie 2-miesięcznego prowizorium na wrzesień—październik 1939 r. w wysokości 1/6 ilości towarowych po stronie polskiej i dewizowych po stronie duńskiej, przypadających rocznie w myśl dotychczasowej umowy.

Rokowania kopenhaskie mają więc na celu, jak już wspomnieliśmy, przedłużenie dotychczasowego stanu umownego z równoczesnym wprowadzeniem pewnych zmian, które dla stron obu wydają się koniecznymi ze względu na zmianę niektórych warunków, istniejących w chwili podpisywania umowy z 1936 r. Wchodzi tu w rachubę względy na ochronę produkcji krajowej, która w międzyczasie w niektórych gałęziach przemysłu u nas zaczęła się rozwijać, wzmoczone zapotrzebowanie na niektóre surowce i, wreszcie, szereg daleko idących zmian, wprowadzonych przez Rząd duński w systemie reglamentacji dewizowej w okresie ostatnich 3 lat. W szczególności, nadmienić wypada, iż zmiany te polegały na przeniesieniu szeregu towarów z tzw. listy wolnej na listę zamkniętą i vice versa. Szczególnie ważkie było zarządzenie, przenoszące na listę zamkniętą zboże.

Obok tych spraw zasadniczych, które będą wymagały pełnego uregulowania, obie strony będą niewątpliwie dążyły do możliwego zwiększenia wzajemnych obrotów. W tej dziedzinie jest jeszcze dużo do zrobienia, a barometr statystyczny wróży dobrą, zwykłą tendencję. Przypatrzmy się niektórym ważniejszym pozycjom wymiany towarowej w I półroczu 1939 r.—w porównaniu z analogicznym okresem ub. r., zaczynając od przywozu (dane w tys. zł):

	1938	1939
Wytwory pochodzenia roślinnego, nasiona traw, marchwi, pomidory świeże, nasiona kalarepy i inne	489	996
Tłuszcze	1 002	1 243
Makuchy sojowe	428	668
Stare żeliwo, złom żelazny, żelastwo	2 344	933
Maszyny i aparaty	508	616
Surowce włókiennicze	202	360

Jak widzimy, wszystkie ważniejsze pozycje (mniej ważnych nie podajemy) wzrosły w porównaniu z ub. r. Jedynym wyjątkiem jest znaczne zmniejszenie przywozu złomu; ten wyjątek zdecydował o tym, że globalna suma przywozu w ciągu I półrocza 1939 r. nawet zmniejszyła się nieznacznie w stosunku do analogicznego okresu ub. r. (zł 5·7 miln. w 1939 r. wobec zł 5·8 miln. w 1938 r.). Ogólna tendencja jest jednak wyraźnie wzrastająca. Przyjrzyjmy się teraz ważniejszym artykułom wywozu w tym samym okresie (dane w tys. zł):

	1938	1939
Wytwory pochodzenia roślinnego (głównie żyto)	977	2 782
Wytwory pochodzenia zwierzęcego (pierz, zołądki cielęce, konie)	495	783
Węgiel	2 978	3 347
Makuchy rzepakowe, lniane i inne	1 278	835
Drewno	586	1 269
Rury	87	359

Pozostałe pozycje albo nie wykazują zmian, albo nie przedstawiają poważniejszego znaczenia, dlatego też ich nie podajemy, ograniczając się do powyższego zestawienia, wykazującego zupełnie wyraźną tendencję ogólną. Sprzyjającym momentem jest, oczywiście, sytuacja polityczna, wskutek której nasz partner wzmógł przywóz takich surowców, jak węgiel i drewno; niemniej jednak przyczyniło się do tego również przeniesienie drewna z listy zamkniętej na listę wolną w Danii, co spowodowało zliberalizowanie przywozu tego towaru.

Ogólnie podkreślić trzeba to, co już niejednokrotnie zostało wypowiedziane przy rozmaitych okolicznościach przez czynniki miarodajne stron obu, że daleko jeszcze jesteśmy od wyczerpania chłonności obu rynków na towary partnera. Tak długo, jak rynek duński jest ściśle związany z rynkami niemieckim i angielskim, możliwość wzrostu obrotów będzie zawsze ograniczona; z drugiej strony jednak uznać musimy bezstronnie, że dobra wola, okazywana przez obie strony, doprowadziła w czasie od 1936 r. do dziś dnia do maksymalnych rezultatów przy istniejących warunkach. To doświadczenie z lat ubiegłych daje nam pełną podstawę do oczekiwania, że wynik przyszłych rokowań będzie nowym pozytywnym krokiem na drodze rozwoju stosunków handlowych polsko-duńskich.

PLAN EKSPORTU DO NIEMIEC NA OKRES WRZESIEŃ—LISTOPAD 1939 R.—W dn. 16 i 17/VIII b. r. przeprowadzone były w Warszawie rozmowy członków niemieckiej komisji rządowej z komisją rządową polską na temat ustalenia wywozu z polskiego obszaru celnego do Niemiec na okres najbliższych 3 miesięcy.

Podkreślić należy, że w związku z całkowitym odmrożeniem należności polskich eksporterów w Niemczech, które istniały w poprzednich miesiącach, plan eksportu do Niemiec na okres wrzesień—listopad 1939 r. ustalony został na poziomie wyższym niż w bież. kwartale.

Przy okazji tych rozmów omówiona została sprawa eksportu z Polski do Czech i Moraw we wrześniu b. r.

HANDEL ZAGRANICZNY

WYWÓZ PRODUKTÓW CHEMICZNYCH W I PÓLROCZU 1939 R.—p. str. 1232.

KRAJOWE RYNKI TOWAROWE

ZBOŻA I PRZETWORY

— Ruch cen zbóż w okresie 7 ÷ 19/VIII 1939 r. kształtował się następująco (w zł za 100 kg):

	7÷12/VIII	14÷19/VIII	Różnica %
Pszenica			
Warszawa	20·82½	20·81	— 0·08
Poznań	18·25	18·25	—
Lwów	19·12½	18·32½	— 4·2
Średnia	19·40	19·12	— 1·5
Ż y t o			
Warszawa	12·82	13·00	+ 1·4
Poznań	12·92	12·62½	— 2·4
Lwów	12·44	12·52½	+ 0·6
Średnia	12·72½	12·71½	— 0·08
O w i e s			
Warszawa	19·51	16·10	—17·5
Poznań	—	13·50	—
Lwów	15·75	14·97½	— 5·0
Średnia	17·63	14·85	—
Jęczmień zwykły			
Warszawa	16·62½	16·52½	—
Poznań	16·25	15·87½	— 2·4
Lwów	16·12½	16·00	— 0·8
Średnia	16·33	16·17	— 1·0

— Okres sprawozdawczy (od 14 do 19 sierpnia) na rynku zbóż i przetworów minął pod znakiem tendencji ustabilizowanej, jednak z odcieniem raczej słabszym. Obroty urzymały się na poziomie z okresu poprzedzającego, a uwzględniając mniejszą ilość dni targowych z powodu przypadającego święta — faktycznie wzrosły. Na giełdzie warszawskiej zwykowały jedynie oba gatunki pszenicy (jednolita i zbierana) o zł 0·25 na 100 kg, natomiast na giełdzie poznańskiej żyto straciło zł 0·25, jęczmień 673 678 grł zł 0·75, oba rodzaje I gat. mąki żytniej zł 0·75, otręby pszenne z przemiału standartowego (grube i średnie), otręby żytnie oraz jęczmienne zł 0·25 — wszystko na 100 kg.

Ogólny obrót na giełdzie warszawskiej w okresie sprawozdawczym wyniósł 20 796 t, w tym 7 069 t żyta (dla okresu, poprzedzającego sprawozdawczy, odpowiednie liczby wynosiły: 20 907 i 9 374).

Warszawa. — Ceny hurtowe według ceduły urzędowej (ostatnie notowania w tygodniu) — w zł za 100 kg parytet wagon Warszawa ładunek wagon (w nawiasach podane są notowania końcowe z okresu, poprzedzającego sprawozdawczy): pszenica czerwona szklista bez notowań, — jednolita 20·75 ÷ 21·50 (20·50 ÷ 21·50), — zbierana 20·25 ÷ 20·75 (20·00 ÷ 20·50), żyto I standart 12·50 ÷ 13·50 (12·50 ÷ 12·75), — II standart bez notowań, jęczmień browarny bez notowań, — I standart 16·75 ÷ 17·00, — II standart 16·50 ÷ 16·75, — III standart 16·25 ÷ 16·50, owies I standart z 1939 r. 16·00 ÷ 16·50, — II standart z 1939 r. 15·00 ÷ 15·50, — I standart bez notowań (18·50 ÷ 19·00), — eksportowy 478 ÷ 488 grł bez obrotów, — II standart bez notowań (18·25 ÷ 18·50), mąka pszenna: I gat. 0 ÷ 30% 41·50 ÷ 42·50, — I gat. 0 ÷ 35% 39·50 ÷ 40·50, — I gat. 0 ÷ 50% 36·50 ÷ 39·50, — I gat. 0 ÷ 65% 34·50 ÷ 36·50, — II gat. 35 ÷ 50% bez notowań, — II gat. A 30 ÷ 65% 29·00 ÷ 30·50, — II gat. B 35 ÷ 65% bez notowań, — II gat. C 50 ÷ 60% bez notowań, — II gat. D 50 ÷ 65% 24·00 ÷ 25·00, — III gat. 65 ÷ 70% 16·00 ÷ 18·00, — razowa 0 ÷ 95% bez notowań, — pastwna 13·50 ÷ 14·50, mąka żytnia: I gat. 0 ÷ 30% 24·25 ÷ 24·75, — I gat. 0 ÷ 55% 22·25 ÷ 22·75, — razowa 0 ÷ 95% 17·75 ÷ 18·25, otręby pszenne grube z przemiału standartowego 11·50 ÷ 12·00, — średnie z przemiału standartowego 10·75 ÷ 11·25, — mialkie z przemiału standartowego 10·75 ÷ 11·25, otręby żytnie z przemiału standartowego 9·25 ÷ 9·75, otręby jęczmienne bez notowań.

Poznań. — Ceny hurtowe według ceduły urzędowej (ostatnie notowania w tygodniu) — w zł za 100 kg parytet dostawa bieżąca (w nawiasach podane są notowania końcowe z okresu, poprzedzającego sprawozdawczy): pszenica 18·00 ÷ 18·50, żyto 12·50 ÷ 12·75 (12·75 ÷ 13·00), jęczmień 638/650 grł bez notowań, — 673/678 grł 15·25 ÷ 15·75 (16·00 ÷ 16·50), — 700/720 grł bez notowań, — browarny bez notowań, — ozimy bez notowań, owies I standart bez notowań, — II standart bez notowań, mąka wraz z workiem: pszena I gat. 0 ÷ 35% 38·00 ÷ 40·00, — I gat. 0 ÷ 50% 35·25 ÷ 37·75, — I gat. A 0 ÷ 65%

32·50 ÷ 35·00, — II gat. 35 ÷ 50% 31·25 ÷ 32·25, — II gat. 35 ÷ 65% 28·25 ÷ 30·75, — II gat. 50 ÷ 60% 26·75 ÷ 27·75, — II gat. A 50 ÷ 65% 25·75 ÷ 26·75, — II gat. 60 ÷ 65% 24·25 ÷ 25·25, — III gat. 65 ÷ 70% 20·25 ÷ 21·25, — razowa 0 ÷ 95% bez notowań, — pastwna bez notowań, mąka żytnia: I gat. 0 ÷ 30% 22·50 ÷ 23·00 (23·25 ÷ 24·00), — I gat. A 0 ÷ 55% 21·00 ÷ 21·50 (21·75 ÷ 22·50), — razowa 0 ÷ 95% bez notowań, — II gat. 30 ÷ 65% bez notowań, — II gat. A 50 ÷ 55% bez notowań, otręby pszenne grube z przemiału standartowego 11·00 ÷ 11·50 (11·25 ÷ 11·75), — średnie z przemiału standartowego 9·75 ÷ 10·50 (10·00 ÷ 10·75), otręby żytnie z przemiału standartowego 9·75 ÷ 10·75 (10·00 ÷ 11·00), otręby jęczmienne 11·25 ÷ 12·25 (11·50 ÷ 12·50).

RYNEK AKCYJNY

za okres od 14 do 18 sierpnia 1939 r.

Sytuację rynku akcyjnego na giełdzie warszawskiej cechowały w okresie sprawozdawczym dwa momenty: stosunkowo silny spadek obrotów ogólnych oraz tendencja niejednolita — dla większości notowań ustabilizowana, a dla pozostałych — wybitnie zniżkowa. Poza tym na podkreślenie zasługuje redukcja liczb papierów, którymi zawierano transakcje. Jeśli chodzi o ruch notowań — to akcje Warsz. Tow. Fabryk Cukru straciły zł 0·50, akcje Ostrowca (ser. B) — zł 2·50 oraz akcje Starachowic — zł 4·00. Z dniem 16/VIII b. r. akcje Zakładów Amunicyjnych „Pocisk” są notowane bez kuponu dywidendowego za rok 1938 wartości zł 7·50.

Na giełdach prowincjonalnych — okres sprawozdawczy minął pod znakiem zupełnego braku zainteresowania papierami akcyjnymi.

Poniższe zestawienie ilustruje obroty akcjami na giełdzie warszawskiej w czerwcu i lipcu b. r.:

	Czerwiec		Lipiec	
	ilość transakcyj	na kwotę (tys. zł)	ilość transakcyj	na kwotę (tys. zł)
Banki	319	808	352	703
w tym:				
Bank Polski	311	800	345	697
Przemysł chemiczny	1	1	—	—
„ elektrotechniczny	—	—	—	—
„ spożywczy	70	96	64	79
„ metalowy	257	369	221	330
„ włókienniczy	56	85	49	57
Inne gałęzie przemysłu	1	1	—	—
Górnictwo	40	57	39	50
Razem:	744	1 417	725	1 219

W lipcu w stosunku do czerwca obroty na rynku akcyjnym giełdy warszawskiej stosunkowo silniej, gdyż o ok. 10%, spadły; ponieważ jednocześnie liczba zawartych transakcyj spadła znacznie słabiej, gdyż tylko o ok. 3% — więc przeciętna wartość transakcyj nieco zmalała. Jeśli chodzi o udział obrotów poszczególnymi grupami akcji — to nie wykazał on w lipcu w stosunku do czerwca istotniejszych zmian.

GIEŁDA WARSZAWSKA

	Wartość nominalna (w waluta)	Kurs naj-wyższy	Kurs naj-niższy	Ostatni kurs w tygodniu
		w zł za akcję		
Bank Polski	zł 100	102·00	102·00	102·00
Warsz. Tow. Fabryk Cukru	zł 100	34·75	34·50	34·50
Warsz. Tow. Kopalń Węgla	zł 100	30·50	30·00	30·00
Lilpop	zł 100	79·25	79·00	79·00
Norblin	zł 100	91·00	91·00	91·00
Ostrowiec ser. B	zł 100	—	—	76·00
Starachowice	zł 100	42·50	40·50	40·50

GIEŁDA KRAKOWSKA

Akcje w okresie sprawozdawczym nie były notowane.

GIEŁDA LWOWSKA

Akcje — bez notowań.

GIEŁDA POZNAŃSKA

Akcjami nie obracano.

KOMUNIKACJA I TRANSPORT

POCIĄGI MOTOROWE P. K. P.—Koleje polskie mają już z górą 200 sztuk rozmaitego typu wagonów motorowych, które są używane do dwojakiego rodzaju pociągów motorowych, mianowicie: lokalnych, zwanych pociągami motorowymi zwyczajnymi (cecha Mt), oraz dalekobieżnych zwanych pociągami motorowymi ekspresowymi (cecha M.E).

Zadaniem obu typów pociągów jest przewóz niedużego kontyngentu podróźnych, za to z większą częstotliwością. Dla małych frekwencji motorówki nadają się lepiej niż krótkie pociągi parowe, jako lżejsze, dzięki czemu stosunek ich ciężaru do ciężaru przewożonego jest korzystniejszy. Pozwala to na lepsze wyzyskanie energii, szybki rozruch i hamowanie, a zatem lepszą przeciętną szybkość przewozu, lepsze wyzyskanie przelotności szlaku i zdolność obsłużenia wielu przystanków.

Wadą motorówek jest ich nieprzystosowanie do nagłych i niespodziewanych napływów frekwencji—wobec ich bardziej ograniczonej pojemności. W razie napływu większej liczby osób, w określone pory dnia, lepiej jest—nawet na liniach lokalnych—uruchomić pociąg parowy, gdyż dla masowego transportu, skupionego w określonym czasie, pociąg parowy kosztuje kolej taniej niż kilka równocześnie, w niedużych odstępach czasu, uruchamianych motorówek.

Do pociągów typu M.E—dalekobieżnych o dużej szybkości—używane są motorówki, pędzone ropą, łączące—z minimalną ilością postojów lub bez postojów—większe ośrodki miejskie kilkoma kursami dziennymi, poza porami masowych przejazdów dalekobieżnych. Wobec szczególnej wartości tych przewozów, szybkich i dalekich, zabezpiecza się w każdym kursie prawo do miejsca za pomocą kuponów na miejsce, sprzedawanych z góry z biletem.

W tego rodzaju motorówkach ważne są zasadniczo tylko bilety normalne i ulgowe klasy 3 na pociąg pośpieszny—z wyłączeniem biletów bezpłatnych, odcinkowych, ale przy zastosowaniu także okręgowych i 10-przejazdowych. Za kupon na miejsce trzeba jednak dopłacić

po gr 1 za 1 km—z zaokrągleniem do pełnych rozpoczętych stref 50-kilometrowych, i to bez zastosowania ulg. Obecnie w niektórych motorówkach obowiązywać będzie okazanie biletów klasy 2, a minimum opłaty za kupon na miejsce wynosi od dn. 1/VIII b. r. zł 1-50.

Do pociągów motorowych lokalnych (Mt) używane są różnego rodzaju motorówki: elektryczne (akumulatorowe), spalinowe, nawet parowe. Kursują one także na liniach wąskotorowych P. K. P. Przewozy w tych pociągach odbywają się na podstawie zwykłych taryf przy zastosowaniu wszystkich ulg—jak w pociągach osobowych ruchu parowego. Motorówki lokalne krążą często z przyczepkami.

Obydwa rodzaje wagonów motorowych przypominają jakby autobusy, które weszły na szynę, uzyskując tu lepszą drogę, zapewniającą punktualny i szybszy przewóz. Zadaniem wagonów motorowych jest dążenie do osiągnięcia najkorzystniejszego stosunku pomiędzy ilością wykonanych osio-kilometrów i osobo-kilometrów. Uzyskuje się przez to oszczędność w kosztach eksploatacji przy jednoczesnej poprawie w obsłudze klienteli.

Postępem na drodze konstrukcji motorówek dalekobieżnych jest ich łączenie po 2 na kursy dalekie, z zastosowaniem pracy obydwu motorów, kierowanych z jednej kabiny motorniczej. Dalszy postęp, przewidziany dla motorowych pociągów dalekobieżnych—to powrót do typu nieco cięższego, zespołowego, przygotowanego lepiej do przewozu odległego. Zespoły tego rodzaju—2 ÷ 3-członowe—buduje się za granicą z przedziałami, korytarzami bocznymi, bufetami i harmoniami, łączącymi wagony, gdyż dłuższa podróż wymaga większej wygody i lepszych warunków, czego nie można osiągnąć w wagonach bezprzedziałowych, jak również lepszego pomieszczenia na bagaż ręczny. W Polsce dotychczas tego rodzaju pociągów nie posiadamy.

a. d. c.

„TANI BILET” — p. str. 1246.

ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE

PRACA PORTU GDYŃSKIEGO W LIPCU 1939 R.—Wyniki pracy portu gdyńskiego, osiągnięte w lipcu b. r., pozwalają stwierdzić niesłabnące natężenie tej pracy. Świadczy o powyższym ogólny obrót towarowy portu, który w miesiącu sprawozdawczym osiągnął kwotę 969 359 t—ustępującą zaledwie o ok. 9 tys. t rekordowej kwocie czerwcowej (978 082 t). Na uwagę zasługuje przy tym, że w lipcu doznała poważnego spadku (ok. 80 tys. t) przodująca wagowo pozycja zamorskiego wywozu—węgiel kamienny. Spadek tego eksportu, niemal w całości zresztą wyrównany przez wzrost szeregu innych pozycji, stał się też powodem drobnego obniżenia ogólnego wyniku lipcowego.

Ruch statków w lipcu wzmógł się nieco w porównaniu z czerwcem. Zawinęło, mianowicie, do portu gdyńskiego 587 statków (w czerwcu—579) o łącznym tonażu 632 043 nrt (w czerwcu—621 924 nrt), wyszło statków 584 (567) o łącznym tonażu 628 412 nrt (599 617). Zmalała dość poważnie średnia ilość statków, przebywających jednocześnie w porcie (60 w lipcu wobec 77 w czerwcu). Średni tonaż statku, zawijającego do Gdyni, nie wykazał większych różnic, wynosząc w lipcu 1 076·1 nrt (w czerwcu—1 074·1). Średni postój statku w porcie zmalał nieco w lipcu, mianowicie do 64·1 godz. (w czerwcu—67·2). W kolejności bander na pierwszym miejscu pozostała Szwecja, na drugim—Polska, na następnych zaś: Finlandia, Dania, Norwegia, Włochy i Niemcy.

W obrocie towarowym—na obrót zamorski przypada w lipcu 958 510 t (w czerwcu—960 594), na obrót drogą wodną z wnętrzem kraju—9 899 t (14 282) i na obrót przybrzeżny zaledwie 950 t (3 206). Na zamorski przywóz przypada w miesiącu sprawozdawczym rekordowa liczba—238 138 t (w czerwcu—171 350), na wywóz zaś—720 372 t (789 244). Obrót zamorski składa się z następujących pozycji towarowych (w tonach):

Przywóz	Wywóz
Nasiona różne 43	Zboże 8 326
Nasiona oleiste 8 193	Strączkowe 168
Ryż surowy 8 717	Nasiona i rośliny 165
Owoce świeże 1 327	Mąka 15

Owoce suszone 187	Mąka ryżowa 1 065
Konserwy owocowe 13	Slód 702
Orzechy i migdały 129	Ziemniaki —
Kawa 264	Warzywa 15
Herbata 216	Owoce świeże 263
Kakao 619	Ko serwy owocowe 7
Korzenie 94	Szynki i in. peklowane 1 794
Rośliny i mat. roślinne 94	Bekony 2 912
Zywiec 279	Drób i ptactwo bite 1
Śledzie świeże 48	Jaja 2 326
Śledzie solone 5 531	Masło 1 763
Rudy różne i wyp. piro- towe 52 017	Cement 3 127
Piryty 910	Sól kuchenna i przem. 440
Smola i smary 48	Węgiel kamienny 465 655
Oleje 523	„ bunkrowy 93 707
Asfalt 711	Koks 31 550
Tłuszcze i oleje roślin. 589	Smola i pak smołowy 43
„ zwierzęce surowe 1 530	Oleje i parafina 14
Tran 188	Tłuszcze zwierzęce 7
Napoje alkoholowe i in. 139	Konserwy warzywne 91
Tytoń 155	Przetwory mięsne 1 493
Siarka 1 261	„ Kukier 2 163
Przetwory chemiczne 761	Napoje alkoholowe 48
Farby 99	Makuchy 729
Garbniki 714	Melasa —
Fosforyty 25 425	Przetwory chemiczne 97
Zużle Thomasa 13 000	Salmiak 88
Sól potasowa —	Karbid 170
Skóry 2 065	Farby 3
Wełna 3 325	Biel cynkowa 928
Odpadki wełny 92	Mączka kostna 196
Przędza wełniana 24	Sól potasowa 2
Bawełna 4 585	Saletra 13
Odpadki bawełny 89	Skóry 816
Przędza bawełniana 241	Tkaniny 511
	Bawełna i odpadki 310

Len, konopie, sisal i in.	103	Bale i słupy	7 316
Juta	1 030	Drzewo tarte (obejm. papier.)	35 419
Szmaty	1 521	Wyroby z drzewa	1 791
Kauczuk	426	Klepki	106
Wyroby gumowe	267	Dyktory i forniry	4 778
Papier i makulatura	1 628	Meble gięte	489
Celuloza	1 231	Wyroby koszykarskie	124
Papa i tektura	59	Papier	394
Żelazo surowe	265	Papa i tektura	296
Metale różne	1 225	Celuloza	157
Złom żelazny	83 658	Żelazo surowe	—
Cyna	202	„ handlowe	17 732
Cynk	11	Blacha żel. i stalowa	2 929
Miedź	3 430	Metale różne	21
Wyroby żel. i metal. (oprócz osob. wym.)	276	Wyroby żel. i metal.	5 134
Maszyny, aparaty i sprzęt elektrotechniczny	718	Szyny kolejowe	8 151
Części wagonów i lokom.	4	Rury żeliwne i żelazne	4 525
Samochody, motocykle i części	994	Naczynia emaliowane	267
Różne	6 895	Cynk	2 019
		Blacha cynkowa	494
		Różne	6 497
Razem: 238 138		Razem: 720 372	

Po stronie przywozu zwraca uwagę wzrost niemal o 100% pozycji złomu żelaznego (83 658 t wobec 44 476 t) oraz fosforytów (25 425 t wobec 13 756 t). Ponadto wzrost wykazują w lipcu: nasiona oleiste (8 193 t wobec 3 845 t), śledzie solone (5 531 t wobec 1 523 t), żuźle Thomasa (13 000 t wobec zupełnego braku w czerwcu), wełna (3 325 t wobec 1 975 t), juta (1 030 t wobec 932 t), szmaty (1 521 t wobec 1 033 t), celuloza (1 231 t wobec 699 t) i „różne” (6 895 t wobec 3 223 t). Nie wykazały większych różnic pozycje: ryżu surowego (8 717 t wobec 8 149 t), owoców świeżych (1 327 t wobec 1 444 t) oraz papieru i makulatury (1 628 t wobec 1 743 t). Zmalały w lipcu pozycje: rud różnych i wpałków pirytowych (52 017 t wobec 55 117 t), tłuszczów zwierzęcych (1 530 t wobec 1 706 t), siarki (1 261 t wobec 2 138 t), przetworów chemicznych (761 t wobec 1 344 t), garbników (714 t wobec 2 098 t), skór (2 065 t wobec 2 206 t), bawełny (4 585 t wobec 5 207 t), metali różnych (1 225 t wobec 4 597 t), miedzi (3 430 t wobec 4 646 t) oraz maszyn, aparatów i sprzętu elektrotechnicznego (718 t wobec 1 004 t).

Po stronie wywozu zamorskiego, jak to już było zaznaczone, największą różnicę—na niekorzyść miesiąca sprawozdawczego—wykazuje pozycja węgla kamiennego (465 655 t wobec 543 040 t). Zmalały ponadto w lipcu również pozycje: zboża (8 326 t wobec 10 162 t), bekoniów (2 912 t wobec 3 112 t), jaj (2 326 t wobec 4 052 t), masła (1 763 t wobec 2 250 t), cementu (3 127 t wobec 15 213 t), przetworów mięsnych (1 493 t wobec 1 937 t), cukru (2 163 t wobec 12 755 t), makuchów (729 t wobec 1 573 t), skór (816 t wobec 1 091 t), wyrobów metalowych (5 134 t wobec 5 565 t) i szyn kolejowych (8 151 t wobec 9 015 t). Wzrosły natomiast w lipcu pozycje: mąki ryżowej (1 065 t wobec 279 t), szynki i in. peklowanych (1 794 t wobec 1 058 t), węgla bunkrowego (93 707 t wobec 88 630 t), koksu (31 550 t wobec 23 682 t), bali i słupów (7 316 t wobec 686 t), drzewa tartego (35 419 t wobec 31 071 t), wyrobów z drzewa (1 791 t wobec 1 299 t), dykt i fornirów (4 778 t wobec 2 954 t), żelaza handlowego (17 732 t wobec 12 125 t), blachy żelaznej i stalowej (2 929 t wobec 1 461 t), rur żeliwnych i żelaznych (4 525 t wobec 3 475 t), cynku (2 019 t wobec 1 390 t) i „różnych” (6 497 t wobec 3 604 t).

W obrocie drogą wodną z wnętrzem kraju na przywóz przypada w lipcu zaledwie 38 t (w czerwcu—745 t), na wywóz zaś—9 861 t (13 537 t). Po stronie przywozu brak w miesiącu sprawozdawczym pozycji cukru (w czerwcu—729 t). Po stronie wywozu figuruje przeszło 20 pozycji z których na uwagę zasługują: ryż łuszczone—3 376 t (w czerwcu—2 913 t), nasiona oleiste—718 t (1 110 t) i miedź—638 t (2 698 t).

W obrocie przybrzeżnym na przywóz przypada w lipcu zaledwie 45 t (w czerwcu—149 t), na wywóz zaś—905 t (3 057 t). Po stronie przywozu spadek dotyczy ryb z własnych połowów (w czerwcu—108 t), po stronie wywozu—pozycji ryżu (480 t wobec 2 513 t w czerwcu).

Ruch pasażerów zmalał w zakresie przyjazdów, wzrósł zaś nieco jeśli chodzi o wyjazdy. Przyjechało, mianowicie, w lipcu 1 492 pasażerów (w czerwcu—2 513), wyjechało—4 495 (4 159).

O.

Z RYNKU FRACHTOWEGO.—Poprawa zapotrzebowania na tonaż, jaka się ujawniła mniej więcej przed 2 tygodniami, stopniowo rozszerzała się, obejmując już porty La Platy, gdzie czarterują coraz więcej statków pod transporty zboża na okres do października b. r. Transakcje były zawierane jeszcze po stawkach minimalnych bez żadnych trudności, ale armatorzy żywili nadzieję, że ku końcowi b. m. stawki wzrosną.

Na rosnącą tendencję stawek frachtowych wskazują notowania przy transakcjach na transporty złomu z Ameryki Północnej Océz, gdy transakcje na sierpień z portów zatoki M.ksykańskiej do portów Anglii zawierane są po sh 18/- za 1 t, to podobne operacje na wrzesień notują po sh 20/- i wyżej za 1 t. Obok normalnych obrotów złomem ożywiło się zapotrzebowanie tonażu pod ładunki zboża—zarówno z portów atlantyckich, jak i z Północnego Pacyfiku, głównie na rachunek Anglii. Z tych ostatnich portów obok zboża odchodzą transporty drzewa.

Porty Dalekiego Wschodu zdradzają również większe zapotrzebowanie na tonaż pod różne ładunki, lecz liczba transakcji w ub. tygodniu była nadal mała, co jest przypisywane nieustępliwemu stanowisku armatorów, którzy stawiają wyższe wymagania.

W portach morza Śródziemnego i Czarnego utrzymywało się dobre zapotrzebowanie ze strony załadowców rudy i innych minerałów.

Na morzu Północnym i Bałtyckim podaż statków była mała, ale ostatnio i zapotrzebowanie na tonaż maleje; w szczególności zmalało zapotrzebowanie ze strony fińskich i szwedzkich załadowców drzewa. Natomiast ujawnia się nieco większe zainteresowanie ze strony załadowców zboża.

W przeciwnieństwie do powyższego—załadowcy drzewa w portach polskich, a w szczególności w Gdańsku, pilnie poszukiwali tonaż pod ładunki gotowe do wysłania.

Do czwartku praca portu w Gdańsku rozwijała się mniej więcej normalnie, dopiero w tym dniu ingerencja policji gdańskiej zakłóciła ustalony dotychczas porządek rzeczy. Okoliczność ta zniechęca armatorów do kierowania statków do Gdańska, a te statki, które się znajdują w tym porcie—zarówno trampy, jak i statki liniowe—przyśpieszyły terminy odjazdu.

Statki polskie w podróży z Gdyni i do Gdyni omijają przejście przez kanał Kiloński, kierując się przez Skagen, który zresztą—zgodnie z informacjami prasy codziennej—został już objęty kontrolą angielskiej marynarki wojennej.

KRONIKA TYGODNIOWA

PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ

USTAWA:

Zapewnienie pracy i zaopatrzenie uczestników walk o Niepodległość—ustawa z dn. 19/VII 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 75, poz. 503).

ROZPORZĄDZENIA MINISTRÓW:

Obniżenie cel wwozowych na niektóre artykuły gdańskiej produkcji—rozp. Ministra Skarbu z dn. 7/VIII 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 75, poz. 507).

Wykonanie ustawy o opłatach rejestracyjnych od przedsiębiorstw i zajęć—rozp. Ministra Spraw Wewn., w poroz. z Ministrami: Skarbu oraz Przem. i Han., z dn. 26/VII 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 76, poz. 510).

Zmiana zakresu uprawnień Urzędu Celnego w Grajewie—rozp. Ministra Skarbu z dn. 16/VIII 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 76, poz. 512).

TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓŁKACH AKCYJNYCH

12 września:

— Zakł. Przem.-Hand. „Z. Szczerbiński”, S. A. — o g. 12 w kanc. Not. K. Grymińskiego w W-wie, Kapucyńska 6.

— Cukrownia „Unisław”, S. A. — o g. 15 w lok. S-ki w Unisławiu.

14 września:

— Cukrownia „Mełno”, S. A. — o g. 11 w hot. „Pod Złotym Lwem” w Grudziądzu.

18 września:

— T-wo Ubezp. „Vita-Kotwica”, S. A. — o g. 11 w lok. T-wa w W-wie, Jasna 6.

SKARBOWOŚĆ I FINANSY

PIENIĄDZ I KREDYT

KREDYT FRANCUSKI NA ZAKUP MATERIAŁU WOJENNEGO. — W dn. 18/VIII b. r. podpisany został w Paryżu układ, przewidujący udzielenie Rządowi polskiemu przez Rząd francuski kredytów do wysokości 430 miln. franków.

Suma ta przeznaczona jest na zakup we Francji materiałów na cele zwiększenia potencjału obronowego Polski.

Układ zawarty został w atmosferze przyjaznej współpracy między czynnikami francuskimi i polskimi — po przeprowadzeniu krótkich rozmów. Układ ze strony Polski podpisał P. Ambasador R. P. w Paryżu Juliusz Łukasiewicz, ze strony zaś francuskiej P. Minister Spraw Zagranicznych Georges Bonnet.

W związku z podpisaniem układu zostanie w najbliższym czasie uregulowana strona prawna tej transakcji — drogą dekretu Prezydenta Rzplitej. Dekret da upoważnienie Ministrowi Skarbu do zaciągnięcia kredytu i ustalenia warunków, jak terminy, sposób spłat itd.

PORĘKA SKARBU PAŃSTWA ZA KREDYTY ZWIĄZANE Z PRZYSPOBNIENIEM GOSPODARCZYM DO OBRONY PAŃSTWA

W dn. 18 sierpnia b. r. ogłoszony został dekret Prezydenta Rzplitej z dn. 14/VIII 1939 r. o poręce Skarbu Państwa w związku z przysposobieniem gospodarczym do obrony Państwa („Dz. Ust. R. P.” Nr 74, poz. 497). Dekret ten w obecnej dobie posiada doniosłe znaczenie dla życia gospodarczego kraju.

Jak wiadomo, wzmocnienie potencjału gospodarczego Państwa dla celów obrony wymaga gromadzenia zapasów odpowiednich surowców i towarów. Kwestia ta jednakże wiąże się ściśle z koniecznością finansowania tych zapasów w drodze udzielania zainteresowanym osobom lub firmom kredytów ze strony powołanej do tego instytucji kredytowej.

Spśród licznych form zabezpieczenia kredytów, udzielanych pod zastaw tworzonych zapasów, dekret przyjął pewien specjalny rodzaj zabezpieczenia, mianowicie tzw. „przewłaszczenie na zabezpieczenie” zakupionych na podstawie udzielonych kredytów towarów (przewłaszczenie fiducyjne).

Tego rodzaju forma prawna zabezpieczenia przyjęta została ze stosunków b. dzielnicy niemieckiej i na obszarach pozostałych dzielnic nie jest znana. Stąd to dekret w ust. 1 art. 3 stanowi wyraźnie, że „zabezpieczenie kredytów, poręczonych przez Skarb Państwa na podstawie dekretu niniejszego, może nastąpić w formie przewłaszczenia na zabezpieczenie zakupionych z tych kredytów ruchomości, chociażby przepisy, obowiązujące na poszczególnych obszarach Państwa, nie przewidywały tej formy zabezpieczenia”.

Przewłaszczenie fiducyjne, jako specyficzna forma zabezpieczenia, polega na tym, że ruchomości, dające wierzycielowi gwarancję zwrotu udzielonego kredytu, pozostają u dłużnika (podobnie jak przy zastawie), jednakże własność tych ruchomości przechodzi na wierzyciela niezwłocznie po zawarciu umowy i stan ten trwa tak długo, jak długo istnieje zawiązany stosunek kredytowy (umowa pożyczki). Z chwilą jednak zwrotu przedmiotu pożyczki, a więc likwidacji wspomnianego stosunku kredytowego (wygaśnięcie umowy pożyczki), własność rzeczy powraca do dłużnika.

Mówiąc o zabezpieczeniu, należy zaznaczyć, że przedmiot zabezpieczenia może być przechowywany nie tylko u wierzyciela — jak to się zazwyczaj dzieje — lecz także i u dłużnika. Może być on nawet

złożony w innym zupełnie miejscu — po uzgodnieniu z instytucją, udzielającą kredytu. Umowa, ustanawiająca zabezpieczenie, może zawierać postanowienie, że rzeczy zamiennie, będące przedmiotem zabezpieczenia, mogą być zastąpione za pisemną zgodą instytucji, udzielającej kredytu, taką samą ilością rzeczy, tego samego gatunku i takiej samej jakości. Jeżeli chodzi o rzeczy, oznaczone co do tożsamości, to tożsamość przedmiotu zabezpieczenia powinna być stwierdzona przez umieszczenie na tym przedmiocie trwałego i widocznego znaku.

Przepisy, zawarte w art. 1 i 2 dekretu, upoważniły Ministra Skarbu: a) do oznaczenia instytucji kredytowej, która będzie spełniać wszelkie czynności, związane z udzieleniem kredytów, i wobec której Skarb Państwa obejmuje porękę do ogólnej wysokości zł 150 miln., b) do ustalenia warunków i zasad przyznawania kredytów surowcowych oraz udzielania poręki państwowej. Należy się spodziewać zatem, że Ministerstwo Skarbu w wykonaniu tego przepisu opracuje szczegółową instrukcję i prześle ją do wykonania odnośnej instytucji.

Celem poczynienia odpowiednich ułatwień w stosunkach kredytowych, wynikających ze stosowania w obrocie omawianych przepisów, art. 5 dekretu przewiduje stosowanie ulg podatkowych w formie częściowego lub nawet całkowitego zwolnienia od opłat stemplowych i podatków państwowych.

Za naruszenie przepisów dekretu grożą sankcje karne: więzienie do 2 lat i grzywna lub jedna z tych kar.

Wykonanie dekretu powierzone zostało Ministrowi Skarbu w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych, Sprawiedliwości oraz Rolnictwa i Reform Rolnych.

Dr J. P.

RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH

GIEŁDA WARSZAWSKA

za okres od 14 do 18 sierpnia 1939 r.

Okres sprawozdawczy na rynku dewiz minął pod znakiem kolejnego wzmocnienia nastroju i lekko podwyższonych obrotów niemal wszystkimi dewizami. Zyski kursowe (w zł na 100 jednostkach walutowych) przedstawiają się następująco: franki szwajcarskie 0·10, belgi 0·05, floreny holenderskie 1·00, korony szwedzkie 0·05 oraz korony duńskie 0·05; poza tym dolary gotówkowe zwykowały o zł 0·00²/₈ na \$ 1, dolary telegraficzne — zł 0·00¹/₄ na \$ 1 oraz funty szterlingi — o zł 0·03 na £ 1. Korony norweskie były jedyną dewizą, która okres sprawozdawczy zamknęła stratą w wysokości zł 0·20 na 100 koronach.

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Ostatni kurs w tygodniu
Dolary St. Zjedn.	\$ 1	5·32 ¹ / ₄	5·31 ⁷ / ₈	5·32 ¹ / ₄
„ „ „ telegr.	\$ 1	5·32 ² / ₈	5·32 ¹ / ₈	5·32 ² / ₈
Funty szterlingi	£ 1	24·93	24·90	24·93
Franki francuskie	100 fr.	14·12	14·11	14·12
Franki szwajcarskie	100 fr.	120·35	120·10	120·35
Belgi	100 blg.	90·55	90·45	90·50
Marki niemieckie	100 RM	—	—	—
Korony czesko-słow.	100 K	—	—	—
Liry włoskie	100 lir.	—	—	27·95
Floreny holenderskie	100 fl.	285·85	285·50	285·75
Guldeny gdańskie	100 guld.	—	—	—
Korony szwedzkie	100 kor.	128·45	128·40	128·40
Korony duńskie	100 kor.	111·40	111·25	111·25
Korony norweskie	100 kor.	125·25	125·10	125·10

Poniższe zestawienie przedstawia kształtowanie się obrotów dewizami na giełdzie warszawskiej w czerwcu i lipcu b. r.:

	Czerwiec		Lipiec	
	ilość trans-akcyj (tys. zł)	na kwotę (tys. zł)	ilość trans-akcyj (tys. zł)	na kwotę (tys. zł)
Ogółem	585	22 911	592	30 281
w tym:				
dolary Stanów Zjedn.	68	5 738	68	5 221
funtów szterlingów	117	9 236	154	13 192
franki francuskie	77	3 060	85	3 779
franki szwajcarskie	48	349	51	448
belgi	80	1 648	83	1 745
marki niemieckie	—	—	—	—
korony czesko-słowackie	—	—	—	—
liry włoskie	—	—	—	—
florety holenderskie	78	1 276	65	1 747
guldeny gdańskie	—	—	—	—
korony szwedzkie	49	1 094	43	3 624
korony duńskie	26	169	20	121
korony norweskie	17	94	8	175
inne dewizy	25	247	15	229

W lipcu w stosunku do czerwca liczba zawartych transakcyj dewizami wzrosła minimalnie, gdyż o ok. 1%; natomiast obroty — mimo okresu wakacyjnego — wzrosły wyjątkowo silnie, gdyż o ok. 31%, wskutek czego przeciętna wartość transakcji również bardzo poważnie podwyższyła się. Jeśli chodzi o udział obrotów poszczególnymi dewizami w obrotach ogólnych — to spadł bardzo silnie udział obrotów dolarami amerykańskimi oraz wzrósł — również bardzo silnie — koronami szwedzkimi. Pierwsze miejsce przypadło, jak zwykle, funtom szterlingom, którymi obroty stanowiły 43·6% obrotów ogólnych (w czerwcu — 40·3%), drugie — dolarom amerykańskim (17·2% — wobec 25·0%), trzecie — frankom francuskim (12·5% — wobec 13·4%), czwarte — koronom szwedzkim (12% — wobec 4·8%), piąte — florenom holenderskim (5·8% — wobec 5·6%) itd.

Na rynku papierów lokacyjnych państwowych utrzymywała się w dalszym ciągu tendencja niejednolita. W grupie pożyczek premiovych — przy stosunkowo dużych obrotach — straty kursowe przedstawiają się następująco: sztuki obu emisji 3% Poż. Inwestycyjnej straciły po zł 1·00, serie I emisji tejsze pożyczki — zł 2·25 oraz serie II emisji — zł 2·50; druga z premiówek — 4% Poż. Dolarowa — okres sprawozdawczy zamknęła stratą w wysokości zł 0·50. Wśród pozostałych pożyczek — 5% Poż. Konwersyjna straciła 1·50% nom., a 5% Poż. Kolejowa — zyskała 0·50% nom.; obroty pożyczkami niepremiowymi były nieduże.

Rynek papierów lokacyjnych prywatnych nie wykazał poważniejszych zmian w stosunku do okresu poprzedzającego; przy słabym nastroju — obroty były ograniczone, koncentrując się zresztą głównie na listach zastawnych Tow. Kred. m. Warszawy. Straty kursowe (w % -ach nominalu) są następujące: 4½% L. Z. Tow. Kred. Ziemińskiego w Warszawie 1·75, 5% L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy z 1925 r. — 1·00, 5% L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy z 1933 r. — 1·75, 5% L. Z. Tow. Kred. m. Łodzi z 1933 r. — 1·00 oraz 5% L. Z. Tow. Kred. m. Radomia z 1933 r. — 1·00.

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs		Ostatni kurs wty-godniu
		naj-wyższy	naj-niższy	
Papiery państwowe				
w zł za sztukę				
3% Pożyczka Premiowa Inwestycyjna				
I emisja sztuki	zł w zł. 100	71·00	70·00	70·00
„ „ serie	„ „ „ „	73·00	72·50	72·50
II emisja sztuki	„ „ „ „	70·50	69·00	69·00
„ „ serie	„ „ „ „	—	—	71·00
4% Pożyczka Premiowa Dolarowa	\$1)	38·75	38·25	38·25
w % % nominalu				
4% Pożyczka Konsolidacyjna	zł w zł.	61·25	61·25	61·25
		-60·50*)	-60·50*)	-60·50*)
		-60·50*)	-60·50*)	-60·50*)
4½% „ Wewnętrzna	zł	60·50	60·50	60·50
5% „ Konwersyjna	zł	64·00	63·00	63·00
5% „ Konwers. Kol.	zł	61·50	61·00	61·50
		-59·00*)	-59·00*)	-59·00*)

Listy zastawne i obligacje banków				
5½% L. Z. Państw. Banku Roln.	zł w zł. 1927	81·00	81·00	81·00
5½% „ „ „ „	„ „ „ „ 1924	81·00	81·00	81·00

5½%	L. Z. Banku Gosp. Kraj.	zł w zł. 1927	81·00	81·00	81·00
5½%	„ „ „ „	„ „ „ „ 1924	81·00	81·00	81·00
5½%	„ „ „ „	„ „ „ „ 1927	81·00	81·00	81·00
5½%	Obl. Kom. B. Gosp. Kraj.	zł w zł. 1924	81·00	81·00	81·00
5½%	Obl. „ „ „ „	„ „ „ „ 1927	81·00	81·00	81·00
6%	Obl. B. Gosp. Kraj.	zł	97·00	97·00	97·00
5%	Obl. Pol. B-ku Komun.	zł	—	—	71·00

Listy zastawne i obligacje towarzystw kredytowych

5½%	L. Z. Tow. Kred. Przem. Pol-skiego ¹⁾	£	—	—	81·00
4½%	L. Z. Tow. Kred. Ziemińskiego w Warszawie	zł	53·25	50·75	51·25
					-50·75
					-51·75
4½%	L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy z 1925 r.	zł	—	—	64·00
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy z 1925 r.	zł	—	—	63·50
					-62·75
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy z 1933 r.	zł	61·00	59·75	60·00
			-63·00 ²⁾	-60·50 ²⁾	-59·75
					-59·88
					-60·50 ²⁾
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Łodzi z 1933 r.	zł	56·75	56·50	56·75
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Lublina z 1933 r.	zł	55·00	55·00	55·00
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Radomia z 1933 r.	zł	54·50	53·50	53·50

Obligacje miast

VI 6% Poż. Konwers. m. Warszawy	zł	—	—	69·00
---------------------------------	----	---	---	-------

Poniżej zestawione są obroty na giełdzie warszawskiej papierami procentowymi, państwowymi i prywatnymi, w czerwcu i lipcu b. r.:

	Czerwiec		Lipiec	
	ilość trans-akcyj (tys. zł)	na kwotę (tys. zł)	ilość trans-akcyj (tys. zł)	na kwotę (tys. zł)
Papiery państwowe	1 695	6 123	1 314	4 390
w tym:				
pożyczki państwowe	1 502	5 809	1 139	4 096
listy zastawne i obligacje banków państwowych	193	314	175	294
Papiery prywatne	843	1 868	1 014	2 218
w tym:				
listy zastawne Tow. Kred. Przem. Polskiego	8	20	6	54
listy zastawne tow. kred. ziemskich	269	660	348	890
listy zastawne tow. kred. miejskich	526	1 117	588	1 171
obligacje miast	40	71	72	103
różne	—	—	—	—
Ogółem: 2 538	7 991	2 328	6 608	

Jak widać z powyższego zestawienia, w lipcu w stosunku do czerwca obroty papierami procentowymi państwowymi i prywatnymi spadły o ok. 18%; ponieważ jednocześnie liczba zawartych transakcyj zmniejszyła się o ok. 9% — więc przeciętna wartość transakcji spadła. Udział obrotów papierami państwowymi w obrotach ogólnych spadł z 77% w czerwcu do 66% w lipcu, gdy jednocześnie udział liczby transakcyj spadł z 67% na 56%.

POŻYCZKI POLSKIE NA GIEŁDACH ZAGRANICZNYCH²⁾

(maksimum — minimum — ultimo; w nawiasach — obroty)

	31/VII ÷ 5/VIII	7 ÷ 12/VIII	14 ÷ 19/VIII
New York			
6% dolarowa	1920	41 — 40 ¹ / ₈ — 40 ¹ / ₈	41 ¹ / ₈ — 40 ¹ / ₈ — 41 ¹ / ₈ — 41 ¹ / ₈
		(—)	(—)

¹⁾ Gwarantowane przez Skarb Państwa.

²⁾ Dotyczy drobnych odcinków.

³⁾ Kursy — w % -ach nominalu; obroty — w jednostkach walutowych danego kraju (w Mediolanie — w tysiącach).

¹⁾ \$ 5 = zł 44·57.

²⁾ Dotyczy odcinków po 100.

³⁾ Dotyczy drobnych odcinków.

4½% dolarowa skonw. 1920	—	—	—
5% Dillon 1925	44—43 ⁷ / ₈ —43 ⁷ / ₈ (—)	44 ⁹ / ₈ —43 ⁹ / ₈ — 43 ⁹ / ₈ (—)	45 ¹ / ₄ —45—45 ¹ / ₈ (—)
4½% dolarowa skonw. 1925	—	—	—
7% stabiliz. 1927	45—45—45 (—)	45—44 ³ / ₄ —44 ³ / ₄ (—)	42 ¹ / ₄ —42—42 (—)
4½% stabiliz. skonw. 1927	—	—	—
7% Warszawy 1928	28—27 ¹ / ₈ —28 (—)	28—27 ³ / ₈ —28 (—)	27 ¹ / ₂ —27 ¹ / ₂ —27 ¹ / ₂ (—)
4½% Warszawy skonw. 1928	—	—	—
7% Śląska 1928	—	—	—
4½% Śląska skonw. 1928	—	—	—
Londyn 4½% stabiliz. 1927	49·12—48·12— —49·12	9·54—47·54— —48·54	48·45—45·45— —46·45
Zurych 4½% stabiliz. 1927	—	—	—
Paryż ¹⁾ 7% stabiliz. 1927	27·47—27·47	26·52—25·66	27·75—24·67
4½% stabiliz. skonw. 1927	26·24—26·24	25·74—24·64	24·93—24·25
Mediolan 7% włoska 1924	79·44—78·14— —78·14(375)	gielda nieczynna	

Z BANKU POLSKIEGO

**STAN RACHUNKÓW BANKU POLSKIEGO W DN. 20 SIERP-
NIA 1939 R.** — Obroty walutowe Banku Polskiego — na ogół (biorąc pod uwagę obroty zwyczajne) lekko deficytowe — wpływają na odpowiednie kształtowanie się rezerw walutowych Banku. Rezerwy te, które przez lipiec wykazały stosunkowo poważniejszy spadek (o zł 3·7 miln.), w I dekadzie sierpnia skurczyły się zaledwie o zł 0·06 miln., a w II dekadzie sierpnia zwiększyły się o zł 0·34 miln. (przy jednoczesnym spadku rezerw złota). W okresie miesięcznym, tj. od końca II dekady lipca do końca II dekady sierpnia, rezerwy walutowe wykazały niewielki spadek (o zł 0·6 miln.), a w okresie rocznym 20/VIII 1938 ÷ 20/VIII 1939 wykazały wzrost o zł 0·6 miln., tj. prawie o 6%.

Rezerwy złota, których głównym normalnym źródłem dopływu jest drobny skup, dokonywany przez oddziały Banku, a ewent. odpływu powstaje ze sprzedaży na cele zwiększenia rezerw dewizowych — w bież. roku dotąd tylko raz w II dekadzie kwietnia wykazały spadek, mianowicie w sumie zł 4·6 miln. Dekada sprawozdawcza przynosi drugi fakt odpływu w wysokości jednak zaledwie zł 0·85 miln., czyli 0·2% ogólnych zapasów. Rezerwy złota w związku z tym wykazują zniżkę również w okresie miesięcznym — od końca II dekady lipca do końca II dekady sierpnia — mianowicie o zł 0·7 miln. W okresie rocznym — od końca II dekady sierpnia ub. r. do końca tejże dekady b. r. — rezerwy złota wykazały też nieznaczny spadek, obniżając się do zł 443·3 miln. — wobec zł 447·7 miln.

Według przepisów zmienionego statutu, które zarzuciły dawne obliczenia tzw. pokrycia złotem obiegu i zobowiązań — rezerwy złota Banku muszą stanowić co najmniej 40% kwoty, o którą suma obiegu biletów bankowych i natychmiast płatnych zobowiązań Banku przewyższa kontyngent tzw. emisji fiducjarnej; emisja ta może wahać się w granicach zł 800—1 200 miln., a ostatnio — w końcu lipca b. r. — podniesiona została z zł 900 miln. do zł 1 mld. W końcu dekady sprawozdawczej stosunek rezerw złota do nadwyżki sumy obiegu i zobowiązań ponad kontyngent emisji fiducjarnej wynosił 41·6% —

wobec 43·4% na ultimo I dekady sierpnia i 41·8% przed miesiącem, tj. na ultimo II dekady lipca (przy emisji fiducjarnej zł 900 miln.).

Ustosunkowanie się rezerw złota do obiegu i zobowiązań uległo — wbrew normalnej tendencji w środku miesiąca — pogorszeniu, i to nie tylko od strony rezerw złota, które nieznacznie spadły, ale głównie od strony sumy obiegu biletów bankowych i natychmiast płatnych zobowiązań Banku, która podniosła się w ciągu II dekady sierpnia z zł 2 023·9 miln. do zł 2 064·9 miln. Wzrost sumy obiegu i zobowiązań w środkowej dekadzie sierpnia dotyczył — wbrew normalnej tendencji — obiegu biletów bankowych, który zwiększył się z zł 1 898·8 miln. do zł 1 928·5 miln., przy czym jednocześnie zwiększył i drugi składnik tej sumy — natychmiast płatne zobowiązania — mianowicie z zł 125·1 miln. do zł 136·4 miln.

Wzrost zobowiązań w II dekadzie sierpnia w małym stopniu dotknął również pozycji tzw. innych (poza lokatami żyrowymi) zobowiązań, której saldo podniosło się z zł 44·3 miln. do zł 46·7 miln. (przed rokiem — zł 62·4 miln.). Natomiast znacznie silniejszy wzrost — bo o zł 8·8 miln. — wykazały same lokaty żyrowe, choć w stosunku do stanu przed rokiem (tj. w końcu II dekady sierpnia 1938 r.) stanowiły one obecnie znacznie niewiele więcej niż ¹/₈ (zł 89·7 miln. wobec zł 214·6 miln.).

Spółród lokat żyrowych w II dekadzie sierpnia nieco obniżyły się jeszcze gwałtownie zredukowane w I dekadzie lokaty kas państwowych. Natomiast lokaty banków i innych instytucji kredytowych pozostały prawie bez zmiany (wzrosły o zł 0·3 miln.), a tzw. pozostałe lokaty (rachunki prywatne) wykazały silną zwyżkę (o przeszło ¹/₈). Przed rokiem lokaty kas państwowych były wielokrotnie większe niż obecnie, a wszelkie inne lokaty — dwukrotnie wyższe. Liczbowa ruch lokat żyrowych przedstawia następujące zestawienie (w miln. zł):

	Lokaty żyrowe:		
	kas państwowych	banków	pozostałe
20/VII 1939	20·6	44·7	57·2
10/VIII „	1·0	37·1	42·8
20/VIII „	0·9	37·3	51·4
20/VIII 1938	36·1	178·4	

Obieg biletów bankowych — jak widzieliśmy — zwiększył się w II dekadzie sierpnia o zł 29·8 miln., gdy tymczasem przed miesiącem, tj. w II dekadzie lipca, mieliśmy zniżkę obiegu o zł 47·3 miln., a przed rokiem, tj. w II dekadzie sierpnia 1938 r. — spadek o zł 24·8 miln.

Obieg biletów bankowych w ogóle posiada w ostatnim czasie tendencję zwykłą, nawet w okresach normalnego kurczenia się. W związku też z tym obieg osiągnął w końcu II dekady sierpnia poziom znacznie wyższy niż przed miesiącem, przy czym przewyższający poziom sprzed roku o przeszło ¹/₈, jak to — w liczbach absolutnych — przedstawia poniższe zestawienie (w miln. zł):

20/VII 1939	1 796·0
10/VIII „	1 898·8
20/VIII „	1 928·5
20/VIII 1938	1 081·4

Wzrost obiegu w środku sierpnia nie znajdował odpowiednika w odpływie lokat żyrowych z Banku, które, przeciwnie, zwiększyły się — tak, że oddział nań zwykło jedynie wzrost działalności kredytowej Banku.

Jeśli chodzi o 3 główne formy kredytów Banku, to wszystkie one uległy w dekadzie sprawozdawczej zwiększeniu.

Mianowicie, zwiększył się portfel wekslowy — o zł 23·2 miln. (w II dekadzie lipca b. r. wzrost zaledwie o zł 1·0 miln., a w II dekadzie sierpnia ub. r. spadek o zł 3·7 miln.); zwiększyły się także pożyczki zastawowe — o zł 9·3 miln. (w II dekadzie lipca b. r. o zł 2·5 miln., w II dekadzie sierpnia ub. r. o zł 3·3 miln.); również zwiększeniu — o zł 16·2 miln. — uległ portfel biletów skarbowych, który już przez lipiec wzrósł o zł 3·7 miln., a w I dekadzie sierpnia podniósł się aż o zł 21·7 miln.

W okresie miesięcznym — od końca II dekady lipca do końca II dekady sierpnia b. r. — stosunkowo nie tak bardzo znacznie zwiększył się portfel wekslowy, ale jednocześnie bardzo silnie wzrosły zarówno pożyczki zastawowe (o blisko ¹/₈) jak i portfel skupionych przez Bank biletów skarbowych (o przeszło ¹/₈). W liczbach absolutnych wzrost kredytów w ciągu miesiąca przedstawia poniższe zestawienie (w miln. zł):

	Wzrost
Kredyty dyskontowe	14·4
Pożyczki zastawowe	52·5
Bilety skarbowe	56·5

¹⁾ Notowania w stosunku do parytetu pożyczki w guldenach.

Ustalenie wzrostu kredytów w okresie rocznym — a więc od końca II dekady sierpnia 1938 r. do końca II dekady sierpnia 1939 r. — jest to tyle trudne, że w międzyczasie (w końcu marca b. r.) została przeprowadzona konsolidacja szeregu kredytów, która wyraziła się w bilansie Banku powstaniem 2 nowych pozycji: długu książkowego w wys. zł 327·0 miln. i obligacji w wys. zł 188·0 miln. (które to pozycje, oczywiście, z natury rzeczy pozostają niezmiennione) oraz spisaniem łącznej sumy tych 2 pozycji, a więc zł 515 miln., z 3 pozycji, reprezentujących krótkoterminowe kredyty Banku, mianowicie: portfeli wekslowego, pożyczek zastawowych i portfeli biletów skarbowych. Zestawienie obecnego stanu kredytów w tych 3 pozycjach ze stanem przed rokiem możliwe jest więc tylko w łącznej sumie — przy jednoczesnym założeniu, że powyższa operacja konsolidacyjna nie została przeprowadzona. Takie zestawienie wskazuje, że powyższe 3 formy kredytów krótkoterminowych Banku wynosiłyby w dn. 20/VIII b. r. zł 1442·1 miln., gdy w dn. 20/VIII ub. r. stanowiły one zł 738·2 miln., czyli niewiele więcej niż połowę.

Jeśli chodzi o inne operacje czynne Banku — poza powyższymi 3 formami kredytów oraz kredytami konsolidacyjnymi — to zmiany w tym zakresie przedstawiały się w środkowej dekadzie sierpnia następująco: dług Skarbu Państwa z tytułu kredytu bezprocentowego pozostał w dalszym ciągu zupełnie niezmienniony; zapas skupionych przez Bank na własność monet srebrnych i bilonu z emisji skarbowej obniżył się w dalszym ciągu o zł 2·9 miln. (w ciągu lipca już silnie spadł — o zł 20·1 miln. i w I dekadzie sierpnia — o zł 6·7 miln.) i portfel skupionych przez Bank papierów kredytu długoterminowego wzrósł o zł 1·1 miln. do zł 163·5 miln.

Mimo wzrostu — poszczególne pozycje kredytowe Banku są w dalszym ciągu znacznie niższe od norm, jakie zmieniony statut Banku dla czynności tych przewiduje, pozostawiając jeszcze bardzo dużą marżę do wykorzystania. Stan wykorzystania przepisanych statutem norm operacyj czynnych Banku ilustruje następujące zestawienie (w miln. zł):

	Górna granica	Stan w dn. 20/VIII
Pożyczki zastawowe	300·0	185·6
Bilety skarbowe	400·0	195·2
Skup papierów procentowych . .	200·0	163·5
Bezprocentowy dług Skarbu Państwa	150·0	45·0
Skup monet srebrnych i bilonu .	96·4	8·4

Według nowych postanowień statutu pokrycie łączne kwoty obiegu biletów bankowych i natychmiast płatnych zobowiązań

(wynoszącej w dn. 20/VIII zł 2 064·9 miln.) przedstawiało się następująco (w miln. zł):

	20/VII	10/VIII	20/VIII
Złoto	443·9	444·1	443·3
Waluły i dewizy	12·1	11·2	11·5
Monety srebrne i bilon	25·4	11·3	8·4
Weksle, warrandy, czek i kupony .	531·8	523·0	546·2
Pożyczki, zabezpieczone zastawami .	133·2	176·3	185·6
Bilety skarbowe	138·7	179·1	195·2
Papiery procentowe własne	160·1	162·4	163·5
Dług Skarbu Państwa	560·0	560·0	560·0
w tym:			
bezprocentowy	45·0	45·0	45·0
oprocentowany książkowy	327·0	327·0	327·0
obligacje P.K.P. i P.F.D	188·0	188·0	188·0
Razem:	2 005·2	2 067·4	2 113·7

Obieg monet srebrnych i bilonu, emitowanych przez Skarb Państwa, który od czerwca silniej zwiększył, w pierwszych 2 dekadach sierpnia — wbrew normalnej tendencji — zwiększył w dalszym ciągu — podobnie zresztą jak i obieg biletów Banku Polskiego. W I dekadzie wzrost wyniósł zł 6·7 miln., w II dekadzie — zł 3·1 miln.

Zmiany w stanie i strukturze obiegu bilonowego ilustruje liczbowo następujące zestawienie (w miln. zł):

	20/VII	10/VIII	20/VIII
Monety srebrne (10-, 5- i 2-złot.)	380·8	384·0	384·2
Bilon niklowy i brązowy	112·0	122·9	125·8
Razem:	492·8	506·9	510·0

Przed rokiem, tj. dn. 20/VIII 1938 r., obieg bilonowy wynosił tylko zł 434·7 miln.

Całkowity obieg pieniężny, obejmujący obieg biletów, emitowanych przez Bank Polski, oraz obieg bilonu z emisji skarbowej, wyniósł na ultimo II dekady sierpnia b. r. zł 2 438·5 miln. — wobec zł 2 405·7 miln. na ultimo I dekady i zaledwie zł 1 516·1 miln. na ultimo II dekady sierpnia ub. r. W ciągu roku obieg więc wzrósł o ok. 1/5, mianowicie o zł 889·6 miln. Jednocześnie jednak lokaty żyrowe skurczyły się o zł 124·9 miln.

PRZEGLĄD ZAGRANICZNY

KRONIKA ZAGRANICZNA

ANGLIA

ZAGADNIENIE BEZROBOCIA. — Problem bezrobocia w W. Brytanii jest w dobie powojennej w ograniczonym jedynie stopniu zagadnieniem koniunkturalnym. Poprawa, względnie pogorszenie koniunktury przesuwa jedynie liczby bezrobocia w górę lub w dół, nie jest jednak w stanie doprowadzić do całkowitego zniknięcia tego zjawiska, i mimo znacznej poprawy koniunktury liczba bezrobotnych pozostaje poważna. Przyczyną tego są strukturalne zmiany, jakie w latach powojennych nastąpiły i jakie nadal postępują w gospodarce brytyjskiej, a które sprawiają, że dla młodych robotników, wchodzących na rynek pracy na skutek naturalnego przyrostu ludności, trudno jest znaleźć pracę, zwłaszcza w tych działach wytwórczości, które stanowiły największe tradycyjne centra pracy.

Do czasów wielkiej wojny wytwórczość brytyjska opierała się w pierwszym rzędzie o eksport zamorski. Najpoważniejsze centra pracy stanowiły przemysły eksportowe przetwórcze, z przemysłem włókienniczym na czele.

Obecnie ten stan rzeczy coraz bardziej należy do przeszłości i jakkolwiek w Anglii dokonywa się z powodzeniem przesuwanie sił roboczych do nowo powstających, rozwijających się i świetnie prosperujących gałęzi wytwórczości, to jednak część nadwyżki rąk do pracy pozostaje nie wchłonięta.

W ostatnich latach nie ma podstaw do pesymistycznego oceniania położenia angielskich rynków pracy. Zauważając jednakowoż należy, że odgrywające decydującą rolę czynniki dodatnie mają charakter koniunkturalny i raczej przemijający, opierając się w pierwszym rzędzie na ogromnym zwiększeniu brytyjskiej produkcji zbrojeniowej. Wzrost tej produkcji przyczynił się do zwiększenia zatrudnienia na robotach publicznych, w przemyśle samochodowym, w budownictwie okrętowym i — bezpośrednio — w wytwórczości zbrojeniowej, co łącznie z wzrostem zatrudnienia w takich przemysłach, jak przemysły elektro-techniczny, radiowy itp. — spowodowało wzrost liczby zatrudnionych oraz spadek bezrobocia.

Liczby zatrudnienia podlegają zresztą w Anglii bardzo znacznym wahaniom sezon-

wym. Liczba bezrobotnych wynosiła np. we wrześniu 1937 r. 1 339 tys., w czerwcu ub. r. — 1 803 tys., w listopadzie ub. r. — 1 828 tys., w styczniu b. r. — 2 039 tys. i w maju b. r. spadła do zaledwie 1 492 tys. Liczba zatrudnionych, która wynosiła we wrześniu 1937 r. 11 706 tys., w grudniu ub. r. stanowiła 11 452 tys. i w maju b. r. osiągnęła wysoki poziom 11 838 tys.

Od szeregu lat obserwować się daje przesuwanie się zatrudnienia z tradycyjnych angielskich gałęzi produkcyjnych ku nowym działom pracy. Wzrasta stale udział komunikacji, przedsiębiorstw użyteczności publicznej, robót publicznych oraz handlu — w zatrudnieniu pracowników. Maleje liczba zatrudnionych w górnictwie, budownictwie i przemyśle przetwórczym, przy czym jednak ostatnie miesiące sprowadziły tu zmianę, powodując poważny wzrost zatrudnienia w przemyśle ciężkim, samochodowym i lotniczym, okrętowym oraz we wszystkich działach pracy, związanych bezpośrednio lub pośrednio z produkcją zbrojeniową.

W W. Brytanii zdają sobie jednak sprawę ze strukturalnego charakteru problemu bez-

robocia i z wypływających z tego stanu rzeczy konsekwencji, mianowicie z konieczności znalezienia trwałych źródeł pracy i zatrudnienia dla angielskich mas roboczych—trwałych w tym sensie, że niezależnych od mniej lub więcej zmiennej koniunktury, zwłaszcza od zbrojeń. Ekonomisci brytyjscy jedynie wyjście w tej sytuacji widzą w zwiększeniu wywozu W. Brytanii. Zwiększenie tego wywozu natrafia jednak na poważne trudności na rynkach światowych—nie tylko w wyniku zachodzących w świecie przemian strukturalnych, ale także i na skutek świadomej akcji politycznej, odcinającej szereg najpoważniejszych rynków zbytu od kontaktu z W. Brytanią. W ten sposób problem bezrobocia staje się częścią ogólniejszego zagadnienia umocnienia wpływu politycznych W. Brytanii w świecie i zdobycia przez nią z powrotem szeregu rynków, które w praktyce utraciła w ciągu ostatnich kilkunastu lat.

Rm. B.

NIEMCY

PRODUKTY ZASTĘPCZE. — W „Gazeta di Puglia” (Bari z dn. 2/VII 1939 r.) P. M. A. Loschi omawia zdobycze Niemiec w dziedzinie samowystarczalności i przytacza szereg przykładów działalności niemieckiej na tym polu.

„Leunawerke” produkują dziennie przeszło tysiąc ton paliwa płynnego do motorów z węgla brunatnego, którego pokłady są opodal. Nowe 3 wytwórnie zaczęły produkcję w 1937 r., obecnie jest w budowie 10 mniejszych wytwórni. Metoda Fischer-Tropscha jest najchętniej stosowana. Paliwo syntetyczne stosuje się jako mieszanka ze spirytusem.

Zastosowanie gazu sprężonego i drewna do napędu motorów rozwija się. 25 tys. wozów ma motory na gaz sprężony; istnieją liczne stacje zaopatrzenia. 2 butle gazu węglowego pozwalają przejechać 40 km, 2 butle metanu — 85 km, 2 butle propanobutanu — 225 km. 2 200 wozów chodzi na drewnie. 15 kg drewna zastępuje 5 litrów benzyny.

Trudności, jakie w związku z powyższym mogą powstać w razie wojny — to duży ciężar cylindrów na gaz, mała wydajność gazu, zapotrzebowanie w wielkich ilościach alkoholu do wyrobu amunicji.

Wielki krok naprzód uczyniono w dziedzinie produkcji parafiny syntetycznej, która przerabiana jest na kwasy tłuszczowe, a te znowu na mydło. 25% zapotrzebowania Niemiec na mydło zostało pokryte z tego źródła.

Buna produkowana jest w ilości przeszło 25 tys. t. W budowie są inne wytwórnie, i produkcja ma wynieść wkrótce 100 tys. t, pokrywając w ten sposób 40% zapotrzebowania Niemiec na kauczuk.

W dziedzinie surowców włókienniczych należy zanotować dalszy postęp produkcji sztucznego jedwabiu, wełny z kazeiny i z albuminy, otrzymanej z ryb. Bardzo dobrą tkaninę otrzymano z 80% Zellwolle i 20% wełny „rybiej”.

Produkcja żywic sztucznych wynosi 45 tys. t. Zastępują one wiele metali i stopów, np. przy wyrobie amunicji, i stanowią ważny składnik przy produkcji sklejek lotniczych.

Czynione są wysiłki w kierunku produkcji aluminium z glin krajowych; rozbudowano przemysł cynkowy; rozbudowano przemysł regeneracji materiałów z produktów odpadkowych.

Materiały zastępcze w dziedzinie żywienia są również liczne. Opracowano nowe metody prowadzenia fermentacji, kulturowania nowych roślin białkowych. Udoskonalono przerób melasy, pestek i skórek różnych owoców. Wykorzystano odpadki z uboju (suszenie i mielenie). Zrobiono duży krok naprzód w dziedzinie otrzymywania cukru z drewna itp.

J. J. P.

PALESTYNA

SYTUACJA GOSPODARCZA W ROKU 1938. — Życie gospodarcze Palestyny w 1938 r. znajdowało się, podobnie jak i w 2 latach poprzednich, pod bardzo silnymi wpływami niepewnej sytuacji politycznej. Ogłoszona w maju b. r. przez Rząd londyński „Biała Księga”, zadająca dotkliwy cios przyszłości sjonizmu palestyńskiego, spowoduje przypuszczalnie dalsze pogorszenie sytuacji gospodarczej Palestyny.

Jeżeli wydarzenia polityczne nie przyczyniły się do daleko idącej zmiany gospodarki kraju, należy to tłumaczyć jedynie nie ustającym dopływem kapitałów żydowskich z zewnątrz. Innymi przyczynami są: prymitywność struktury gospodarki arabskiej, zdolność ludności arabskiej, a w części i ludności żydowskiej, do ograniczania do minimum swych potrzeb, zaciąganie się do policyjnej służby pomocniczej bezrobotnych Żydów, oraz zwiększone wydatki Skarbu palestyńskiego i brytyjskiego na utrzymanie w Palestynie licznego garnizonu wojskowego.

Istotnie, w roku sprawozdawczym dopływ kapitału żydowskiego wynosił £ 7 ÷ 8 miln., czyli o £ 1 ÷ 1,5 miln. więcej aniżeli w 1937 r., aczkolwiek liczba imigrantów żydowskich do Palestyny zmniejszyła się do 10 536—

wobec 12 868 w 1937 r. Z tego względu oraz z powodu zmniejszenia rozmiaru inwestycji w 1938 r. wkłady w bankach palestyńskich wzrosły z £ pal. 16 297 tys. w styczniu roku sprawozdawczego do £ pal. 18 099 tys. w końcu tegoż roku.

O niepomyślnym stanie gospodarczym Palestyny w roku ubiegłym świadczą i dwie inne okoliczności, mianowicie: zmniejszenie o przeszło 45% kapitałów zakładowych nowopowstałych towarzystw handlowych (z £ 3 822 tys. w 1937 r. do £ 2 045 tys. w 1938 r.) oraz redukcja o 25% inwestycji kapitałów w obligacjach hipotecznych (£ 4 470 tys.—wobec £ 5 977 tys.).

Również w szeregu przedsiębiorstw, zwłaszcza w przemyśle drzewnym, metalowym i obróbki kamienia, zauważyć się daje w roku sprawozdawczym zmniejszenie zatrudnienia o mniej więcej 15% w porównaniu z 1937 r. Zredukowany o przeszło 10% ruch turystyczny odbił się ujemnie i na przemyśle hotelowym, odgrywającym tak wielką rolę w warunkach palestyńskich. Liczba turystów spadła z 82 600 w 1937 r. do 73 800 w 1938 r.

O zachwianej sytuacji gospodarczej Palestyny świadczy poza tym i ten fakt, że wpływy Skarbu z podatków pośrednich, mianowicie z konsumpcji piwa, wina, spirytusu, papierosów i tytoniu oraz soli i zapalek, zmalały dość poważnie. Spadek dochodów z tego źródła byłby niewątpliwie jeszcze większy, gdyby nie zwiększone zapotrzebowanie na produkty powyższe ze strony licznego garnizonu brytyjskiego.

Zresztą o zmniejszeniu siły nabywczej ludności palestyńskiej świadczy i kształtowanie się handlu zagranicznego kraju w 1938 r. Jak wynika z danych statystycznych, w tym okresie nastąpił poważny spadek obrotów po obu stronach—importu i eksportu—w porównaniu z 1937 r. Ten stan rzeczy ilustruje zestawienie poniższe (w tys. £):

	1938	1937	1936	1935
Import	14 243	15 904	13 979	17 854
Eksport produktów palest.	5 020	5 814	3 625	4 216
Powtórny wywóz prod. zagran.	663	636	642	301
Powtórny wywóz towarów nieclonnych	99	115	85	68
Przewóz przez Palestynę (bez ropy naftowej)	672	828	513	—
R a z e m :	20 697	23 297	18 844	22 439

Jak wynika z powyższego, przywóz w 1938 r. zmniejszył się w porównaniu z 1937 r., i to mimo zwiększenia importu materiałów i produktów, potrzebnych dla garnizonu angielskiego, których wartość jest oceniana na £ 2 676 860. Gdy odliczymy tę sumę, import w roku sprawozdawczym wyniesie zaledwie £ 11 563 578—wobec £ 15 434 707 w 1937 r. Zatem różnica wynosi ok. £ 4 miln. (25,1%). Dodamy, że cyfra powyższa nie uwzględnia bynajmniej pewnego spadku cen w roku sprawozdawczym.

Co do eksportu—to również zmniejszył się on o 13,6% w porównaniu z 1937 r. Tłumaczy się to głównie tym, że rolnictwo palestyńskie mocno ucierpiało w 1938 r. w skutek rozruchów oraz z powodu nieprzychylnych warunków klimatycznych. Aczkolwiek zbiory owoców cytrusowych wypadły nie mniej pomyślnie aniżeli w latach ubiegłych, jednak zakłócenia w sytuacji wewnętrznej przeszkodziły normalnemu wywozowi ich za granicę; z drugiej strony ceny kształtowały się gorzej.

Na podstawie ogłoszonych ostatnio wiadomości za I kwart. bież. roku handel zagraniczny Palestyny wykazuje znów pewną poprawę w porównaniu z analogicznym okre-

sem 1938 r. Tak więc import zwiększył się o 17,0%, eksport zaś o 11,3%. Ciekawym zjawiskiem tego okresu jest to, że Niemcy zajęły znów—tak samo, jak i w 1937 r.—pierwsze miejsce w imporcie palestyńskim, odsuwając Wielką Brytanię na miejsce drugie.

W.-G. D.

Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH

ZE ŚWIATOWYCH RYNKÓW ZBOŻOWYCH. — Ceny w okresie 7 ÷ 19/VIII 1939 r. kształtowały się następująco (w walucie danego kraju, w Buenos Aires, Liverpoolu i Hamburgu — w \$ — za 100 kg):

	7 ÷ 12 / VIII	14 ÷ 19 / VIII	Różnica %
Pszennica			
Berlin . . .	—	—	—
Chicago . .	2'47	2'49	+ 0'8
Buenos Aires	2'32	2'32	—
Liverpool . .	—	—	—
Hamburg . .	2'65	2'61	— 1'6

	Żyto		
Berlin . . .	—	—	—
Chicago . .	1'58	1'58	—
Hamburg . .	2'11½	2'11½	—
	Owies		
Berlin . . .	—	—	—
Chicago . .	2'09	2'19	+ 4'7
Buenos Aires	1'35½	1'38	+ 1'8
Liverpool . .	—	—	—
Hamburg . .	1'90	1'93	+ 1'5
	Jęczmień browarny		
Berlin . . .	—	—	—
Chicago . .	2'32	2'34	+ 0'8
Hamburg . .	—	—	—

METALE

ŻELAZO.—W II połowie lipca b. r. stan światowego rynku żelaza nie wykazał większych zmian. W dn. 18 i 19/VII odbyło się w Leodium posiedzenie zarządu międzynarodowego kartelu eksportu stali (E. I. A.). Omawiane były sprawy obrachunku wykorzystania kwot udziałowych, osiągniętego w ub. roku gospodarczym. Następnie poruszono kwestie konkurencji amerykańskiej i wywozu żelaza kontynentalnego do Anglii, który dotąd rozwija się bez żadnych przeszkód. Prowadzono także pertraktacje z przedstawicielami Unii Południowo-Afrykańskiej co do podwyższenia przyznanej przez E. J. A. hutnictwu południowo-afrykańskiemu kwoty 350 tys. t rocznie—ze względu na znaczny rozwój tego przemysłu. Ponieważ zapotrzebowanie żelaza w Afryce Południowej stale wzrasta, należy przypuszczać, że powyższa podwyżka nie odbije się ujemnie na interesach eksportu uczestników E. I. A.

Stan rynku żelaza w poszczególnych krajach przedstawiał się następująco:

W Stanach Zjednoczonych poprawa na rynku żelaza zaznaczyła się w dalszym ciągu. Stan zatrudnienia hutnictwa żelaznego utrzymywał się w ostatnich 2 tygodniach sprawozdawczych na stosunkowo wysokim poziomie 60% zdolności wytwórczej—wobec 40% w odpowiednim okresie ub. r. W okresie sprawozdawczym wysłano ze Stanów Zjedn. 90·6 tys. t żelastwa, z czego 33·4 tys. t do Japonii, 21·6 tys. t do W. Brytanii, 20 tys. t do Włoch i 15·6 tys. t do Polski. Produkcja stali wyniosła w I półroczu b. r. 17 miln. t, czyli była o 70% wyższa niż w I połowie ub. r. Zbyt stali zwiększył się głównie wskutek wzrostu wytwórczości samochodów, która w okresie styczeń-maj b. r. osiągnęła 1·7 miln sztuk i była o 50% większa niż w tymże okresie ub. r. Hutnictwo żelazne wykazało w I półroczu b. r. \$ 15·06 miln. zysku—wobec \$ 13·06 miln. straty w 1938 r. i \$ 116·04 miln zysku w 1937 r. w tymże okresie.

W Niemczech wytwórczość hutnictwa żelaznego była utrzymywana nadal na wysokim poziomie. Produkcja stali wyniosła w czerwcu b. r. 2 104 tys. t—wobec 2 070 tys. t w maju b. r. W Protektoracie Czeskim wytwórczość surówki wyniosła w kwietniu b. r. 96 tys. t, w maju 99 tys. t i w czerwcu 93 tys. t, a w odpowiednich miesiącach ub. r. wyniosła w b. Czecho-Słowacji: 104, 110 i 110 tys. t. Produkcja stali wyniosła w kwietniu b. r. 130 tys. t, w maju 138 tys. t i w czerwcu 135 tys. t; w odpowiednich miesiącach ub. r. stanowiła ona w b. Czecho-Słowacji: 147, 177 i 174 tys. t.

We Francji stan rynku żelaza wykazywał stałą poprawę. Stan zatrudnienia w hutnictwie francuskim polepszył się znacznie. W czerwcu b. r. załoga hut wyniosła 2 401 tys. t—wobec 2 355 tys. t w tymże miesiącu ub. r. Z tej liczby pracowało (w nawia-

sach dane z czerwca ub. r.) 2·11% powyżej 48 godz. tygodniowo (0), 37·05%—40÷48 godz. (1·83%), 53·33%—40 godz. (78·80%) i 4·53% poniżej 40 godz. (10·44%). Produkcja surówki wyniosła w czerwcu b. r. 719 tys. t—wobec 688 tys. t w maju b. r. i 463 tys. t w czerwcu ub. r. W I półroczu b. r. wytwórczość surówki osiągnęła 3·75 miln. t—wobec 3·18 miln. t w analogicznym okresie ub. r. Odpowiednie liczby dla stali wynoszą 769 tys. t—wobec 728 tys. t i 480 tys. t oraz 3·95 miln. t—wobec 3·23 miln. t. Wzrost produkcji, wywołany przeważnie zbrojeniami, rozpoczął się w październiku ub. r. i będzie zapewne trwał w najbliższych miesiącach.

Na rynku belgijskim panował nastrój spokojny. Należy to przypisać zwykłemu w sezonie letnim zmniejszeniu napływu zamówień. Największy popyt panuje na półwyroby i blachę grubą, podczas gdy zmniejszył się zbyt blachy cienkiej. Taki zastój potrwa prawdopodobnie przez cały sierpień, poczem należy się spodziewać ożywienia jesiennego. W lipcu Cosibel zaksiegował 180 tys. t zamówień na wyroby hutnicze. Na rynku surówki i złomu nie nastąpiły większe zmiany.

Na rynku angielskim trwało w dalszym ciągu wielkie ożywienie, wywołane przeważnie dużymi zamówieniami rządowymi na cele zbrojeniowe. Produkcja surówki wyniosła w czerwcu b. r. 715·7 tys. t—wobec 692·1 tys. t w maju b. r. i 541·5 tys. t w czerwcu ub. r., stali—1 175·6 tys. t—wobec 1 218·1 tys. t i 776·1 tys. t oraz wytworów gotowych—942·5 tys. t w maju b. r.—wobec 788·2 tys. t w kwietniu b. r. i 708 tys. t w maju ub. r.

Ceny wywozowe żelaza większych wytwórców europejskich: Anglii, Belgii wraz z Luksemburgiem i Francji—w £ zł. fob port—notowane były w dn. 21/VII 1939 r., jak następuje:

	Wielka Brytania	Belgia i Luksemburg	Francja
	za 1 016 kg	za 1 000 kg	
Surówka:			
odlewnicza Nr III (2'5·3'0% Si)	—	—	—
tomasowska	—	—	—
hematytowa	—	—	—
ferromangan	—	—	—
Półwytwór:			
kęsy	—	—	—
platyny	—	—	—
Wytwory gotowe:			
żelazo sztabowe	—	5. 5. 0	5. 5. 0
belki	—	4.17.6	4.17.6
kątowniki	—	5. 0. 0	5. 0. 0
blacha okrętowa, zerwarowa itp.	—	—	—
szyny stalowe	—	—	—
bednarka	—	—	—
druk-walcówka	—	6. 0. 0	6. 0. 0
blacha tomasowska	—	—	—
blacha czarna (24 gage)	—	5.17.0	5.17.0
druk ocynkowany	—	—	—
gwoździe druciane	—	—	—

METALE NIEŻELAZNE.—W II połowie lipca na światowym rynku metali nieżelaznych panowała tendencja mocna, wszystkie metale (z wyjątkiem cyny) zlekka zwykowały. Kurs cyny, po osiągnięciu pożądanego przez producentów wysokości £ 230 za 1 t, jest utrzymywany przez kartel międzynarodowy od połowy czerwca b. r. bez zmiany. Przyczynę tendencji zwykowej na londyńskiej giełdzie metalowej należy przy-

pisać dalszej podwyżce ceny krajowej miedzi w New-Yorku, co wpłynęło również i na Londyn.

Położenie na rynkach poszczególnych metali przedstawiało się następująco:

Na rynku miedzi zaznaczyła się w okresie sprawozdawczym tendencja mocna i zwykowała. Przyczyną należy upatrywać w dokonanej nowej podwyżce krajowej ceny miedzi w Stanach Zjedn. z 10·25 cts do 10·37½ cts za 1 lb, co wywołało mniej więcej proporcjonalny wzrost notowań miedzi na giełdzie londyńskiej. Na zwiększenie cen miedzi wpływa również duże zapotrzebowanie tego metalu na cele zbrojeniowe. Szczególnie dodatnio oddziaływał w tym kierunku świeżo dokonany przez Francję zakup 50 tys. sht miedzi rafinowanej w Stanach Zjedn., który przyczynił się w znacznym stopniu do zmniejszenia wciąż jeszcze dużych zapasów amerykańskich. Natomiast stan zapasów poza Stanami Zjedn. przedstawia się bardzo korzystnie. W najbliższej przyszłości nie należy przewidywać zbyt silnego wzrostu notowań miedzi, gdyż zdolność wytwórcza hut miedzianych przewyższa znacznie zapotrzebowanie, a nadmierny wzrost ceny nie leży w interesie producentów.

Na rynku cyny panował zastój. Cena jej jest utrzymywana przez kartel międzynarodowy na poziomie maksimum £ 230 za 1 t. Na głównym rynku zbytu cyny, jakim są Stany Zjedn., spożycie tego metalu wzrosło znacznie, gdyż w ciągu 5 mies. b. r. wyniosło 25 020 t—wobec 20 560 t w analogicznym okresie ub. r. Z tego przeważająca część, bo 13 600 t—wobec zaledwie 9 880 t w ub. r.—przypada na wytwórnie blachy białej. Cena cyny będzie zapewne utrzymana przez kartel nadal na obecnym poziomie, o ile nie utrudnią tego niespodziewane i masowe zakupy na zapasy wojenne. Krąży np. niepotwierdzona dotąd pogłoska, że zakup taki w wysokości 4 tys. t jest projektowany przez Francję.

Rynek ołowiu wykazywał tendencję zlekka zwykowaną. Popyt na ołów w dalszym ciągu jest zadowalający. W ostatnich czasach większe zakupy na cele wojenne poczyniły Japonia w Londynie, a Chiny w Stanach Zjedn., gdzie nabyły 4÷5 tys. t ołowiu. Wydobycie w kopalniach meksykańskich zostało wznowione po zlikwidowaniu panującego tam strajku. Cena krajowa w Stanach Zjedn. utrzymuje się na poziomie 4·85 cts za 1 lb.

Rynek cynku wykazywał jeszcze większą zwykłość niż rynek ołowiu. Wskutek tego różnica między kursami obu tych metali zmniejszyła się do £ ¼ na 1 t na korzyść ołowiu. Cynk osiągnął najwyższy poziom notowań w b. r. Przyczyniły się do tego w znacznym stopniu duże zakupy wojenne Rządu angielskiego. Światowa produkcja cynku w ciągu 5 miesięcy b. r. wyniosła 758 tys. t—wobec 732 tys. t w analogicznym okresie ub. r. Cena krajowa w Stanach Zjedn. została podwyższona do 4·60 cts za 1 lb (poprzednio 4·50 cts).

Ruch cen poszczególnych metali przedstawiał się następująco (pierwsza liczba oznacza transakcje kasowe, druga—terminowe): miedź standard zwykowała o £ 1/16 wzgl. 1/8, miedź elektrolityczna i rafinowana o £ 1/8, cyna pozostała bez zmiany wzgl. zwykowała o £ 1/8, ołów zwykował o £ 1/4 wzgl. 3/16, cynk podrozał o £ 1/2 wzgl. 1/4, srebro staniało o d 1/16 wzgl. podrozało o d 1/8 na uncji, złoto zwykowało o sh 0·1 na uncji. Ceny innych metali pozostały bez zmiany.

W poniższym zestawieniu podane są ceny wymienionych metali—w £ za 1 016 kg—z wyjątkiem: blachy białej, która notowana jest w sh za skrzynkę o 112 arkuszach o wym.

20" × 14" × 0.24 mm, platyny—w £ za uncję,
złota w sh za uncję i srebra—w d za uncję.

Metal	Poprzedni okres ultimo	Okres maksy- mum	sprawozdawczy mini- mum	ultimo
Miedź standart:				
kasa .	42 ¹³ / ₁₆ -7 ⁷ / ₈	43 ⁹ / ₁₆	42 ⁸ / ₈	43 ⁷ / ₁₆ -9 ⁹ / ₁₆
term.	43 ¹ / ₈ -9 ⁹ / ₁₆	43 ¹³ / ₁₆	43	43 ¹¹ / ₁₆ -19 ¹³ / ₁₆
elektrol.	49-3 ¹ / ₂	49 ³ / ₄	48 ¹ / ₂	49 ¹ / ₄ -9 ³ / ₄
rafinow.	48 ¹ / ₄ -49 ¹ / ₂	49 ³ / ₄	48	48 ¹ / ₂ -49 ³ / ₄
Cyna:				
kasa .	229-30	230	229 ⁷ / ₈	229 ⁷ / ₈ -30
term. .	225-3/4	225 ¹ / ₄	224 ³ / ₄	225-3/8

Ołów:				
kasa .	14 ¹¹ / ₁₆ -3 ¹ / ₄	15	14 ³ / ₄	14 ¹⁵ / ₁₆ -15
term. .	14 ⁹ / ₄ -19 ¹³ / ₁₆	15	14 ⁷ / ₈	14 ¹⁵ / ₁₆ -15
Cynk:				
kasa .	14 ¹ / ₈ -9 ⁹ / ₁₆	14 ¹¹ / ₁₆	14	14 ⁹ / ₁₆ -11 ¹¹ / ₁₆
term. .	14 ³ / ₈ -7 ⁷ / ₁₆	14 ¹¹ / ₁₆	14 ¹ / ₄	14 ³ / ₈ -11 ¹¹ / ₁₆
Glin:				
dla kraju	94	94	94	94
„ zagr.	95	95	95	95
Nikiel:				
dla kraju	180-185	185	180	180-185
„ zagr.	180-185	185	180	180-185
Blaacha:				
biała . .	20 ¹ / ₄	20 ¹ / ₄	20 ¹ / ₄	20 ¹ / ₄

Platyna:				
„spong” .	7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂
Srebro:				
kasa . .	18 ⁹ / ₁₆	18 ¹ / ₈	17 ⁹ / ₄	18 ¹ / ₈
term. . .	17 ¹¹ / ₁₆	17 ¹³ / ₁₆	17 ⁹ / ₈	17 ¹³ / ₁₆
Złoto .	148.5 ¹ / ₂	148.6 ¹ / ₂	148.5 ¹ / ₂	148.6 ¹ / ₂

— Ceny starych metali pozostały prawie bez zmiany. Ceny hurtowe loco Paryż w dn. 24/VII 1939 r. były następujące (we fr. za 100 kg; w nawiasach ceny z dn. 10/VII 1939 r.): miedź 515 (530), brąz 495 (495), mosiądz 280 (280), ołów 215 (215), cynk 170 (170).

BIBLIOGRAFIA

„OCHRONA ZDROWIA GÓRNIKA”. DR KAROL SĘCZYK.—Instytut Spraw Społecznych wydał ostatnio powyższą publikację, poświęconą ochronie zdrowia górnika. W okresie 20 lat w kopalniach polskich zrobiono wiele w zakresie poprawy bezpieczeństwa pracy, natomiast higiena pozostaje jeszcze w zaniedbaniu, gdyż częstokroć zasady higieny pracy ścierają się z interesem bezpieczeństwa na kopalni.

Praca Dra Sęczyka jest pomyślana jako uzupełnienie wiadomości fachowo-górnich nie tylko dla lekarza, ale także wiadomości z dziedziny higieny zapobiegawczej dla inżyniera-górnika, sztygara oraz dla każdego nawet górnika. Książka składa się z szeregu rozdziałów, w których poruszone są m. in. następujące zagadnienia: czynniki bezpieczeństwa w kopalniach, pożary i ratownictwo, choroby zawodowe górników, organizacja lecznictwa górników na Górnym Śląsku, organizacja nadzoru, nauczanie i propaganda bezpieczeństwa pracy, czas pracy i wydajność, urządzenia sanitarno-techniczne, warunki bytowania poza kopalniami itp. itp.

Szeroki zakres zainteresowań autora, doświadczenie osobiste, doskonała znajomość warunków pracy górnika, maszyn i urządzeń górniczych—złożyły się na bogatą treść, pozwalającą czytelnikowi na pełne zaznajomienie się z zasadami higieny w kopalni.

„KWESTIA MIESZKANIOWA W MIASTACH POLSKICH”. KONSTANTY KRZECZKOWSKI.—Wydana przez Związek Miast Polskich publikacja P. Prof. Konstantego Krzeczковского pod wyżej wymienionym tytułem przyczyni się niewątpliwie do pogłębienia dyskusji nad tym doniosłym problemem.

W treści książki, w jej rozległości tematu zorientować mogą następujące tytuły rozdziałów: Zagadnienie mieszkaniowe w miastach polskich (jakość mieszkań, koszarowość, wielkość, położenie, użytkowanie i przeludnienie mieszkań, cena mieszkań itp.); Państwo, gmina, spółdzielczość i prywatna inicjatywa wobec zagadnienia mieszkaniowego; Tendencje ruchu budowlanego i metody zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych naszych miast; Zagadnienie współczesnego ruchu budowlanego w naszych miastach; Wytyczne polityki komunalnej w sprawie mieszkaniowej.

Książka zawiera nadto materiał, ilustrujący stan kwestii mieszkaniowej w Warszawie i Łodzi, oraz bogatą i jedyną bibliografię kwestii mieszkaniowej w Polsce. Książka słusznie może być uważana jako cenny dorobek naukowy w tej dziedzinie i ze wszech miar zasługuje na uwagę przede wszystkim miejskich działaczy samorządowych oraz wszystkich osób, które interesują się zagadnieniem budownictwa mieszkaniowego w Polsce.

„TANI BILET”.—Nakładem „Biblioteki Polskiej” przy współudziale Ligi Popierania Turystyki ukazało się nader pożyteczne i od dawna brakujące wydawnictwo pt. „Tani bilet”. Książeczka ta—w wydaniu kieszonkowym—stanowi dokładny poradnik taryfowy dla ruchu osobowego na P. K. P., kolejkach prywatnych, kolejkach elektrycznych, autobusach P.K.P., kolejkach leśnych. Zebrano tu na 200 stronach ogólne wskazówki dla podróżnych, wyczerpujący opis wszelkich ulg i warunków ich stosowania. Obok tabel opłat, krótkiego wykazu odległości, cen podano też przepisy o reklamacjach, ubezpieczeniu, mapki, ceny wagonów sypialnych, ceny w autobusach, kolejkach wąskotorowych, elektrycznych, tartacznych, ceny lotnicze, przepisy paszportowe itp.

Książeczka, której cena wynosi zł 2, służyć może przede wszystkim biurom podróży, hotelom, informacjom, urzędom, fabrykom, pracodawcom, instytucjom społecznym i szkołom, jak również każdemu turyście czy też podróżnemu, jeżdżącemu częściej kolejami. Wprowadza ona w sposób popularny w całokształt taryf osobowych, bagażowych i ekspresowych, według reguł ostatnio opublikowanej taryfy osobowej P. K. P. i innych przedsiębiorstw ruchu osobowego. Podręcznik może też służyć dla celu nauczania fachowego. Orientację ułatwia zwięzły podział, skorowidz i rysunki oraz mapki i tabela.

Wydawnictwo uzupełnia w sposób praktyczny i celowy rozkład jazdy i wydawane ma być periodycznie.

PRZEDRUK DOZWOLONY, LECZ Z PODANIEM ŹRÓDŁA

REDAKCJA I ADMINISTRACJA

ELEKTORALNA 2 (parter)

Telefony: 5 12 66 (Red.), 5 12 73 i 5 35 35 (Adm.), 5 12 50 (Druk.)

Biura czynne od godziny 9 do 3 po południu

KONTO CZEKOWE P. K. O. 701

PRENUMERATA W KRAJU: kwartalnie — zł 15, półrocznie — zł 30, rocznie — zł 60; **ZA GRANICĄ:** kwartalnie — zł 25, półrocznie — zł 50, rocznie — zł 100.

CENY OGŁOSZEŃ HANDLOWYCH (przed tekstem) w zeszytach zwykłych: IV str. okładki — zł 500; II i III str. okł. — zł 400; str. zwycz.: 1 str. — zł 300, 1/2 str. — 200, 1/4 str. — zł 125, 1/8 str. — zł 75. Przy ogłoszeniach kombinacyjnych, petitowych oraz tabelarycznych do cen powyższych dolicza się 30%.

CENY OBWIESZCZEŃ SPÓŁEK AKCYJNYCH (za tekstem): 1 str. — zł 200, 1/2 str. — zł 110, 1/3 str. — zł 80, 1/4 str. — zł 70, 1/8 str. — zł 55, 1/16 str. — zł 40, 1/32 str. — zł 20. Za ogłoszenia liczbowe, tabelaryczne, bilanse itp. do cen powyższych dolicza się 50%.

Redaktor Naczelny: **WACŁAW SZURIG**

Redaktor: **EDMUND CZAPLICKI**

Redaktor działu finansowo-skarbowego:
JERZY LUBOWICKI

Redaktor działu rolniczego:
CZESŁAW BOBROWSKI

Redaktor działu komunikacyjnego:
BOLESŁAW KACZMARKIEWICZ

Wydawca: Sp. Wyd. z ogr. odp. „PRZEMYSŁ I HANDEL”

OBWIESZCZENIA SPÓŁEK AKCYJNYCH

I OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej

Pabianickich Fabryk Wyrobów Bawełnianych „KRUSCHE I ENDER”

podaje niniejszym do wiadomości, że w dn. 19 września 1939 r. o godz. 11 przed południem odbędzie się w biurze Spółki w Pabianicach przy ul. Zamkowej Nr 3

NADZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego;
 - 2) Ustalenie nowego brzmienia statutu Spółki.
- Projektowane jest nadanie statutowi Spółki brzmienia następującego:

Statut

Spółki Akcyjnej pod firmą:

Spółka Akcyjna Pabianickich Fabryk Wyrobów Bawełnianych
„Krusche i Ender”

§ 1.

Nazwa Spółki Akcyjnej, istniejącej od roku 1899 pod firmą „Towarzystwo Akcyjne Pabianickich Fabryk Wyrobów Bawełnianych „Krusche i Ender” w Pabianicach, której założycielami byli: 1) Karol Ender, 2) Herman Krusche i 3) Teodor Ender, brzmi: „Spółka Akcyjna Pabianickich Fabryk Wyrobów Bawełnianych „Krusche i Ender”, w języku angielskim — „The Pabianice Cotton Mills „Krusche & Ender”, Limited”, w języku francuskim — „Société par Actions des Manufactures Cottonières „Krusche & Ender”, w języku niemieckim — „Aktien-Gesellschaft der Pabianicer Baumwoll-Manufakturen „Krusche & Ender”.

§ 2.

Przedmiotem działalności Spółki jest prowadzenie zakładów włókienniczych, organizowanie i eksploatacja przemysłów pomocniczych, pokrewnych i pochodnych oraz uczestnictwo w innych przedsiębiorstwach przemysłowych i handlowych.

§ 3.

Siedzibą Spółki jest miasto st. Warszawa. Walne Zgromadzenia Akcjonariuszów odbywać się będą bądź w Warszawie, bądź w Łodzi, bądź w Pabianicach.

§ 4.

Kapitał akcyjny Spółki całkowicie opłacony wynosi zł 20 187 500 i podzielony jest na 4 250 akcji na okaziciela po zł 4 750 nominalnej wartości każda.

§ 5.

Władzami Spółki są: 1) Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów, 2) Rada Nadzorcza, 3) Zarząd.

§ 6.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów winno być zwołane najpóźniej dn. 31 maja każdego roku.

§ 7.

Rada Nadzorcza składa się z 5 członków, wybieranych corocznie przez Walne Zgromadzenie. Członkowie Rady Nadzorczej wybierają ze swego grona Prezesa Rady i jego zastępcę. Posiedzenia Rady zwoływane są przez Prezesa Rady lub urzędującego jego zastępcę na żądanie któregośkolwiek z członków Rady lub też na wniosek Zarządu.

§ 8.

Ilość członków Zarządu ustala Walne Zgromadzenie na każdy rok z góry w granicach od trzech do siedmiu członków, a następnie dokonywa wyboru wszystkich członków Zarządu, w tej liczbie Prezesa oraz jednego lub dwóch jego zastępców, na przeciąg jednego roku.

§ 9.

Do składania oświadczeń i podpisywania w imieniu Spółki uprawnieni są wszyscy członkowie Zarządu samodzielnie, prokurenci zaś we dwóch łącznie. Niezależnie od tego protoko-

larną uchwałą Zarząd mocen będzie zamianować na określony okres czasu pełnomocników do określonych czynności prawnych, w szczególności do żyrowania weksli i czeków, tudzież do zarządzania w granicach udzielonego pełnomocnictwa poszczególnymi zakładami Spółki.

§ 10.

Posiedzenia Zarządu odbywać się będą w miarę potrzeby, a obowiązkowo raz na miesiąc. Uchwały Zarządu zapadają większością głosów; w razie równości głosów głos przewodniczącego przeważa.

§ 11.

Rokiem sprawozdawczym Spółki jest rok kalendarzowy. Najpóźniej do dn. 31 marca każdego roku kalendarzowego Zarząd obowiązany jest sporządzić i złożyć Radzie Nadzorczej do zbadania bilans, rachunek zysków i strat oraz sprawozdanie z działalności Spółki za ubiegły rok sprawozdawczy. Na pokrycie szczególnych strat lub wydatków Spółka będzie mogła tworzyć specjalne kapitały rezerwowe.

§ 12.

We wszystkich wypadkach przez statut niniejszy nie uregulowanych, stosowane będą obowiązujące w tym względzie przepisy prawne.

PP. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Zgromadzeniu, winni dokonać formalności, przepisanych w § 2 art. 399 Kodeksu Handlowego. 1826-34-35

KOMISJA LIKWIDACYJNA

Spółki Akcyjnej Cukrowni i Rafinerii „MILEJÓW” w likwidacji

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 12 września 1939 r. o godz. 10 min. 30 rano odbędzie się w Warszawie w biurze Komisji Likwidacyjnej przy ul. Koszykowej Nr 8

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem obrad:

- 1) Zagajenie zebrania i wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Komisji Likwidacyjnej;
- 3) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej;
- 4) Zatwierdzenie sprawozdań, bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok oper. 1938/39 i udzielenie Komisji Likwidacyjnej absolutorium;
- 5) Wybór trzech członków Komisji Likwidacyjnej;
- 6) Wybór Komisji Rewizyjnej;
- 7) Wnioski PP. Akcjonariuszów, zgłoszone ustawowo;
- 8) Wnioski Komisji Likwidacyjnej.

PP. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, winni przynajmniej na siedem dni przed terminem Zgromadzenia złożyć w biurze Komisji Likwidacyjnej w Warszawie, ul. Koszykowa Nr 8, akcje, względnie zaświadczenia właściwych instytucji o zdeponowaniu akcji. 1823

Zarząd Cukrowni „GARBÓW”, Sp. Akc

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 12 września 1939 r. o godz. 10 rano odbędzie się w Warszawie w biurze Zarządu przy ul. Koszykowej Nr 8

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem obrad:

- 1) Zagajenie zebrania i wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu;
- 3) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej;
- 4) Zatwierdzenie sprawozdań, bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok operacyjny 1938/39, udzielenie Zarządowi absolutorium i uchwała w sprawie wypłaty dywidendy;
- 5) Upoważnienie Zarządu do korzystania z kredytu w instytucjach i bankach z prawem udzielania zabezpieczeń hipotecznych i innych;
- 6) Wybór jednego członka Zarządu;
- 7) Wybór Komisji Rewizyjnej;
- 8) Wnioski PP. Akcjonariuszów, zgłoszone ustawowo;
- 9) Wnioski Zarządu.

PP. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, winni przynajmniej na siedem dni przed terminem Zgromadzenia złożyć w biurze Zarządu w Warszawie, ul. Koszykowa Nr 8, akcje, względnie zaświadczenia właściwych instytucji o zdeponowaniu akcji. 1825

Zakłady Przemysłu Włókienniczego „POLANA”, Spółka Akcyjna w Łodzi

Bilans zamknięcia na dz. 1 kwietnia 1939 r.

STAN CZYNNY. — Majątek stały: Urządzenia techniczne: Maszyny zł 641 831'47; Inne urządzenia zł 285 764'39; Kanalizacja zł 38 127'34; Przewody metalowe zł 88 435'93; Przewody elektryczne zł 11 775'92; Inwestycje w kazierniach zł 33 489'77; Inwentarz zakładowy i biurowy: Samochody zł 10 292'13; Ruchomości zł 23 877'11; Prawa nabyte zł 531 073'54; Koszty organizacji zł 94 432'41; Adaptacja budynku fabrycznego zł 64 810'24; Majątek płynny: Kasa zł 19 900'92; Banki zł 26 026'20; Surowce i materiały pomocnicze: Kazeina zł 230 422'97; Chemikalia zł 76 248'77; Artykuły techniczne zł 70 238'30; Półfabrykaty zł 30 200'00; Wyroby gotowe zł 64 867'38; Dłużnicy: Odbiorcy zł 62 624'88; Dostawcy zł 3 122'66; Różni zł 102 408'61; Sumy przechodnie zł 4 829'37; Strata zł 342 044'69; **Suma bilansowa zł 2 856 845'00.**
Sumy pozabilansowe. — Różni za udzielone gwarancje zł 13 000'00.

STAN BIERNY. — Kapitały własne: Kapitał akcyjny zł 1 500 000'00; Kapitał amortyzacyjny zł 1 058'43; Zobowiązania: Wierzyciele: Dostawcy zł 243 028'78; Odbiorcy zł 59 091'52; Akcjonariusze zł 983 209'33; Różni zł 65 528'21; Sumy przechodnie zł 4 928'73; **Suma bilansowa zł 2 856 845'00.**

Sumy pozabilansowe. — Udzielone gwarancje zł 13 000'00.
Suma zobowiązań zagranicznych wynosi zł 209 935'22.

Rachunek strat i zysków na dz. 1 kwietnia 1939 r.

WINIEN. — Zużycie surowców, materiałów pomocniczych i energii zł 1 582 542'42; Robocizna zł 260 780'33; Koszty ogólne zł 227 389'53; Podatki zł 37 533'20; Świadczenia socjalne zł 23 345'47; Procenty zł 16 853'09; Różnice kursowe zł 143'00; Amortyzacja kosztów organizacji i adaptacji budynku fabrycznego zł 39 810'56; Amortyzacja samochodu osobowego zł 1 058'43; **Razem zł 2 189 456'21.**

MA. — Sprzedaż lanitalu zł 1 752 344'14; Remanent na dz. 1/IV 1939 r. zł 95 067'38; Strata w roku operacyjnym 1938/1939 zł 342 044'69; **Razem zł 2 189 456'21.** 1827

Wspólnota Inżynieryjno-Budowlana, Spółka Akcyjna w Warszawie

Bilans zamknięcia na dz. 31 grudnia 1938 r.

AKTYWA. — Nieruchomości zł 513 215'24; Ruchomości zł 9 551'20; Budynki i urządzenia gospodarcze zł 18 155'30; Urządzenia techniczne zł 93 943'55; Kasa i banki zł 49 974'81; Weksle zł 10 800'00; Papiery wartościowe zł 198'75; Własne wyroby granitowe zł 101 087'86; Surowce i materiały pomocnicze zł 516'50; Odbiorcy zł 236 669'51; Dostawcy zł 100 208'32; Różni zł 272 799'07; Sumy przechodnie zł 2 620'21; Budowy rozpoczęte zł 1 621 234'72; **Razem zł 3 030 975'04.**

Sumy pozabilansowe. — Kaucje zł 335 950'00; Gwarancje zł 83 910'00; Różni za gwarancje zł 48 521'75; Weksle kaucyjne zł 12 500'00.

PASYWA. — Kapitał zakładowy zł 250 000'00; Kapitał zapasowy zł 85 352'61; Kapitał rezerwowy zł 103 701'84; Fundusz amortyzacyjny zł 73 264'22; Dostawcy zł 111 209'79; Odbiorcy zł 44'33; Różni zł 216 344'38; Banki zł 223 202'00; Akcepty zł 340 630'64; Zaległe podatki zł 22 031'56; Pożyczki hipoteczne zł 140 750'00; Sumy przechodnie zł 6'96; Zobowiązania z tytułu zabezpieczonych kredytów bankowych zł 320 000'00; Zaliczki na roboty wykonane zł 1 082 940'05; Czysty zysk za rok 1938 zł 61 496'66; **Razem zł 3 030 975'04.**

Sumy pozabilansowe. — Akcepty kaucyjne zł 384 471'75; Różni za gwarancje zł 96 410'00.

Rachunek strat i zysków na dz. 31 grudnia 1938 r.

WINIEN. — Koszty ogólne zł 46 399'30; Koszty robót wykonanych zł 1 021 021'91; Koszty eksploatacji kominiolomów zł 307 583'05; Skup materiałów granitowych zł 15 859'04; Koszty eksploatacji nieruchomości zł 16 783'18; Strata na sprzedaży nieruchomości zł 2 600'00; Amortyzacja zł 12 383'88; Zysk czysty za r. 1938 zł 61 496'66; **Razem zł 1 484 127'02.**

MA. — Wykonane budowy zł 1 137 082'39; Wpływy ze sprzedaży własnych materiałów granitowych zł 260 917'23; Wpływy ze sprzedaży nabytych granitów zł 20 254'12; Wpływy z eksploatacji nieruchomości zł 41 141'44; Różne wpływy zł 10 504'90; Zysk ze sprzedaży urządzeń technicznych zł 14 226'94; **Razem zł 1 484 127'02.**

1831

I OGŁOSZENIE
Zarząd firmy

Cukrownia we Wrześni, Spółka Akcyjna

zaprasza niniejszym PP. Akcjonariuszów na

WALNE ZGROMADZENIE

które odbędzie się w sobotę dn. 23 września 1939 r. o godz. 16 w biurze Cukrowni we Wrześni z następującym porządkiem obrad:

- 1) Zagajenie;
- 2) Przedłożenie sprawozdania i zamknięć rachunkowych na dz. 30 kwietnia 1939 r.;
- 3) Odczytanie sprawozdania Sp. Rew. „Powiernik”;
- 4) Zatwierdzenie bilansu, rachunku zysków i strat oraz podział zysków za rok obrachunkowy 1938/39;
- 5) Udzielenie absolutorium Zarządowi i Radzie Nadzorczej;
- 6) Wybór członków Rady Nadzorczej w miejsce ustępujących;
- 7) Wolne głosy.

Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, winni co najmniej na 7 dni przed terminem Zgromadzenia zdeponować w biurze Zarządu akcje lub kwity depozytowe polskich instytucji bankowych, względnie polskich notariuszów. Września, dn. 21 sierpnia 1939 r.

Z a r z ą d:

(—) Fr. Czapski

(—) B. Demby
1830

I OGŁOSZENIE

Towarzystwo „Elektryczność”, Sp. Akc.

zawiadamia PP. Akcjonariuszów że w dn. 19 września 1939 r. o godz. 11 przed poł. w biurze Zarządu Spółki w Warszawie przy ul. Czackiego Nr 6 odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego;
- 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu i Komisji Rewizyjnej, bilansu, rachunku strat i zysków oraz projektu podziału zysku za rok gospodarczy 1938/39;
- 3) Pokwitowanie Zarządu z czynności;
- 4) Wybór dwóch członków Zarządu na okres 3-letni na miejsce ustępujących — według starszeństwa wyboru;
- 5) Oznaczenie wynagrodzenia Zarządu;
- 6) Wnioski PP. Akcjonariuszów, zgłoszone ustawowo.

Właściciele akcji, życzący sobie uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, winni najpóźniej do dn. 11 września b. r. złożyć w Zarządzie Spółki swe akcje lub sporządzone zgodnie z ustawą zaświadczenia właściwych instytucji o zdeponowaniu akcji.

Karty wstępu wydawane będą w biurze Zarządu Spółki na trzy dni przed terminem Walnego Zgromadzenia 1832

I OGŁOSZENIE

Zarząd Towarzystwa Wyr. Wełn. i Gum. „F. W. Schweikerta”

Spółka Akcyjna w Łodzi

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 26 września 1939 r. we wtorek o godz. 16 odbędzie się

**NADZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW**

w siedzibie Towarzystwa przy ul. Piotrkowskiej 147 z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego;
- 2) Odwołanie władz Spółki;
- 3) Wybór Zarządu i Rady Nadzorczej;
- 4) Reasumcja bilansu za 1937 r.

PP. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, winni — stosownie do § 15 statutu — najpóźniej na 7 dni przed terminem Zgromadzenia złożyć swoje akcje bądź odnośne dowody posiadania akcji w Zarządzie Spółki. 1834-34-37

Korzystajcie z poczty lotniczej !!!

Zarząd Spółki Akcyjnej „Gdynia—Ameryka Linie Żeglugowe, S. A.”

na zasadzie art. 398 i art. 428 Kodeksu Handlowego ogłasza bilans Spółki za 1938 r. wraz z rachunkiem zysków i strat oraz uchwały, powzięte na Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszów Spółki, odbytym w dn. 8 sierpnia 1939 r.

Bilans

AKTYWA. — Majątek stały: Statki zł 32 556 859'46; Statki w budowie zł 23 291 607'90; Ruchomości zł 566 581'89 = zł 56 415 049'25; Majątek płynny: Gotówka w kasie, na statkach i w bankach zł 2 271 667'23; Papiery procentowe zł 73 513'89; Udziały w innych przedsięb. zł 78 840'00; Towary i mater. na składach i statkach zł 767 721'42 = zł 3 191 742'54; Dłużnicy: Należn. z tyt. operacyj handl. zł 1 561 032'25; Należn. w zw. z budową statków zł 8 851 439'24; Inne zł 912 510'72; Wątpliwe należności zł 6 614'74 = zł 11 331 596'95; Akcjonariusze za akcje II emisji zł 25 813 882'74; Sumy przechodnie: Rozrachunki międzyokresowe zł 987 083'71; Różne zł 43 712'77 = zł 1 030 796'48; Strata bilansowa w roku sprawozd. zł 285 840'57; **Razem zł 98 068 908'53.**

Sumy pozabilansowe. — Kaucje i depozyty obce zł 57 385'44; Różni za depozyty własne zł 24 395'00; Różni za gwarancje własne zł 334 679'83; Gwarancje obce zł 42 636 138'84.

Ogółem zł 141 121 507'64.

PASYWA. — Kapitał zakładowy zł 37 000 000'00; Kapitał amortyzacyjny: saldo z roku ubiegłego zł 4 446 226'24, dopisano w roku sprawozdawczym zł 1 630 723'80 = zł 6 076 950'04, odpisano w roku sprawozdawczym zł 1 344 768'88 = zł 4 732 181'16, Zobowiązania: Wierzyciele: Akcepty zł 16 496 165'65; Należności podatkowe zł 5 094'31; Zobowiązania z tyt. oper. handl. zł 1 594 174'37; Zobowiązania w zw. z umow. o bud. stat. zł 33 869 827'06; Przedpłaty na karty okrętowe zł 2 968 437'10; Różni zł 640 744'14 = zł 55 574 442'63; Fundusze specjalne zł 509 468'40; Sumy przechodnie: Rozrachunki międzyokresowe zł 4 719'80; Specjalny rachunek przejść, różnic kurs. zł 121 688'74; Nieukończone podróże zł 89 341'64; Różne zł 37 066'16 = zł 252 816'34; **Razem zł 98 068 908'53.**

Sumy pozabilansowe. — Różni za kaucje i depozyty obce zł 57 385'44; Depozyty własne zł 24 395'00; Gwarancje własne zł 334 679'83; Różni za gwarancje obce zł 42 636 138'84.

Ogółem zł 141 121 507'64.

Ogólna suma zobowiązań zagranicznych zł 21 689 565'97.

Rachunek zysków i strat

STRATY. — Koszty ogólne zł 3 057 845'78; Podatki i opłaty państwowe i komunalne zł 235 903'84; Odpisy amortyzacyjne zł 1 630 723'80; Koszty eksploatacyjne zł 29 261 549'81; Realizacja majątku zł 262 479'83; Różne wydatki zł 719 638'41; **Razem zł 35 168 141'47.**

ZYSKI. — Wpływy z przewozu pasażerów i towarów zł 34 019 057'17; Inne wpływy zł 665 714'48; Różnice kursowe zł 197 529'25; Strata za 1938 r. zł 285 840'57; **Razem zł 35 168 141'47.**

Na Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszów Spółki, odbytym w dn. 8 sierpnia 1939 r.

jednogłośnie uchwalono:

1) Zatwierdzić sprawozdanie Zarządu i Rady Nadzorczej z działalności Spółki za 1938 r. oraz zatwierdzić bilans za rok obrachunkowy 1938 i rachunek zysków i strat; wykazaną w bilansie za 1938 r. stratę w kwocie zł 285 840'57 przenieść na rok następny;

2) Udzielić pokwitowania władzom Spółki, tj. Radzie Nadzorczej i Zarządowi za ich czynności za 1938 r.;

3) Ustalić liczbę członków Rady Nadzorczej na rok obrachunkowy 1939 na dziewięć osób;

4) Zatwierdzić przedłożony Radzie Nadzorczej i uchwalony przez Radę na posiedzeniu w dn. 30 marca 1939 r. preliminarz budżetowy na 1939 r.;

5) Do Rady Nadzorczej w tajnym głosowaniu wybrano wszystkimi głosami obecnych: Dra Zdzisława Borowicza, Roberta Ceceniewskiego, Gotfręda Johansena, Stefana Lenartowicza, Dra Zbigniewa Madeyskiego, Mgra Tadeusza Ccioszyńskiego, Wacława Szuyskiego, Mariana Węgrzynowskiego i Dra Apoloniusza Zarychte;

6) Do Komisji Rewizyjnej w tajnym głosowaniu wybrano wszystkimi głosami obecnych: Stanisława Andrackiego, Adolfa Niedźwieckiego, Stanisława Ołtarzewskiego, Michała Perłowskiego i Jerzego Sawę;

7) Upoważnić Radę Nadzorczą i Zarząd łącznie do nabywania i zbywania statków morskich z prawem obciążania ich zastawem okrętowym, po zaakceptowaniu warunków odnośnych umów przez Pana Ministra Przemysłu i Handlu. 1829

HENRYKA FRANCKA SYNOWIE

Fabryka Środków Kawowych, Spółka Akcyjna, Skawina

Bilans zamknięcia per 30/VI 1939 r.

AKTYWA. — Majątek stały: 1) Grunty zł 493 342'64; 2) Budynki Skawina: a) fabryczne zł 1 751 563'96, b) gospodarcze zł 2 850'68, c) mieszkalne zł 650 056'41, razem zł 2 404 471'05; Budynki Inowrocław: a) fabryczne zł 245 333'29, b) mieszkalne zł 46 583'28, razem zł 291 916'57; 3) Urządzenia techniczne (maszyny, tory itd.) zł 498 452'15; 4) Inwentarz martwy zł 40 897'45; 5) Koncesje, patenty i licencje zł 2 207 627'80; Majątek płynny: 6) Gotówka zł 22 887'20; 7) Banki zł 745 668'99; 8) Papiery wartościowe zł 1 500 834'75; 9) Weksle w portfelu i inkasie zł 685 053'31; 10) Udziały w innych przedsiębiorstwach zł 30 000'00; 11) Materiały: a) surowce zł 1 214 521'51, b) pomocnicze i pędne zł 804 792'38, c) niewykończone inwestycje zł 36 463'33, razem zł 2 055 777'22; 12) Półfabrykaty zł 34 040'20; 13) Gotowe wyroby i towary zł 593 705'17; 14) Dłużnicy: a) odbiorcy zł 855 000'82, b) wątpliwe pretensje (prot. weksle) zł 12 486'04, c) dostawcy zł 218 751'14, d) różne rozliczenia zł 441 099'20, e) niewykończone budynki mieszkalne zł 365 468'59, f) sumy przechodnie (wydatki okresu przyszłego) zł 8 104'65, razem zł 1 900 910'44; **Razem zł 13 505 584'94.**

Zyra na wekslach zł 371 101'40.

Zobowiązań zagranicznych nie ma.

PASYWA. — Kapitały własne: 1) Kapitał zakładowy zł 9 000 000'00; 2) Kapitał zapasowy: a) saldo z roku ubiegł. zł 1 400 000'00, b) dopisano w roku sprawozd. zł 100 000'00, razem zł 1 500 000'00; 3) Zobowiązania: a) banki zł 9 353'00, b) dostawcy zł 174 848'08, c) różne rozliczenia zł 83 824'92, razem zł 268 026'00; 4) Fundusze i zobowiązania specjalne: a) rezerwa na budowę domów mieszkalnych: 1) saldo z roku ubiegł. zł 700 000'00, 2) dopisano w roku sprawozdawczym zł 640 000'00, b) rezerwa na specjalne zobowiąz. zł 540 000'00, razem zł 1 880 000'00; 5) Sumy przechodnie: a) dochody okresu przyszłego zł 105 050'25; 6) Czysty zysk: a) przeniesienie zysku z roku ubiegłego zł 27 842'47, b) zysk z roku sprawozdawczego zł 723 656'22, razem zł 751 498'69; **Razem zł 13 505 584'94.**

Różni za zyra zł 371 101'40.

Rada Nadzorcza: Dr Juliusz Dunikowski m. p.

Henryka Francka Synowie, Fabryka Środków Kawowych, Spółka Akcyjna, Rosenberg m. p.

Rachunek zysku i strat per 30/VI 1939 r.

WINIEN. — 1) Koszty administracji ogólnej zł 1 991 629'21; 2) Koszty fabrykacji zł 4 137 494'60; 3) Koszty sprzedaży zł 665 771'42; 4) Różnice kursowe przy papier. wart. zł 237 619'25; 5) Podatki państwowe i komunalne zł 931 705'41; 6) Odpisy amortyzacyjne zł 552 146'63; 7) Czysty zysk: a) zysk z roku poprzedniego zł 27 842'47, b) zysk z roku sprawozdawczego zł 723 656'22, razem zł 751 498'69; **Razem zł 9 267 865'51.**

MA. — 1) Przeniesienie zysku z roku ubiegłego zł 27 842'47; 2) Dochód zł 9 190 043'24; 3) Dochód z odsetek zł 49 979'80; **Razem zł 9 267 865'51.** 1828

Zarząd Cukrowni i Rafinerii „LUBLIN”, S. A.

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 12 września 1939 r. o godz. 11 rano odbędzie się w Warszawie w biurze Zarządu przy ul. Koszykowej Nr 8

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem obrad:

1) Zagajenie zebrania i wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu; 3) Sprawozdanie Rady Nadzorczej; 4) Zatwierdzenie sprawozdań, bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok operacyjny 1938/39, udzielenie Zarządowi absolutorium i uchwała w sprawie wypłaty dywidendy; 5) Upoważnienie Zarządu do korzystania z kredytu w instytucjach i bankach z prawem udzielenia zabezpieczeń hipotecznych i innych; 6) Wybór dwóch członków Zarządu; 7) Wybór dwóch członków Rady Nadzorczej; 8) Wnioski PP. Akcjonariuszów, zgłoszone ustawowo; 9) Wnioski Zarządu.

PP. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, winni przynajmniej na siedem dni przed terminem Zgromadzenia złożyć w biurze Zarządu w Warszawie, ul. Koszykowa Nr 8, akcje, względnie zaświadczenia właściwych instytucji o zdeponowaniu akcji. 1824

GIESCHE, SPÓŁ

Bilans za rok gospodarczy 1938/39

STAN CZYNNY	Kopalnie węgla	Kopalnie rud	Zakłady hutnicze	Dobra i lasy	Inne	Razem zł
I. Majątek stały:						
Grunty	8 036 108-43	3 459 551-49	2 686 016-40	13 356 695-57	275 003-35	27 813 375-24
Budynki:						
a) fabryczne	10 659 907-45	13 581 389-67	17 434 008-36	—	—	41 675 305-48
b) gospodarcze	—	—	—	646 557-06	110 417-69	756 974-75
c) administracyjne i mieszkalne	21 492 305-83	2 120 531-06	5 330 729-09	570 823-89	1 579 999-60	31 094 389-47
Urządzenia techniczne	31 920 546-98	34 256 838-62	42 282 350-99	116 111-44	747 997-95	109 323 845-98
Inwentarz zakładowy i biurowy:						
a) żywy	19 818-69	8 110-00	—	—	13 512-50	41 441-19
b) martwy (ruchomy)	1 166 123-02	752 834-88	2 085 771-49	148 758-30	2 642 604-46	6 796 092-15
Szyby i przekopy	26 638 075-66	14 836 708-45	—	—	—	41 474 784-11
Pola kopalniane	33 344 856-00	27 753 610-67	—	—	8 563 450-00	69 661 916-67
Nieukończony inwestycje	2 337 585-99	—	—	—	—	2 337 585-99
	<u>135 615 328-05</u>	<u>96 769 574-84</u>	<u>69 818 876-33</u>	<u>14 838 946-26</u>	<u>13 932 985-55</u>	<u>330 975 711-03</u>

II. Majątek płynny:

Gotówka w kasie i bankach						10 253 910-16
Papiery procentowe						434 402-25
Weksle (w portfelu i inkasie)						1 202 467-47
Akcje i udziały w innych przedsiębiorstwach						2 066 608-43
Materiały: surowce					zł 201 598-86	
pomocnicze, pędne oraz inne					zł 12 660 374-49	12 861 973-35
Półfabrykaty						2 048 625-00
Gotowe wyroby i towary						3 239 914-30
Dobra i lasy: plody rolnicze i leśne i inwentarz żywy						384 827-71
Dłużnicy: należności z tytułu umów kartelowych (z tyt. oper. handl.)						315 460-10
odbiorcy						6 258 563-93
dostawcy						5 090-98
różni						1 606 312-12
należności w U. S. A. dolarach od polskich towarzystw siostrzanych						7 815 670-03
wątpliwe należności: w postępowaniu rewindykacyjnym						51 784-18
Sumy przechodnie (dot. czasokresu przyszłego)						356 650-78
						<u>48 902 260-79</u>

III. Specjalny rachunek przejściowy różnic kursowych

(na należnościach w U. S. A. dolarach od polskich towarzystw siostrzanych)						5 205 344-72
						<u>385 083 316-54</u>

Sumy pozabilansowe: Gwarancje udzielone	zł 276 558-00
„ otrzymane	zł 388 470-83
Depozyty	zł 144 889-27
	<u>zł 809 918-10</u>

Rachunek strat i zysków

WINIEN	zł
Koszty administracji ogólnej	3 806 981-71
Koszty produkcji produktów głównych	53 099 062-41
Koszty zakładów ubocznych i artykułów handlowych	2 322 590-61
Koszty utrzymania nieruchomości zakładów	1 178 409-20
Koszty sprzedaży: prowizje	zł 1 030 112-03
koszty utrzymania biur sprzedaży itp.	zł 934 008-08
Koszty kredytów	2 113 737-52
Różnice kursowe	184 417-95
Podatki państwowe i komunalne	1 766 924-59
Zakup i sprzedaż kontyngentów	24 778-91
Odpisy amortyzacyjne	9 076 513-14
Strata na wyksięgowanych obiektach majątkowych	9 468-37
Wyksięgowane nieściągalne należności	23 175-30
Różne dochody	92 482-72
	<u>75 662 662-54</u>

Katowice, dn. 14 lipca 1939 r.

Rada Nadzorcza:

Elbert Orla Sowerwine

KA AKCYJNA

zamknięty na dz. 31 marca 1939 r.

STAN BIERNY

	zł	zł
I. Kapitały własne:		
Kapitał akcyjny		172 000 000-00
Kapitał zapasowy:		
saldo z roku ubiegłego		27 651 656-96
Kapitał rezerwowy:		
saldo z roku ubiegłego	23 226 350-73	
odpisano w roku sprawozdawczym na pokrycie straty bilansowej	4 814 311-83	18 412 038-90
II. Kapitał amortyzacyjny:		
saldo z roku ubiegłego	111 512 702-63	
odpisano w roku sprawozdawczym	517 915-62	
	<u>110 994 787-01</u>	
dopisano w roku sprawozdawczym	9 076 513-14	120 071 300-15
III. Zobowiązania:		
Wierzyciele: pożyczka długoterminowa \$ 7 609 657-25		40 369 231-71
dostawcy		1 299 582-81
odbiorcy		137 563-46
zobowiązania z umów kartelowych		5 995-05
różni		4 810 799-52
Fundusze i zobowiązania specjalne:		
Rezerwy stworzone na:		
szkody dymowe	147 371-85	
długi hipoteczne	4 271-40	
różne wydatki	100 862-12	252 505-37
Sumy przechodnie (dot. czasokresu przyszłego)		72 642-61
		<u>46 948 320-53</u>
		<u>385 083 316-54</u>

Sumy pozabilansowe:		
Gwarancje udzielone	zł 276 558-00	
Gwarancje otrzymane	„ 388 470-83	
Depozyty	„ 144 889-27	
	<u>zł 809 918-10</u>	
Zobowiązania zagraniczne	zł 42 687 828-48	

na dz. 31 marca 1939 r.

M	A	zł
	Wpływy ze sprzedaży produktów głównych	66 832 175-08
	Wpływy z zakładów ubocznych i artykułów handlowych	2 650 869-08
	Odsetki	845 402-92
	Różne dochody	519 903-63
	Strata za rok oper. 1938/39, pokryta z kapitału rezerwowego	4 814 311-83
		<u>75 662 662-54</u>

Zarząd: G. S. Brooks
Krasnodębski
F. P. Gaethke

Gorączko
Wanamaker

Zarząd Cukrowni i Rafinerii „ZBIERSK”, Spółka Akcyjna

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 15 września 1939 r. o godz. 11 rano odbędzie się w Warszawie w biurze Zarządu przy ul. Koszykowej Nr 8

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem obrad:

1) Zagajenie zebrania i wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu; 3) Sprawozdanie Rady Nadzorczej; 4) Zatwierdzenie sprawozdań, bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok oper. 1938/39; udzielenie Zarządowi absolutorium i uchwała w sprawie wypłaty dywidendy; 5) Upoważnienie Zarządu do korzystania z kredytu w instytucjach i bankach z prawem udzielania zabezpieczeń hipotecznych i innych; 6) Zatwierdzenie dokonanej sprzedaży nieruchomości i upoważnienie do sprzedawania nieruchomości; 7) Uchylenie § 12 statutu Spółki, który brzmiał, jak następuje: „Każda akcja daje na Walnym Zgromadzeniu prawo do jednego głosu, jednak jeden akcjonariusz nie może na mocy własnych akcji mieć więcej głosów nad tę ilość, do jakiej uprawnia posiadanie dziesiątej części kapitału akcyjnego” i zmiana w związku z tym numeracji §§ statutu; 8) Zmiana dawniejszego § 16 statutu (obecnie § 15) według poniższego brzmienia: § 16 brzmiał: „Zarząd Spółki składa się z 3 lub 4 członków Zarządu, wybranych przez Walne Zgromadzenie spośród akcjonariuszów na przeciąg 3 lat. Członkowie Zarządu wybierają corocznie spośród swego grona Prezesa i jego zastępcę”; proponowany obecnie § 15 (dawny § 16) będzie miał brzmienie następujące: „Zarząd Spółki składa się z 2 do 3 członków Zarządu, wybranych przez Walne Zgromadzenie spośród akcjonariuszów na przeciąg 3 lat. Członkowie Zarządu wybierają corocznie spośród swego grona Prezesa względnie jego zastępcę”; 9) Wybory do Zarządu; 10) Wnioski PP. Akcjonariuszów, zgłoszone ustawowo; 11) Wnioski Zarządu.

PP. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, winni przynajmniej na siedem dni przed terminem Zgromadzenia złożyć w biurze Zarządu w Warszawie, ul. Koszykowa Nr 8, akcje, względnie zaświadczenia właściwych instytucyj o zdeponowaniu akcji.

1833

TYGODNIK HANDLOWY

**niezbędny jest dla
przemysłowców
i hurtowników,**

o ile chcą oni

**dotrzeć do Kupców
lub znać stan handlu**

**Numery okazowe na żądanie wysyła
Administracja „Tygodnika Handlowego”
Warszawa, ul. Zielna Nr 50, tel. 545-36**

BANK

M I E S I Ę C Z N I K
POŚWIĘCONY BANKOWOŚCI I
ZAGADNIENIOM FINANSOWYM

ADRES REDAKCJI
i ADMINISTRACJI
W A R S Z A W A
NOWY ŚWIAT 7
KONTO P.K.O. 27

ZAWIERA:

artykuły, sprawozdania, kronikę, przegląd bibliografii i prasy z zakresu pieniądza i kredytu, organizacji i techniki bankowej

PODAJE:

systematyczny przegląd i oświetlenie wszystkich wydarzeń i zagadnień, mających związek z bankowością i rynkiem pieniężno-kapitałowym w Polsce i z a g r a n i c ą

PRENUMERATA:

ROZCNA WYNOŚI zł 18, PÓLROCZ. zł 9
NUMER POJEDYŃCZY zł 1.50
DLA PRACOWNIKÓW BANKOWYCH
PRENUMERATA ROCZNA zł 12
PÓLROCZNA zł 6 - - - - -

„POLSKI EKSPORT” (POLISH EXPORT)

Miesięcznik gospodarczy,
redagowany w języku
polskim i angielskim

„POLSKI EKSPORT”

to najlepszy informator całości kształtu teoretycznych i praktycznych zagadnień eksportowych, niezbędnych tak dla eksporterów polskich, jak i importerów zagranicznych

**Każdy dział i każda branża eksportu
źródłowo opracowane**

**Własna sieć korespondentów
zagranicznych**

Prenumerata: półrocznie zł 8
rocznie „ 15

P. K. O. 8459

W A R S Z A W A

ul. Nowy Świat 24. Tel. 666-03

P R A C A Z B I O R O W A

CHAŁUP
NICTWO

MATERIAŁY
U W A G I
W N I O S K I

NAKŁADEM
TYGODNIKA „POLSKA GOSPODARCZA”
WARSZAWA

288 STRON DRUKU

CENA ŻŁ 8-

P O L M I N

PAŃSTWOWA FABRYKA OLEJÓW MINERALNYCH

CENTRALA WE LWOWIE, AKADEMICKA 7

D O S T A R C Z A:

BENZYNY: LOTNICZE wysokooktanowe i etylizowane do szybkoobrotowych motorów spalinowych o wysokiej kompresji zwłaszcza dla silników lotniczych, **MOTOROWE** i **MIESZANKI** do napędu pojazdów mechanicznych

NAFTE rafinowaną do celów oświetleniowych. „Termolinę” do prymusów, lamp żarowych, latarni morskich itp. **ETER** naftowy do fabrykacji olejków eterycznych

WYSOKOWARTOŚCIOWE OLEJE do łożysk wirówek mleczarskich, silników elektrycznych, maszyn przedziałniczych i rolniczych, kompresorów amoniakalnych, lokomobli, turbin wodnych; do silników Diesla, sprężarek, do turbin parowych, turbopomp itp., do cylindrów maszyn parowych i lokomobli o różnych temperaturach par, do transformatorów jako oleje izolacyjne, w garbarstwie jako oleje garbarskie, do samochodów i motocykli, oleje emulgujące w przemyśle włókienniczym oraz oleje bezbarwne, mające zastosowanie do celów kosmetycznych i farmaceutycznych

SMARY do łożysk kulkowych, do łańcuchów i zespołów kół zębatach, wyciągów kopalnianych, żurawi, wózków oraz w przemyśle lakierniczym i farbiarskim

PARAFINĘ bezwoną do powlekania serów, impregnacji higienicznych kubków i naczyń papierowych oraz do wyrobu środków kosmetycznych i leczniczych

ASFALTY: przemysłowe do różnych celów, do zalewania kabli, akumulatorów i baterji elektrycznych, izolacyjne w budownictwie do izolacji przed wilgocią fundamentów, murów, posadzek i stropów, do izolacji rur gazowych, wodociągowych i kablowych, papowe do fabrykacji papy dachowej, drogowe do budowy nawierzchni drogowych oraz masy asfaltowe do zalewania spoin w brukach, masy kablowe „A” i „B”, „Limbit” preparat do budowy nawierzchni drogowych na zimno

KOPALNIE WŁASNE • GAZOCIĄGI
RAFINERIA W DROHOBYCZU
ODDZIAŁY HANDLOWE W CAŁEJ POLSCE
STACJA BUNKROWA W GDYNI
STACJE BENZYNOWE W CAŁEJ POLSCE